

VÁTI Kht. Területpolitikai és Információszolgáltatási Igazgatóság

Balaton Régió Fejlesztési Stratégia és Részletes Fejlesztési Terv STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLATA

Megbízó:

Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium

Kidolgoztató:

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht.

2007.

**Környezeti értékelés
a Balaton Régió Fejlesztési Stratégia és Részletes Fejlesztési Terv
Stratégiai Környezeti Vizsgálatához**

Kidolgoztató:

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht.

Megbízó:

Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium

Témafelelős: Klingné Ábrahám Judit

Készítette:

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht.

Env-in-Cent Környezetvédelmi Tanácsadó Iroda Kft.

Szerzők:

Czira Tamás

Máyer Zoltán

Dr. Pálvölgyi Tamás

Dr. Péti Márton

Szabó Éva Enikő

Szilágyi Györgyi

Selmeczi Pál

Partnerségi egyeztetések koordinátora:

Egerszegi Zita

Tartalomjegyzék

Rövidítések jegyzéke	3
1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK BEMUTATÁSA.....	4
1.1. Előzmények	4
1.1.1. Előzmények, jogi háttér és a vizsgálat tárgya.....	4
1.2. A környezeti értékelés kidolgozásának körülményei	6
1.2.1. Az SKV kidolgozásának és egyeztetésének szervezése	6
1.2.2. A SKV kapcsolódása a tervezési folyamat más részeihez	8
1.2.3. A stratégiai környezeti vizsgálat jellege, küldetése és célkitűzése	8
1.3. A javaslatok hatása a terv alakulására	9
1.4. Az érintettek bevonása a környezeti értékelés kidolgozásába	9
1.4.1. A szakmai-társadalmi egyeztetés koncepciója	9
1.4.2. A környezet védelméért felelős szervek bevonása.....	10
1.4.3. Az érintett nyilvánosság bevonása	10
1.4.4. Vélemények és figyelembevételük módja.....	10
1.5. Felhasznált adatok, alkalmazott módszertan.....	11
1.5.1. Módszertan bemutatása a BRFS fenntarthatósági értékeléséhez	11
1.5.2. Módszertan bemutatása a BRRFT környezeti teljesítményének értékeléséhez	12
2. A BRRFT TERVEZÉSÉNEK RÖVID ISMERTETÉSE, ÖSSZEFÜGGÉS MÁS RELEVÁNS TERVDOKUMENTUMOKKAL.....	13
2.1. A tervezés céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket.....	13
2.2. A tervezés összefüggése más releváns tervekkel, programokkal	15
2.2.1. Kapcsolódás főbb nemzeti szintű programokhoz, koncepciókhoz	15
2.2.1.1. Kapcsolódás az OTK-hoz, OFK-hoz	15
2.2.1.2. Kapcsolódás a második Nemzeti Környezetvédelmi Programhoz.....	16
2.2.1.3. Kapcsolódás a országos Hulladékgazdálkodási Tervhez.....	17
2.2.1.4. Kapcsolódás a NAKP-hoz.....	18
2.2.1.5. Kapcsolódás a Nemzeti Erdőstratégiához	18
2.2.2. Kapcsolódás a 2007 és 2013 közötti uniós finanszírozású programokhoz	18
2.2.2.1. Kapcsolódás az ÚMFT-hez és releváns OP-jaihoz, valamint az ÚMVP-hez.....	18
2.2.2. Kapcsolódás a Balaton Régió Fejlesztési Stratégiájához és Balaton Régió Komplex Térségi Programjához.....	20
2.2.3. Kapcsolódás a Balaton Törvényhez	20
2.2.4. Kapcsolódás a magánvállalkozói forrásból megvalósuló, jelentős turisztikai fejlesztések terveihez.....	21
2.3. Kapcsolódás kiemelt jelentőségű EU-s jogszabályokhoz.....	24
2.3.1. Kapcsolódás a Víz Keretirányelvhez	24
2.3.2. Kapcsolódás a Nitrát Irányelvhez	26
2.3.3. Kapcsolódás a Natura-2000 irányelvekhez	28
3. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT TERVEZÉSI ÉRTÉKRENDHEZ KAPCSOLÓDÓ ELEMINEK MEGHATÁROZÁSA	30
3.1. A BRFS fenntarthatósági értékelése	30
3.1.2. Stratégiai fejlesztési irányok (prioritások) értékelése a fenntarthatósági értékrendhez viszonyítva.....	33
3.1.3. Fenntarthatósági szempontokat integráló fejlesztési irányok (vertikális célok) meghatározása	38
3.1.4. Fenntarthatósági szempontokat integráló horizontális elvek meghatározása	41

4. A BRRFT FELTÉTELEZHETŐ KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA, ÉRTÉKELÉSE.....	45
4.1. Helyzetelemzés: a környezet állapota	45
4.1.1. A környezeti elemek.....	45
4.1.1.1. A szilárd kéreg állapota	45
4.1.1.2. Levegőminőség	46
4.1.1.3. Vízháztartás, vízminőség, vízgazdálkodás	46
4.1.1.4. Élővilág.....	47
4.1.1.5. Épített környezet.....	47
4.1.2. Zajterhelés	47
4.1.3. Természetvédelem.....	48
4.1.4. Környezeti konfliktusok	48
4.2. BRRFT környezeti teljesítményének értékelése.....	49
4.2.1. Balaton specifikus környezeti célrendszer meghatározása	49
4.2.2. Az intézkedések környezeti hatásainak vizsgálata	50
4.2.3. Konzisztencia vizsgálat: a bizonytalan vagy negatív hatású programelemek azonosítása	67
4.3. A közvetett és közvetlen környezeti hatások és következmények feltárása.....	67
4.3.1. Hatások a környezeti elemekre és rendszerekre.....	67
4.3.1.1. Levegőkörnyezetet ért hatások	67
4.3.1.2. Hatások a felszíni, felszín alatti vizekre és talajra.....	69
4.3.1.3. Hatások a biológiai sokféleségre.....	70
4.3.1.4. Az erdőket érintő hatások.....	72
4.3.2. A Balaton ökológiai állapotára gyakorolt hatások	73
4.3.3. Az éghajlatváltozással környezeti katasztrófa helyzettel kapcsolatos hatások	76
4.3.4. Természetvédelmi oltalom alatt álló, az ÉTT és NATURA-2000 területeket érintő hatások.....	77
4.3.5. A valószínűsíthető társadalmi és környezeti konfliktusok azonosítása	78
4.3.6. A környezettudatosság várható alakulása	79
4.3.7. Fenntarthatósági hatások (fenntartható térségi gazdasági és társadalmi rendszer kialakulására gyakorolt hatások).....	80
4.3.8. Tájhatások (táj ökoszisztemekre, tájgazdálkodásra, természeti és kulturális táji erőforrásokra, tájképre, területhasználatra és térszerkezetekre gyakorolt hatások).....	81
4.3.9. Az emberi egészséget és életminőséget érintő hatások	83
4.3.10. A települési környezetminőségre gyakorolt hatások (környezeti infrastruktúra).....	84
4.4. Az intézkedések átfogó hatásai, a BRRFT várható környezeti következményeinek értékelése.....	85
4.5. Valószínűsíthető környezeti konfliktusok a BRRFT végrehajtásának elmaradása esetén.....	86
5. JAVASOLT KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ INTÉZKEDÉSEK.....	88
5.1. A BRFS és a BRRFT fenntarthatóbbá tételét szolgáló javaslatok (új intézkedések)..	88
5.2. A fellépő hatások mérséklését célzó "kompenzáló" intézkedések (javító intézkedések)	91
6. MONITOROZÁS ÉS INDIKÁTOROK MEGHATÁROZÁSA.....	95
6.1. A BRRFT érvényesítése során fellépő környezeti hatásokra vonatkozó indikátorok meghatározása, monitorozási javaslatok értékelése.....	95
7. KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ.....	96
1.melléklet: BRFS fenntarthatósági értékelő mátrix.....	0
2. melléklet: BRRFT környezeti teljesítmény értékelő mátrix	2

Rövidítések jegyzéke

AT:	OP Akcióterv
BRFS:	Balaton Régió Fejlesztési Stratégiája
BFT:	Balaton Fejlesztési Tanács
BIF:	Baltoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht.
BKP:	Balaton Régió Komplex Térségi Program
BKÜ:	Balaton Kiemelt Üdülőkörzet
BRRFT:	Balaton Régió Részletes Fejlesztési Terve
BZH:	Balaton Zászlóshajó Program
DD:	Dél-Dunántúl
GOP:	Gazdaságfejlesztési Operatív Program
KEOP:	Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Program
KÖZOP:	Közlekedési Operatív Program
KpD:	Közép-Dunántúl
MePAR	Mezőgazdasági Parcella-azonosító Rendszer
NAKP:	Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program
NFH:	Nemzeti Fejlesztési Hivatal
NFÜ:	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
NKP:	Nemzeti Környezetvédelmi Program
NYD:	Nyugat-Dunántúl
OFK:	Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió
OP:	operatív programok
OTH:	Országos Területfejlesztési Hivatal
OTK:	Országos Területfejlesztési Konceptió
ÖTM:	Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium
RAT:	Regionális Operatív Program Akcióterve
ROP:	Regionális Operatív Program
SCD:	SCD magánbefektetői csoport
SKV:	stratégiai környezeti vizsgálat
TAMOP:	Társadalom Megújítása Operatív Program
TIOP:	Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program
ÚMFT:	Új Magyarország Fejlesztési Terv (II. Nemzeti Fejlesztési Terv)
ÚMVP:	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
VKI:	Víz Keretirányelv

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK BEMUTATÁSA

1.1. Előzmények

1.1.1. Előzmények, jogi háttér és a vizsgálat tárgya

A Balaton Fejlesztési Tanácstól (BFT) kapott jogosítványok birtokában a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. (BIF) a **Balaton Régió Részletes Fejlesztési Tervének (BRRFT)** kidolgozója 2007. március 14-én az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség felé hivatalosan kezdeményezte a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet (továbbiakban: Rendelet) szerinti környezeti értékelés elkészítését, és a stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) lefolytatását. A BIF a Rendelet 7 § (1) - (6) bekezdéseiben foglaltak szerint benyújtotta a Főfelügyelőségnek véleményezésre az SKV tervezet tematikáját, melyet a Főfelügyelőség kisebb módosításokkal elfogadott. **A jelen környezeti értékelés a Főfelügyelőség szempontjainak figyelembevételével készült¹.**

A BRRFT-t jelentős mértékben finanszírozó operatív programokhoz (OP-ok) szintén készültek stratégiai környezeti vizsgálatok. A BRRFT-re egyrészt részletezettsége, másrészt térségi jellege, harmadrészt uniós forrásokon túlmutató tárgyköre miatt önálló SKV-t indokolt lefolytatni:

(1) A BRRFT sokkal részletesebb az OP-knál, részletezettsége azonos szintű az egyes OP-k akcióterveinek részletezettségével. Tekintve, hogy az NFÜ ezekre az akciótervekre külön SKV-kat végzett, ezért indokolt SKV-t végezni a BRRFT-re is.

(2) A BRRFT keretében minden fejlesztést, így az OP-kban szereplőket is egy sajátos térségi szempontból kell megvizsgálni. Ez a térségi megközelítés, azaz a Balaton térség sajátos adottságainak figyelembe vétele az OP-k és AT-k SKV-iban nem jelent meg.

(3) A BRRFT a térség teljes fejlesztésével foglalkozik, nem csak az uniós fejlesztésekkel. Megjelenít olyan hazai forrásokat is, melyek az uniós OP-k tárgykörén kívül esnek, továbbá vizsgálja az összefüggéseket a nagy magánbefektetésekkel is (ezek nem részei, de a programhoz mérhető volument jelenítenek meg, azaz a térség fejlődésére jelentős hatást gyakorolnak).

A STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT TÁRGYA

A SKV tárgya a Balatoni Régió Részletes Fejlesztési Terve (BRRFT). A SKV ugyanakkor fenntarthatósági értékrendjének meghatározásában és a BRRFT fejlesztéseinek környezeti

---

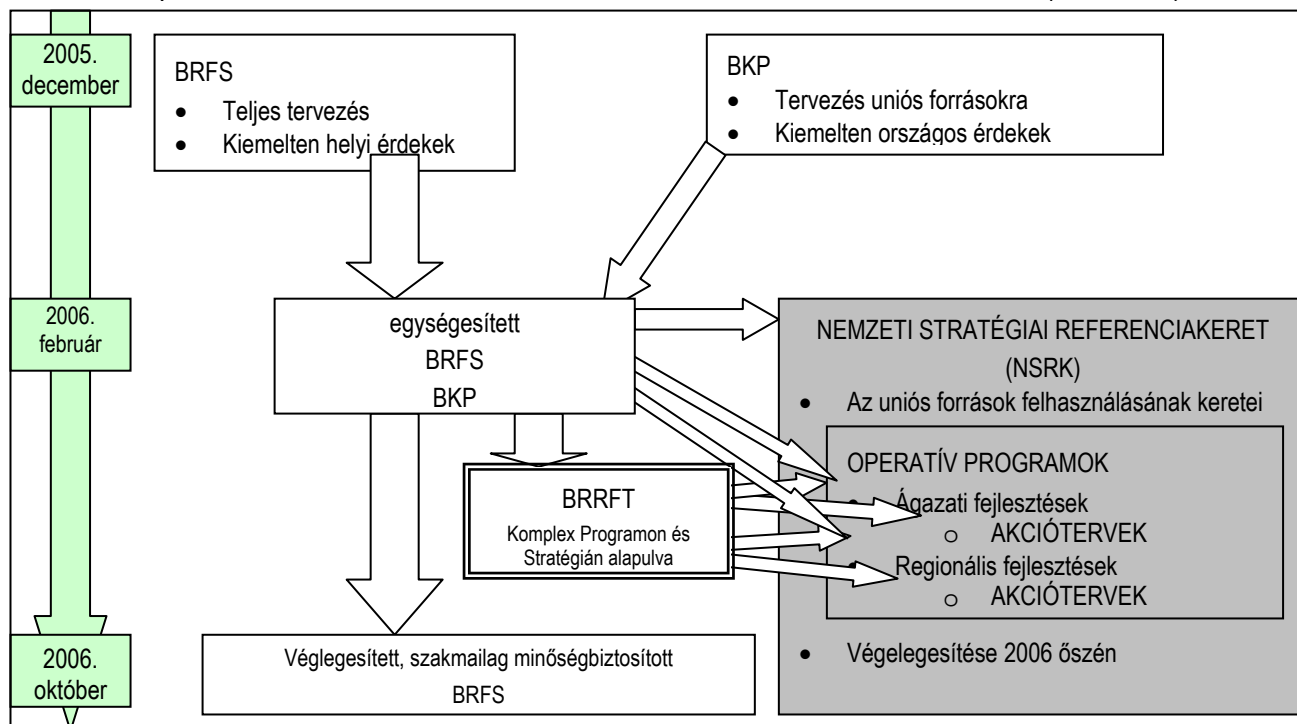
¹ A Rendelet 7 § (2) d. bekezdése alapján vizsgáltuk a határokon átnyúló környezeti hatásokat is, de ezeket a Balaton hatásterületén nem tekintettük számottevőnek

értékelésekor figyelembe veszi a BRRFT előzményeit képező, a 2007–13-as időszakra szóló stratégiai szintű fejlesztési tervdokumentumokat is.

Az uniós források felhasználásának intenzív programozása indult el 2005-től kezdődően. E folyamatok keretében készült el a széles körben ismert Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) és OP-jai. A folyamatok azonban nem csak az OP-ok elkészítéséhez vezettek, hanem az uniós régióktól (NUTS2 szint) eltérő térségekben (kistérségek, természetes térségek, városok) is fokozott tervezési és jövőformálási tevékenységet indítottak el. Így indult el a tervezés a Balaton térségében is (BKÜ területén, melyre kiterjed a BFT illetékessége). Erre az adott lehetőséget, hogy a 2005-ös új OTK-ban megjelent a Balaton térsége országosan kiemelt térségként. 2005. és 2006. folyamán a Balaton térségére az ÖTM (korábban OTH) és az NFÜ (korábban NFH) gondozásában egy úgynevezett komplex program készült - **Balaton Komplex Program (BKP)**. Szintén 2005. és 2006. folyamán a Balaton térségében, a térségi szereplők (Balaton Fejlesztési Tanács – BFT, ill. munkaszervezete a BIF) elkészítették a **Balaton Régió Fejlesztési Stratégiáját (BRFS)**. Mindkét tervdokumentum a 2007–13-as fejlesztési ciklus forrásainak térségi felhasználásáról szól (a BKP csak uniós forrásokkal foglalkozik). A BKP kormányzati, míg BRFS a helyi szereplők fejlesztési elképzeléseit jeleníti meg.

A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség (BIF) a BRFS alapján 2006. folyamán elkészítette a Balatoni Régió Részletes Fejlesztési Terve (BRRFT) című tervdokumentumot. A BRRFT részletezte és uniós forrásait OP-kba illesztette a 2007. és 2013. közötti balatoni fejlesztéseknek. Az ÖTM és a BIF megbízásából a VÁTI 2006. során átvizsgálta a BRRFT-t és összhangba hozta a BKP-val is. **A BRRFT így egy egységes, mind a térségi szereplők, mind a kormányzat által elfogadott programdokumentummá vált.** A BRRFT egy keretjellegű dokumentum, azaz egyes elképzeléseit más-más programok finanszírozzák (hazai források, az ÚMFT OP-jai és az ÚMVP). Ezért a BRRFT részletesen meghatározza a hazai, az egyes OP-kból és az ÚMVP-ből szükséges forrásokat. Így a Balaton térségében a fejlesztési forrásoknak a BRRFT-ben meghatározottak szerint kell felhasználásra kerülniük. Ezt segíti elő, hogy a helyi térségmenedzsment (elsősorban a BIF) nagy szerepet fog betölteni a balatoni projektek generálásban, ezért ezek a projektfejlesztések és megvalósítások összhangban lesznek a BRRFT-ben foglaltakkal. Ezen túlmenően azonban várható az is, hogy egyes kiemelt Balaton-specifikus témákban a BIF és a BFT döntés-előkészítési és döntési jogosultságokat is kap (ennek pontos módja formálódóban van mind az uniós mind a hazai területfejlesztési források esetében). Ezért a BRRFT értékrendjének érvényesítése így közvetlenül is biztosítva lesz.

1. ábra. A Balaton Régió 2007-13-as fejlesztési ciklusra szóló tervezési folyamata, tervdokumentumai és kapcsolataik az uniós források felhasználásának nemzeti szintű tervezésével (Péti, 2006)

1.2. A környezeti értékelés kidolgozásának körülményei

1.2.1. Az SKV kidolgozásának és egyeztetésének szervezése

Az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium éves közhasznú megállapodás keretében megbízta a VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht.-t (VÁTI), hogy független, az SKV témakörében és a területfejlesztésben járatos szakértők segítségével kezdje meg a Balaton Régió Fejlesztési Stratégia és Részletes Fejlesztési Terv SKV-ának kidolgozását és az értékelési folyamat lefolytatását. Az SKV értékelés elvégzésére a megbízást az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium adta, a kidolgozató viszont a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezeteként, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. (BIF), amely egyben a társadalmi részvételi folyamat szervezéséért is felel. A BIF az SKV kidolgozását és a folyamat lefolytatását a VÁTI szakembereire, valamint független, az SKV témakörében és a területfejlesztésben járatos szakértőkre – Env-in-Cent Környezetvédelmi Tanácsadó Iroda (EiC) – bízta. Az SKV folyamat lebonyolítására a VÁTI szakértői munkacsoportot alakított (**SKV munkacsoport**), a munkacsoport tevékenységét a VÁTI Kht. Területpolitikai és Információszolgáltatási Igazgatósága koordinálja. A munkacsoport összetételét ld. alább, a társadalmi részvétel kereteit és részleteit az 1.4. fejezetben mutatjuk be.

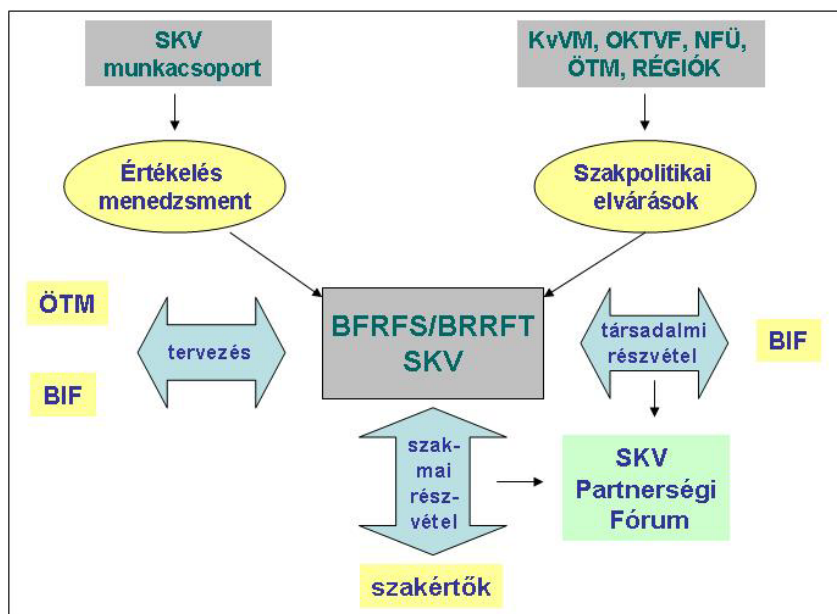

1. táblázat. Az SKV munkacsoport tagjai

Területfejlesztési politikai szakértő (ÖTM képviselő)	Klingné Ábrahám Judit (ÖTM, Területfejlesztési Főosztály)
Területi tervezési és környezetértékelési szakértő, VÁTI témafelelős	Czira Tamás (geográfus-hidrológus, térinformatikus, VÁTI Kht.)
Fenntartható területi tervezési, ÚMVP- ÚMFT szakértő, VÁTI SKV szakmai koord.	Dr. Péti Márton (geográfus, térinformatikus, VÁTI Kht.)
Környezeti tervezési szakértő, EIC SKV szakmai koordinátor	Dr. Pálvölgyi Tamás (meteorológus, Env-in-Cent Kft. ügyvezető igazgatója)
Környezetvédelmi értékelési szakértő	Máyer Zoltán (környezetmérnök, Env-in-Cent Kft.)
Környezetvédelmi értékelési szakértő	Szabó Éva Enikő (biológus, Env-in-Cent Kft.)
Társadalmi egyeztetés koordinátora, környezetvédelmi szakértő	Egerszegi Zita (környezetmérnök, BIF Kht.)
környezetügyi fejlesztéspolitikai szakértő	Szilágyi Györgyi (geográfus, VÁTI Kht.)
titkár	Selmeczi Pál (gyakornok, egyetemi hallgató)

Az SKV kidolgozásának folyamata 2007. márciusában kezdődött. Az alkalmazott módszertant és az SKV előzetes eredményeit június hónap folyamán többek között az **SKV partnerségi fórumon** kívánjuk egyeztetni, a környezeti jelentés megküldésre kerül az Országos Környezetvédelmi Tanács, valamint az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség részére.

2. ábra. A stratégiai környezeti vizsgálat szervezése

1.2.2. A SKV kapcsolódása a tervezési folyamat más részeihez

A továbbiakban a BKP már nem fejlődik tovább, mert tartalma integrálódott a BRFS-be és a BRRFT-be, legitim fórum előtt nem kerül már elfogadásra. A BRFS-t a BFT 2005. végén előzetesen elfogadta, egyúttal lehetőséget adott arra, hogy a BIF elvégezze a szükséges változtatásokat a programon (pl. a BKP-hoz és a formálódó OP-khoz és AT-eikhez igazítsa). A BRRFT 2006. végén ugyanígy került elfogadásra. **Ezért garantálható az, hogy a BRRFT stratégiai környezeti vizsgálata kapcsán felmerülő javaslatok a végleges elfogadást megelőzően beépüljenek a programdokumentumba.** Így a programok végrehajtásuk megkezdése előtt még frissíthetők és a változások a BRRFT SKV-ának társadalmasítása keretében kommunikálhatók is. A BRRFT végrehajtása, csakúgy, mint a BZH², az uniós OP-ok vagy a hazai programalapú fejlesztések végrehajtása érdemben még nem kezdődött el, és 2007. ősze előtt nem is várható végrehajtásuk hathatós megkezdése (ellentétben az érvényességi időtartam által sugallt 2007-es kezdéssel).

1.2.3. A stratégiai környezeti vizsgálat jellege, küldetése és célkitűzése

A BRRFT forrásait biztosító EU fenntarthatósági politikája szerint **a stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) a proaktív környezetvédelem eszköze:** a környezetre esetleg kockázatot jelentő beavatkozásokat, intézkedéseket már a programozás stratégiai fázisában kiszűri.

Az SKV kidolgozásának kiindulópontja, hogy a közösségi és költségvetési forrásokból részesülő **térségi fejlesztési intézkedéseknek a környezet szempontjából lehetőség szerint hasznosnak kell lenniük,** és az egyes környezeti elemekre, rendszerekre gyakorolt negatív hatásokat minimalizálni kell. Ily módon a BRRFT-hez készült SKV küldetése a „korai riasztó” funkció, mely lehetővé teszi, hogy az érintettek (ideértve a tervezőket, döntéshozókat, és a végrehajtás szereplőit is) javítsák a Balaton térségi fejlesztéspolitika környezeti teljesítményét, elősegítsék a környezetpolitikai célkitűzések végrehajtását, illetve, hogy megfontolt döntések által segítsenek elkerülni a későbbi, általában költséges korrekciókat.

A Balaton Régió Részletes Fejlesztési Tervéhez készült SKV végső célja egy olyan környezeti jelentés összeállítása, amely hazánkban egyedülálló módon meghatározza egy térség fenntarthatósági értékrendjének alapelveit, túlmutatva a fenntarthatóság szokásos globális értelmezésén. A SKV az értékrend alapján végrehajtható javaslatokat tesz a Balaton térség fejlesztési intézkedései környezeti teljesítményének javítására és a fenntartható fejlődés térségi érvényesítésére.

² A BRRFT eddigi dokumentumai alapján megkezdődött egy úgynevezett Balaton Zászlóshajó Program (BZH) kidolgozása. A BZH a BRRFT legfontosabb elemeinek AT-kbe, kiemelten RAT-okba illesztését tartalmazza, részleteiben kidolgozva a támogatási konstrukciók körülményeit, és a megvalósítás eljárásrendjeit, bennünk a BFT és a BIF szerepét. A BZH-ról még nem született döntés, így lehetőség lesz benne érvényesíteni a BRRFT SKV-ának javaslatait.

A SKV folyamat finanszírozásában és koordinációjában részt vesz az ÖTM. Végrehajtását a VÁTI Kht. és az Env-in-Cent Kft. végzi, de szakértőkkel és a folyamat társadalmiasításának biztosáival közreműködik a Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) és a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. (BIF) is. A BIF a BRRFT végső változatának kialakításakor és elfogadásakor a BFT-től kapott jogosítványok alapján mérlegeli a SKV környezeti értékelésének eredményeit és vállalja, hogy a BRRFT-t a környezeti jelentés és a partnerségi észrevételek összegzésével együtt benyújtja a BFT elé, továbbá mind a BIF, mind a BFT ilyen formában képviseli majd azt a különböző fórumokon, és a BRRFT megvalósítása során.

1.3. A javaslatok hatása a terv alakulására

Ezt a munkarészt csak a szakmai-társadalmi egyeztetés lezárását követően véglegesített javaslatok ismeretében lehet elkészíteni.

1.4. Az érintettek bevonása a környezeti értékelés kidolgozásába

1.4.1. A szakmai-társadalmi egyeztetés koncepciója

A társadalmi részvétel szempontjából meghatározó jogi kereteket az Aarhusi és az Espoo-i egyezmények, illetve több magyar jogszabály, legpontosabban a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet adja meg. A tematika ezeknek a jogforrásoknak a követelményeire, illetve elveire épül. A társadalmi részvétel a következő elemekre épül:

Információhoz való hozzáférés és a véleményezés biztosítása

Elektronikus hozzáférés: A nyilvános dokumentumok (Balaton Régió Stratégiai Programja, Balaton Régió Részletes Fejlesztési Terve, Stratégiai Környezeti Vizsgálat) a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. honlapján (<http://www.balatonregion.hu>) érhetőek el a következő útvonalon: Régiófejlesztés → Stratégiai Program → Stratégiai Környezeti Vizsgálat. A honlapon elérhetőek a munka aktuális anyagai, ezekhez bárki, bármilyen szakaszban véleményt küldhet, amelyet az SKV munkacsoport szakértői megkapnak, és figyelembe vesznek.

Papír alapú hozzáférés: Külön megkeresésre a fent említett dokumentumokat nyomtatott formában vagy CD-n (digitális adathordozón) is rendelkezésre bocsátjuk.

Tájékoztatás

Nyilvánosság tájékoztatása a sajtón keresztül: A tervezés kulcszakaszaiban az érintett nyilvánosságot a sajtón keresztül is tájékoztatjuk. A Rendelet 8. § 5. bekezdése szerint a környezeti értékelés véleményezési felhívására sajtónyilatkozatot adunk ki, illetve egy országos napilapban fizetett hirdetést teszünk majd közzé.

Közvetlen megkeresések: A legfontosabb szakmai, érdekképviselői és civil környezetvédő szervezeteket közvetlen elektronikus levélben megkerestük a környezeti vizsgálat

indulásánál. Ezen felül szakmai, érdekképviselői és civil környezetvédő szervezeti email listák által is terjesztjük a hírt.

Rendszeres értesítések: A honlapra bejelentkezőknek külön értesítést küldünk, amikor új dokumentum kerül fel a honlapra, illetve külön is értesítjük a bejelentkezetteket a környezeti vizsgálat elkészültéről és a 30 napos véleményezési szakasz megkezdéséről.

Konzultáció

Általános véleményadási lehetőség: A honlapon elérhető dokumentumokhoz kapcsolódóan beérkező véleményeket feldolgozzuk és a vizsgálat résztvevői figyelembe veszik a BRRFT felülvizsgálatakor. A partnerségi konferencián szóban felszólaló és bármilyen időben írásban észrevételt benyújtó írásos választ kap a véleményére, arról, hogy miként lett figyelembe véve az adott vélemény

Balaton Fejlesztési Tanács ülése: A stratégiai környezeti vizsgálat dokumentumát egy előterjesztésként tanácsülésen kívánjuk egyeztetni a BFT szavazati joggal és tanácskozási joggal rendelkező tagjaival. A meghívottak kb. 60-70 szervezet és intézmény.

Partnerségi Konferencia: A stratégiai környezeti értékelési dokumentumot egy nyílt konferencián kívánjuk egyeztetni. A meghívottak kb. 200-250 szervezet és intézmény (az önkormányzatok száma 164). A találkozón szóban, illetve honlapon és levélen keresztül írásban is lehet reagálni a dokumentumokra. A szóbeli hozzászólásokat jegyzőkönyvben rögzítjük.

1.4.2. A környezet védelméért felelős szervek bevonása

A 2/2005. (01.11.) Korm. Rendelet alapján a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, az Országos Tisztifőorvosi Hivatal, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint az SKV Rendelet 3. mellékletben felsorolt egyéb országos hatáskörű szervek, mint hatóságok vonandók be a vizsgálati folyamatba.

A szakmai szervezeteket a konzultáció eszközei útján vonjuk be a környezeti vizsgálati folyamatba, úgymint aktív tájékoztatás, BFT ülés, konferencia, honlap, írásos véleményezés.

1.4.3. Az érintett nyilvánosság bevonása

A Balaton Régió környezetvédelmében és fejlesztésében érdekeltek részére lehetőség nyílik részt venni a folyamatban a honlapon, konferencián, konzultáción, valamint a BFT ülésen keresztül.

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat készítésének kezdete óta elérhetőek az aktuális dokumentumok, információk a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. honlapján <http://www.balatonregion.hu>.

1.4.4. Vélemények és figyelembevételük módja

Jelen dokumentum már tartalmazza az SKV jelentésre beérkezett társadalmi vélemények, valamint az Országos Környezetvédelmi, Vízügyi és Természetvédelmi

Főfelügyelőség szakmai álláspontjának feldolgozott és beépíthető részeit, amelyeket az SKV-munkacsoport 2007. szeptember 10-ei ülésén megvitattott, és javaslatot tett azok dokumentumba illesztésére. A partnerségi vélemények végső beépítése a 2007. október 15-én megtartandó Partnerségi Fórumon elhangzott hozzászólások és írásban benyújtott észrevételek figyelembevételével fog megtörténni. Ezt a fejezet részt a társadalmisítási folyamat végén lehet elkészíteni.

1.5. Felhasznált adatok, alkalmazott módszertan

1.5.1. Módszertan bemutatása a BRFS fenntarthatósági értékeléséhez

Az SKV nemcsak a vizsgált dokumentum környezeti, fenntarthatósági szempontú értékelésének, átvilágításának eszköze, hanem egyben a program kidolgozását, végrehajtását és nyomon követését környezeti irányba befolyásoló erő. Ez akkor teljesíthető, ha az alkalmazott módszertan megvizsgálja, hogy a **releváns fenntarthatósági és környezeti célok milyen mértékben integrálódnak a Balaton Régió Fejlesztési Stratégiájába és Tervébe**. A vonatkozó jogszabályok³ figyelembevétele alapján a környezeti integrációt is lehetővé tevő SKV módszertannak az alábbiakat kell biztosítania:

- elemzési támogatást kell nyújtania ahhoz, hogy a Stratégia és a Terv lehetővé tegye a megelőzés elvének következetes érvényesítését, a nem megelőzhető környezeti hatások mérséklését,
- a tervezési folyamat környezeti, fenntarthatósági szempontú befolyásolását, alternatívák, javaslatok kidolgozását és életciklus szemléletű elemzését,
- a Balaton Régióra jellemző környezeti problémák és értékek, fenntarthatósági értékrend meghatározását, valamint ezek jelentőségének elemzését a régió fejlesztési törekvéseinek szempontjából.

Az alkalmazott SKV módszertan a GRDP kézikönyv⁴ alapján olyan elemzési-értékelési keretet alkot, amely feltárja, hogy a tervnek milyen közvetlen, vagy közvetett kihatása lehet a környezetre, milyen környezeti változások várhatók a hatások következtében, milyen természetűek és kiterjedésűek a bekövetkező hatások, illetve van-e lehetőség megelőzni, vagy csökkenteni a várható jelentős károkat. Az elemzési-értékelési módszertan arra a – korábban kidolgozott⁵ és alkalmazott⁶ – megközelítésre épít, hogy a **Balaton Régió**

---

³ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/42/EK irányelve bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról; 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; 148/1999. (X. 13.) Korm. rendelet az országhatáron áttérő környezeti hatások vizsgálatáról szóló Espoo-i egyezmény kihirdetéséről

⁴ Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013, Greening Regional Development Programmes Network February 2006, Exeter, UK

⁵ Pálvölgyi T., Tombácz E. (2004) Módszertan a regionális fejlesztések stratégiai környezeti vizsgálatára. In: Strukturális alapok és fenntarthatóság. Magyar Természetvédők Szövetsége, 2004, Budapest

⁶ Fleischer T., Szlávik J., Baranyi R., Branner F., Nagypál N., Füle M., Kósi K. Pálvölgyi T., Princz-Jakovits T., Szlávik P. (2005) A magyar közlekedéspolitika stratégiai környezeti vizsgálata. Közlekedéstudományi Szemle LV. évfolyam 2. szám, 47-55

fejlesztési stratégiai szintjét (fejlesztési irányait, prioritásait) egy fenntarthatósági értékrendhez viszonyítjuk, míg a terv konkrétabb eszközeit és beavatkozásait egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk.

- A Stratégia prioritásainak, fejlesztési irányainak a fenntarthatósági értékrendnek való megfelelését külön-külön egy-egy standard hatásmátrixban vizsgáljuk, oly módon, hogy az SKV munkacsoport kollektív szakértői értékelésével a fenntarthatósági megfelelést minden egyes értékrend elemre -2 és +2 közötti értékekkel jellemeztük (az input/output hatásmátrixokat ld. a 1. mellékletben).
- Megjegyezzük, hogy a „pontozásos” értékelés nem a prioritások és célok általános megítélésére szolgál, hanem – az SKV javaslattevő jellegének eleget téve – a negatív értékekkel azokra a fenntarthatósági szempontokra (értékrend elemekre) hívja fel a figyelmet, ahol a prioritások és célok megfogalmazásában a fenntarthatóság szempontjait határozottabban kellene megjeleníteni. Azaz **a módszertan nem a „fenntartható - nem fenntartható” dimenzióban kívánja a prioritásokat és a célokat elhelyezni, hanem egy analitikus javaslattevő eszköz, amely konkrét útmutatást kíván nyújtani, hogy mely prioritásokat/célokat, fejlesztési irányokat milyen vonatkozásban javasoljuk módosítani.**

1.5.2. Módszertan bemutatása a BRRFT környezeti teljesítményének értékeléséhez

A terv eszközeit és intézkedéseit egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk, avégett, hogy képet nyerhessünk arról, hogy az intézkedések hogyan felelnek meg egy – a Nemzeti Környezetvédelmi Programon, és más környezetvédelmi stratégiai dokumentumokon alapuló – környezeti, környezetpolitikai szempontrendszernek. A Balaton Régió Részletes Fejlesztési Tervének környezeti teljesítményét a következő módszerrel vizsgáljuk:

1. A releváns környezetpolitikai dokumentumok alapján meghatároztunk egy – a balatoni régióban tervezett fejlesztések értékelésére alkalmas – környezeti célrendszert. A célrendszer figyelembe veszi a megelőzés, újrahasznosítás (újrahasználat), ártalmatlanítás környezetpolitikai prioritásait.
2. A Terv intézkedéseit – kollektív szakértői értékeléssel – összevetettük a környezeti szempontrendszerrel és a környezeti teljesítményt minden egyes intézkedésre -2 és +2 közötti értékekkel jellemeztük.
3. Hasonlatosan a fenntarthatósági értékelésnél említettekhez, itt is megjegyezzük, hogy a „pontozásos” értékelés nem az egyes intézkedések környezeti teljesítményének általános megítélésére szolgál, hanem – az SKV javaslattevő jellegének eleget téve – a negatív értékekkel azokra a környezeti szempontokra hívja fel a figyelmet, ahol az intézkedések részleteinek meghatározásánál a környezeti szempontokat határozottabban kellene megjeleníteni. Azaz a módszertan nem a „környezetbarát – környezet károsító” dimenzióban kívánja az intézkedéseket elhelyezni, hanem egy analitikus javaslattevő eszköz, amely konkrét útmutatást kíván nyújtani, hogy mely intézkedéseket, milyen vonatkozásban javasoljuk módosítani.

2. A BRRFT TERVEZÉSÉNEK RÖVID ISMERTETÉSE, ÖSSZEFÜGGÉS MÁS RELEVÁNS TERVDOKUMENTUMOKKAL

2.1. A tervezés céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket

A BRRFT a 2007–13-as fejlesztési ciklus forrásainak egy részletesen meghatározott tervdokumentuma, mely az időszak stratégiai tervdokumentumain alapul (BFS és BKP), és alkalmas arra, hogy belőle gyorsan támogatási konstrukciók vagy pályázati kiírások szülessenek. A BRRFT hatálya a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) területe.

A balatoni tervezéseknek szomorú aktualitást ad a térség folyamatosan csökkenő gazdasági teljesítménye, és a fejlesztések ellenére továbbra is rendkívül sérülékeny környezeti állapota. A fenntarthatóságában sérült rendszer (vonzó természeti területek szinte visszafordíthatatlan sérülése, értéktelen épített környezeti elemek túlsúlya) egyre kevesebb vonzerőt kínál, mely az erősen turizmusfüggő helyi gazdaság teljesítményének folyamatos csökkenését eredményezi. A bajokat tetézi a nemzetközi turisztikai verseny fokozódása, melyben a balatoni turizmus színvonala miatt csak vesztes lehet. A problémák és okok már régóta ismertek, ennek ellenére a térség nem volt képes az elmúlt két évtizedben sem új fejlődési pályára állni. Ez magyarázható a térségi humánerőforrás gyenge minőségi paramétereivel, valamint a térség fejlesztési autonómiájának hiányával.

A BRRFT egy nagyon részletes operatív tervdokumentum. 200 oldalon mintegy 250 tevékenységet fogalmaz meg, öt prioritásba rendezetten:

1. **A balatoni gazdaság diverzifikálása:** intenzív és extenzív mezőgazdasági fejlesztések, kis- és középvállalkozások fejlesztései, befektetés-ösztönzés, önkormányzati és vállalkozói informatikai fejlesztések.
2. **A balatoni turizmus újjászületése:** turisztikai marketing és desztináció-menedzsment, turisztikai termékfejlesztés (gyógy-, vízi-, öko-és konferencia-turizmus, tematikus park stb.), szálláshelyfejlesztés
3. **Humánerőforrás fejlesztése:** munkaerőpiaci fejlesztések, átképzések, szakképzések, felsőoktatási együttműködések, szemléletformálás, környezettudatosság, civilek támogatása, intézmények és ellátórendszerek fejlesztése (egészségügyi, szociális, kulturális szabadidős és sport), regionális kutatások, régiómenedzsment
4. **Közlekedés, fenntartható balatoni közlekedés:** közúti és vasúti közlekedés, közösségi közlekedés-szervezés, vízi közlekedés, kerékpáros közlekedés.
5. **Táji és települési környezet fejlesztése:** szennyvíz és hulladékkezelési infrastruktúra, természetvédelem (tájértékek, tájsebek), partfalvédelem, felszíni vizek védelme, vízpart-rehabilitáció, településfejlesztés, környezeti menedzsment és monitoring, napenergia hasznosítás, biomassa energetikai feldolgozása.

A BRRFT mélyen környezetintegrált stratégiai tervezési fázisokra (azaz a BRFS és BKP elkészítése ilyen) épül. A stratégiai tervdokumentumokban három dimenzióban jelenik meg a környezetintegráció: (1a) A fejlesztéspolitikai elvekben a fenntarthatóság térségre szabott értelmezést kapott, és (1b) a fenntarthatóságot és értékmegőrzést ösztönző térhasználati elveket is megfogalmaztak. (2) Önálló környezeti fejlesztéspolitikai célokat jelöltek ki (a Balaton térség környezeti állapotának stabilizálása). (3) Végül minden egyes fejlesztési irányhoz környezetbarát alternatívák társultak (pl. közlekedésben tömegközlekedés, településfejlesztésben zöldterület fejlesztés és forgalomcsökkentés, gazdaságfejlesztésben tiszta iparfejlesztés, humánerőforrás-fejlesztésben környezettudatosság elmélyítése).

Meg kell azonban jegyezni, hogy a stratégiai dokumentumoknál jóval konkrétabb BRRFT-ből ezek e finom környezetintegrációs megfontolások némelyike eltűnt vagy felhígult. Ennek ellenére a BRRFT nem csak aktív (vertikális) fejlesztési irányokat fogalmaz meg, hanem passzív (horizontálisan) elveket is ad minden, a Balaton térség területén megvalósuló fejlesztés tervezéséhez és végrehajtásához is. Ezeket az elveket a BRRFT programdokumentuma nem tartalmazza, csak hivatkozva a BKP-ból és a BRFS-ből. Környezeti szempontból a legfontosabb ilyen elv a fenntarthatóság, mely a Balaton térségére szabott fenntarthatóságot fogalmazza meg (főbb elemei megjelennek a SKV fenntarthatósági értékrendjében, a módszertani fejezetben). A másik fontos elemét jelentik az úgynevezett térhasználati elvek melyek a fenntartható, értékmegőrző térhasználatot szorgalmazzák a túlszűfolt, túlzottan beépített, nagy belső és átmenő egyéni motorizált forgalommal terhelt térségben (főbb elemei ennek is megjelennek a SKV fenntarthatósági értékrendjében, a módszertani fejezetben). Külön jelentős környezetvédelmi tartalommal bíró balatoni elvek vonatkoznak a humánerőforrás-fejlesztésre (környezettudatosság és táji ismeretek), és a gazdaságfejlesztésre (alacsony kibocsátású, telephely és szállítási igényű ágazatok preferálása).

A BRFS-nek aktív, vertikális környezeti szempontból fontos fejlesztési irányai is megjelennek. Ilyen elsősorban a balatoni környezeti infrastruktúrákkal kapcsolatos prioritása.

Egyes fejlesztési irányai azonban környezeti szempontból kritikusak. Ez gyakran abból adódik, hogy egy fejlesztés ugyan kap környezetbarát vagy fenntarthatóságot szolgáló irányt is, ugyanakkor megmaradtak ennek nem megfelelő elemei is. Ilyen például a közlekedés, mely a közösségi közlekedés fejlesztése mellett sok közútfejlesztést tartalmaz, a turisztikai fejlesztések között indokolatlanul sok építés található, sok esetben nem szabva meg feltételként a barnamezős jelleget. A gazdaság fejlesztése szintén sok terület-igénybevétellel számol, és megemlítenek környezetbarátnak egyáltalán nem nevezhető gazdasági ágazat is.

2.2. A tervezés összefüggése más releváns tervekkel, programokkal

2.2.1. Kapcsolódás főbb nemzeti szintű programokhoz, koncepciókhoz

2.2.1.1. Kapcsolódás az OTK-hoz, OFK-hoz

A BRRFT és előzményei (BRFS és a BKP) tervezésének alapját és legitimációját a hazai koncepcionális szintű tervdokumentumok jelentik. Az új Országos Területfejlesztési Koncepcióban (OTK)⁷ kijelölésre került a Balaton térség fenntarthatóságának helyreállítása című középtávú területi stratégiai cél. Ezt átvette az OFK⁸ is.

Az OTK-ban megfogalmazott balatoni cél a fenntarthatóság helyreállítását a környezeti infrastrukturális és a természetvédelmi fejlesztések folytatásával kívánta elérni. Megjelenítette a balatoni turizmus szükséges megújítását természetbarát, ugyanakkor a szezon hosszabbítására és térben való kiterjesztésére alkalmas tevékenységek szorgalmazásával. Az OTK a Balatonnak a továbbiakban is kiemelkedő turisztikai tevékenységet és üdülőfunkciót szánt. A beépítettség és a parti zsúfoltság csökkentésére is intézkedéseket irányzott elő. **Megjelent benne a gazdasági diverzifikáció szükségessége, mint a fenntarthatóság helyreállításának egyik fontos eleme valamint a túlzott turizmusfüggőség oldása is.**

Ez a szelíd, erősen környezetorientált fejlesztési megközelítés szinte eltűnik, ha a BRFS és a BRRFT céljait tekintjük. Aggályos, hogy a BRFS, az életminőséget helyezi középpontba és hiányzik belőle a fenntarthatóság (csak a környezet jelenik meg). Ez mutatja a kormányzati dokumentumpár, a BKP elkészítésének szükségességét. A BKP ugyanis képes hűen tükrözni a BRFS céljait, a helyi szereplők érdekeit az ország érdekeinek alárendelve nem az életminőségről szól, hanem a térség fenntarthatóságáról. Ez közvetve persze a helyiek elsődleges érdeke is, hiszen a balatoni gazdaság hanyatlása a sérült fenntarthatóságú térség csökkenő vonzerejéből adódik. Ilyen jellegű eltérés azonban teljes inkoherenciát szül, ezért a **BRFS célrendszerének – korábbi átvizsgálásokkor már többször hangoztatott ld. VÁTI minőségbiztosítási jelentések – kiigazítását el kell végezni, és azt összhangba kell hozni az OTK-val** (azaz jobban kell igazítani a BKP-hoz).

A célrendszer után tovább „hígul” a fenntarthatósági elképzelés, és a kifejezetten környezetbarát fejlesztési irányok, alternatívák és elvek mellett megjelennek a teljesen átlagos, minden térségben elképzelhető – de legkevesbé a környezetileg érzékeny Balaton térségben elképzelhető – fejlesztések, mint például az iparterületek kialakítása, a nagyipari munkahelyteremtés, az óriás turisztikai építési projektek és egyéb turisztikai fejlesztések melyeknek nincs kapcsolata a környezet- és természetbarát szelíd turisztikai irányzatokkal.

---

⁷ 96/2005. (XII.25.) OGY határozat

⁸ 97/2005.(XII.25.) OGY határozat

2.2.1.2. Kapcsolódás a második Nemzeti Környezetvédelmi Programhoz

A Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP-II) a 2003-2008. közötti időszakra határozza meg hazánk környezetpolitikai célkitűzéseit, melyek tartalmazzák a legfontosabb hazai és nemzetközi környezetpolitikai alapelveket. A Program egy olyan beavatkozási tervrendszert vázol fel, amelyben megvalósíthatóak az Európai Unió 2010-ig szóló, 6. Környezetvédelmi Akcióprogramja⁹ célkitűzései. A környezeti problémák jellegéből és összességéből adódóan a NKP-II megvalósítása csak úgy lehetséges, ha a környezeti szempontok beépülnek a különböző ágazati tervekbe és programokba, valamint érvényesülnek a gazdasági szervezetek, önkormányzatok, a lakosság és a civil szervezetek döntéseiben. A BRRFT az NKP-II céljai közül elsősorban a következőkhöz járulhat hozzá:

- **Mezőgazdasági vállalkozások modernizációja**, mely hozzájárul az energiahatékonyság növeléséhez, az energiafogyasztás csökkentéséhez, a mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknöveléséhez, a hagyományos balatoni agrárgazdaság fejlesztéséhez.
- **Alkalmazkodó földhasználati rendszerek támogatásával** hozzájárul a Balaton vízminőségének javításához, melyet elsősorban a mezőgazdasági eredetű szennyezés (tápanyagterhelés) minimalizálásával és a multifunkcionális tájhasználat térnyerésével kíván elérni.
- **A vidéki gazdaság diverzifikálása** révén hozzájárul a régióban megtermelt termékek minőségének javításához, új minőségbiztosítási rendszerek bevezetésével, specifikus „Balaton termék” piacra való bevezetésével, a falusi turizmus támogatásával biztosítja az egészséges környezet kialakítását, az emberi egészséget károsító tényezők csökkentését.
- **A vidéki humánerőforrás fejlesztése** során új ismeretek átadásával, tudatformálással, ismeretterjesztéssel, szakképzéssel, közös marketing és arculat kialakításával, gazdálkodók és turisztikai szolgáltatók közötti együttműködés támogatásával, és a Balaton-specifikus ismeretek (turisztikai) átadásával hozzájárul a fenntartható fejlődés és gazdálkodás megerősítéséhez.
- **A halászati vállalkozások fejlesztése** biztosítja a környezetkímélő, hagyományos természeti vízi halászati tevékenység megújulását, az élmény és turisztikai célú horgászás elterjedését.
- **A gyógy-és termálvízhez kötődő turizmus fejlesztése**, a hozzá kapcsolódó infrastruktúra, szabadidős, wellness szolgáltatások a régió gazdasági fejlődését, a turisztikai szezon meghosszabbítását eredményezik.

1. javaslat	<i>A Nemzeti Környezetvédelmi Program végrehajtása keretében - a természeti erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodás érdekében - élvezzenek előnyt azok a fejlesztések, ahol a termálvíz újrahasznosítás szerves részét képezi a beruházási tervnek. Kiemelkedő fontossággal bír az egységes Hévízi-tó védelméhez kapcsolódó projektek vizsgálata, különös tekintettel az Átfogó Tóvédelmi Program szempontjaira</i>
--------------------	---

⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 1600/2002/EK határozata a 6. Környezetvédelmi Akcióprogramról („Környezet 2010 : A mi jövőnk, a mi választásunk”), 2002. július 22.

- **A balatoni aktív sport és öko-természeti, és szelíd vízi turizmus** támogatásával biztosítható a lakosság egészségi állapotának javítása, az egészséges környezet feltételeinek javítása.

2. javaslat	<i>A multifunkcionális szórakoztató központok (kalandpark, aquapark) létrehozása számottevő potenciális környezetterheléssel járhat (pl. légszennyezés, talajterhelés, területhasználat). A beruházások támogatásánál kiemelt szempontként jelenjen meg a környezetkímélő, energiatakarékos megoldások alkalmazása.</i>
--------------------	---

- **A balatoni helyi értékek helyreállítása valamint a környezeti állapot javítására irányuló intézkedések (szennyvízelvezetés és -tisztítás)** elősegítik a természetes ökoszisztémák és biodiverzitás megőrzését.

2.2.1.3. Kapcsolódás az Országos Hulladékgazdálkodási Tervhez

A magyar környezet-politika a fenntartható fejlődést elősegítő – összhangban a NKP-II-vel valamint a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. Törvénnyel – elveit és céljait a hulladékkal kapcsolatban a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény határozza meg (továbbiakban: OHT). Az OHT komplex cselekvési terv, amely a Hulladékgazdálkodási Tematikus Akcióprogram megvalósítási tervének szerepét is betölti.

Az Európai Közösség 6. Környezetvédelmi Akcióprogramjának megfelelően a mezőgazdasági növényi maradványok, a biológiailag lebomló élelmiszeripari növényi és állati hulladék közel teljes körű hasznosítását kell elérni.

3. javaslat	<i>A mezőgazdasági termelői csoportok támogatásánál valamint a specifikus élelmiszeripari „Balaton Termék” előállítóknál előnyt élvezzenek azok a vállalkozások, melyek a biológiai úton lebomló hulladékokat a talajba közvetlenül visszaforgatják, vagy komposztálják.</i>
--------------------	--

Az OHT elfogadása után megtörtént az EU csomagolási irányelvnek módosítása (2004/12/EK). Az új irányelv a hulladék anyagában történő hasznosítását helyezi előtérbe. Ennek értelmében 2008 végére a csomagolási hulladékok esetében a következő újrahasonosítási arányokat kell elérni (üveg 60%, papír, 60% fémek, 50%, műanyagok 22,5%, fa 15%). Magyarországnak 2012 végére kell elérnie az új irányelvben levő arányokat. A tagországoknak a csomagolási hulladékok teljes mennyiségére vonatkoztatva kötelező legalább 55% újrafeldolgozást, illetve minimálisan 60% hasznosítást elérni.

A kommunális nem veszélyes hulladékok szelektív gyűjtésével el kell érni, hogy 2008-ban a keletkező hulladékok lerakásának mennyisége 60% alá csökkenjen.

Az építési és bontási folyamatokból származó inert hulladékok területén elsődleges cél a hasznosítás maximális megvalósítása. **Különösen fontos, hogy a turisztikai szempontból kiemelkedő jelentőséggel bíró meglévő szálláshelyek bővítése és új szálláshelyek építése során a keletkező csomagolási és inert hulladékok szelektív gyűjtése és kezelése a jogszabályoknak megfelelően történjen.**

A települési folyékony hulladékok mennyiségének csökkentése érdekében a csatornázási és szennyvízkezelési program mielőbbi megvalósítása a cél.

4. javaslat	<i>Előnyt élvezzenek azok a beruházók – elsősorban a falusi turizmus és a parttól távolabbi településeken működő kisebb fogadóhelyek - amelyek a működésük során a keletkező hulladékok szelektív gyűjtését vállalják.</i>
--------------------	--

2.2.1.4. Kapcsolódás a NAKP-hoz

Az első Nemzeti Környezetvédelmi Program alprogramjaként a Kormány 2253/1999 (X.7) számú határozatában elfogadta a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programot (NAKP). A 2002-ben elindult program olyan célprogramokat tartalmaz, amelyek a környezetkímélő gazdálkodást, a globális klímaváltozás során szükségszerűen bekövetkező mezőgazdasági termelési szerkezet megváltoztatását támogatja. Ez a struktúraváltás nagyban meghatározza a mező- és erdőgazdálkodás fejlesztési terveit. Mezőgazdasági területeink jelentős részén a kettős veszélyeztetettség jellemző, azaz a vízbőség (belvíz, árvíz) - a Balaton Régióban elsősorban a dombvidéki területek és települések árvíz és hordalék elöntés –valamint az aszálykár. Ezért az öntözés és a melioráció iránti igény gyakran együtt jelenik meg.

A BRRFT az NAKP céljai közül elsősorban a következőkhöz járul hozzá:

- **A mezőgazdálkodási és erdészeti ágazat versenyképességének javítása:** a Balaton Régióban a mezőgazdasági termelésen belül elsősorban a gabonaféléknek, a gyümölcs és zöldségtermesztésnek, a gyógy – és fűszernövények illetve a kiváló adottságokra épülő szőlészetnek és borászatnak vannak hagyományai. A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések hozzájárulnak a melioráció céljainak megvalósításához. A művelési ágak területi megválasztása, és az ültetvénytelepítési beruházások támogatása, hozzájárul a régió agro-ökológiai potenciáljának javításához, valamint az aszálykárok mérsékléséhez.
- **A mező-és erdőgazdasági földhasználat, a környezet fejlesztése** megfelelő összhangban van a NAKP céljaival: a multifunkcionális gazdálkodási rendszerek és tájhasználat valamennyi intézkedés részeként jelenik meg. A régióba tervezett intézmény- és humánerőforrás fejlesztések hozzájárulhatnak a gazdálkodási igényekhez, talajvédelemhez, a meliorációs beavatkozások sikeres végrehajtásához.

2.2.1.5. Kapcsolódás a Nemzeti Erdőstratégiához

A BRRFT összhangban áll a Nemzeti Erdőstratégiával¹⁰. Szorgalmazza az őshonos fajok alkalmazását, térszerkezeti megfontolásaiban túl is mutat az Erdőstratégián (ökológiai hálózatba illeszkedő erdősítések, erdőtömbök összekapcsolása).

2.2.2. Kapcsolódás a 2007 és 2013 közötti uniós finanszírozású programokhoz

2.2.2.1. Kapcsolódás az ÚMFT-hez és releváns OP-jaihoz, valamint az ÚMVP-hez

A BRRFT egyik fő finanszírozója az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP).

¹⁰ 2004/... Kormányhatározat

A BRRFT összességében e programok környezeti és fenntarthatósági üzeneteinél, de még e programok akcióterveinél (AT) is részletesebb és szigorúbb környezeti tartalommal bír. Ez annak köszönhető, hogy a BRRFT környezetintegráltsága mélyebb, mint a hazai uniós stratégiáké és programoké. Kimutatható ez az említett dokumentumoknál sokkal részletesebb fenntarthatósági elvében, a fenntarthatóságot, környezetvédelmet és örökségvédelmet szolgáló térhasználati elveiben, a gazdaságfejlesztési és közlekedésfejlesztési elveiben, valamint abban, hogy az egyes fejlesztési irányoknál környezetbarát alternatívákat is megjelenít.

Sajnos az elvek nem érvényesülnek teljes következetességgel (pl. turizmus), és a környezetbarát alternatívák mellett gyakran más fejlesztési irányok is feltűnnek. Ugyanakkor a BRRFT még így sem rendelkezik olyan elemmel, melyet az őt finanszírozó OP-ok környezetintegráltabban fogalmazzanak meg. Egyetlen kivétlként a KEOP megújuló energiafelhasználásának térségi jellegét preferáló elvei említhetők, melyek a BRRFT-ben nem jelennek meg (csak a BRFS-ben bukkannak fel, de BRRFT-ből hiányzik az erre való utalás). **A KEOP térségi megújuló energiafelhasználási elveit javasolt megjeleníteni a BRRFT-ben is.**

A probléma sokkal inkább az, hogy számos előremutató BRRFT intézkedés nem számíthat finanszírozásra az OP-kból, ezért a kiszámíthatatlanabb hazai források valósíthatják meg csak őket a jövőben. **Ennek elkerülése érdekében javasolt a KEOP-ba (és akcióterveibe) emelni az alábbi BRRFT intézkedéseket:** a térségi környezeti és fenntarthatósági menedzsment kiépítése, komplex térségi környezeti és fenntarthatósági monitoring kiépítése, térségi fenntarthatósági keretstratégia készítése, térségspecifikus környezettudatosság, térségi környezeti kutatások, táj- és település rehabilitációs alap felállítása, tájökölógiai folyosók kiépítése.

A ROP-okba és a RAT-okba javasolt a környezetbarát és a fenntarthatóságot szolgáló település-rehabilitációs elvek és a közösségi közlekedési és vízpart-rehabilitációs projektek átvétele. A ROP-ok kapcsán említhető a szennyvízkezelési projektek és az ökoturizmus Balaton térségi preferálásnak szükségessége is. A ROP-okba javasolt átvenni a magasparkok védelmének, omlásveszély elhárításának és megelőzésének környezetkímélő beépítettségét nem növelő szempontjait is. Továbbá javasoljuk a vízi közösségi közlekedés támogatását a ROP-okból.

A GOP-nak pedig a térség fenntartható elérési módjait kellene támogatni (balatoni vasúti projektek).

Az ÚMVP-nek preferálnia kellene a BKÜ területén megvalósuló agrár-környezetvédelmi tevékenységeket, a biotermelést, a helyi piacok létrehozását. Így segítve elő a térség funkcióváltását, és könnyítve az itteni termelők szigorúbb szabályozásokból adódó terheit.

Az általában szigorúbb környezetvédelmi tartalom összhangban áll a dokumentumnak azon funkciójával, hogy megszűrje az egyes OP-okból és az ÚMFT-ből finanszírozott a környezetileg érzékeny, fenntarthatóságában sérült Balaton térségben megvalósuló fejlesztéseket.

2.2.2. Kapcsolódás Balaton Régió Fejlesztési Stratégiához és Balaton Régió Komplex Térségi Programjához

A BRRFT a Balaton Régió Fejlesztési Stratégiájára (BRFS) és Balaton Régió Komplex Térségi Programjára (BKP) épül. Az elméleti kapcsolat, mely a két stratégia környezeti és fenntarthatósági tartalmát is hivatott átvenni, a gyakorlatban több helyen elvész, és ezt erősíteni szükséges. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy a BRRFT összefoglalója nem tükrözi a környezeti, fenntarthatósági és térhasználati elveket az egyes intézkedéseknél. Ezek az elvek többnyire megtalálhatók, de csak elvétve és rendszertelenül bukkannak fel az egyes intézkedésekben.

A fontosabb fejlesztési elveket javasolt jól strukturált és könnyen észrevehető módon beilleszteni az alábbi intézkedéstípusokként (a BRRFT rövidített változatába is):

- Építési jellegű projektek (gazdaságfejlesztés vállalkozói infra, közútfejlesztés, szálláshely-szolgáltatás és turisztikai termékfejlesztés): a BRFS releváns térhasználati elvei a területhasználatról, térszervezésről az építkezés alatt.
- Turisztikai projektek: a BRFS releváns ütemezési elvei, területhasználati elvei és térszervezési elvei a rendezvények esetében, valamint az egyéni motorizált közúton kívüli és vízi közlekedési elvek.
- Gazdaságfejlesztési projektek: BKP gazdaságfejlesztési elvei: alacsony telephelyigény, kibocsátás, nyersanyag- és energiafelhasználás, szállítási igény.
- Településfejlesztési projektek: BKP településfejlesztési elvei: forgalomcsökkentés, zöldterület növelés az ökológiai hálózatba illeszkedő módon, közösségi hozzáférésű terület növelése, gyalogos és kerékpáros közlekedés fejlesztése.
- Közlekedésfejlesztési projektben a közösségi közlekedési projektek preferálása, kerékpáros közlekedési kapcsolatok megkövetelése (BRFS térhasználati elv).

További probléma, hogy az elvek megjelenítése nem egységes formában történt meg a BRRFT részletes részében. Összemosódnak a jogosultsági kritériumot jelentő és a preferációs elvek. Így jelenleg az elvek hol a feltételek alatt, hol a leírásban fordulnak elő. **Javasolt, hogy az elvek egy „Balaton-specifikus fenntarthatósági szempontok” pont alatt kerüljenek összegyűjtésre intézkedésenként. Továbbá meg kell határozni, hogy az illető elv feltétel vagy csak a kiválasztás során előnyt élvez.** Így ez a tartalom a későbbiekben a konstrukció-leírások és a pályázati kiírások tetszőleges részébe emelhető, jogosultsági kritérium-szerű vagy preferációs jellegük egyértelműen elkülöníthető.

2.2.3. Kapcsolódás a Balaton Törvényhez¹¹

A BRRFT deklarálta a Balaton törvény szigorú területrendezési jellegű beépítési és szennyvíz kibocsátási szabályai szerint kíván eljárni. A jövőben a fordított irányú kapcsolatot

---

¹¹ 2000. évi CXII. törvény a Balaton kiemelt üdülőkörzet területrendezési tervének elfogadásáról és a balatoni területrendezési szabályzat megállapításáról

is ki kell alakítani, és a Balaton törvény továbbfejlődésében már kulcsszerepet kell kapnia a BRFS-BRRFT területfejlesztési tervdokumentum rendszerének is. A BRFS és a BRRFT – a Balaton törvénnyel szemben – a műszaki, tájészletikai, vízminőségi paramétereken túl az egész területrendszer komplex fenntarthatóságát és társadalmi, gazdasági, környezeti-táji rendszerét próbálja megragadni. Így a két tervdokumentum között jelenleg még nem teljes a harmónia.¹² Az ezzel kapcsolatos legfontosabb feladat a BKP-ban részletesebben, a BRFS-ben összefoglalóan megfogalmazott és a BRRFT-ben hivatkozott **térhasználati elvek elhelyezése a Balaton törvényben.**

Egyes területeken elképzelhető, hogy a BRRFT fejlesztései elméletileg ütközhetnek a Balaton törvény előírásaival. A Balaton törvény enyhítése azonban nem célja a BRFS-nek vagy a BRRFT-nek. Fontos lenne, ha már eleve csak olyan fejlesztési elképzelések jelennének meg akár a helyi akár a külső befektetők részéről, melyek összhangban állnak a törvénnyel, és nem csak a törvényi szabályozás „csövégi” megoldása próbálná meggátolni az oda nem illő elképzeléseket. Ezért a szabályozás mellett a térség sajátos társadalmának értékrendjét is formálni kell. Ezt segítheti a jövőben az, ha az egész területrendszer fenntarthatósági tényezői egy **térségi fenntarthatósági keretstratégiában** rögzülnek¹³, mely meghatározza a térségi fenntarthatóság helyreállításának céljait és az egyes társadalmi tevékenységek szabályait és korlátait, (túlmutatva a Balaton törvény zonális építészeti-tevékenységi üzenetein). A későbbiekben e keretre támaszkodva lehetne meghatározni a térség területfejlesztési, területrendezési, ágazati fejlesztési irányait, szabályait.

Egyre nehezebben betartható a Balaton törvény, különösen a parti területeken. Ezt a folyamatot az értékrendi ismeretterjesztés mellett folyamatos ellenőrzéssel, monitoringgal és szankcionálással, valamint az anyagi ösztönzők megteremtésével kell segíteni. A törvény övezeti besorolását finomítani szükséges, a parttól távoli területeken, elsősorban a vízgyűjtőhöz és a Balaton térségének környezeti-társadalmi-gazdasági rendszeréhez nem is tartozó térségekben enyhíteni kell. Ahol lehet, ez utóbbi területeket ki is lehetne vonni a törvény és a balatoni fejlesztések hatálya alól, mert általános nem Balaton-specifikus gazdasági-társadalmi problémákkal küzdenek, így gyengítik a fejlesztések stratégiai fókuszát, továbbá fejlesztéseikben értelmetlenek a szigorú megkötések, ez pedig az egész Balaton törvény számára támadási felületet ad.

2.2.4. Kapcsolódás a magánvállalkozói forrásból megvalósuló, jelentős turisztikai fejlesztések terveihez

A BRRFT a térség teljes fejlesztésének átfogó terve, amely vizsgálja az összefüggéseket a térségben tervezett nagy volumenű és döntően magántőkéből megvalósuló befektetésekkel is. Ezek a konkrét fejlesztési elképzelések a tervnek nem teljes mértékben részei, de egyrészt nagyon jelentős forrást allokálnak majd a térségbe, másrészt részben a

---

¹² Pl. a törvény újabb gépjármű közlekedési folyosók nyitásával kívánja orvosolni a túlszűfolt parti területek problémáit, míg a BRFS és a BRRFT a közösségi közlekedés fejlesztésével, az utazási szükségletek csökkentésével.

¹³ Balaton térségi fenntarthatósági keretstratégia elkészítésének gondolata szerepel a BRRFT-ben is, de már az új, 2005-ös Országos Területfejlesztési Konceptió is szorgalmazza.

terv célkitűzéseire igazítva tervezik megvalósítani azokat, a magántőkén kívül uniós és hazai forrásokat is felhasználva. Ezek a befektetések hosszú távon a Balaton térség fejlődésére jelentős hatást gyakorolnak majd. **Ezért foglalkozik ezekkel az SKV értékelés, amelynek elsődleges célja eme „mega-beruházások” megvalósítási elképzeléseinek a fenntartható fejlődés elveivel való igazítása és kiemelten a sajátos balatoni környezeti szempontok integrálása már a tervezésük során.** Jelen vizsgálat azonban nem vállalkozhat ezeknek a nagyszabású fejlesztési elképzeléseknek a teljes körű értékelésére, erre önálló stratégiai környezeti vizsgálatot kell lefolytatni.

Az egyik legnagyobb és legátfogóbb balatoni fejlesztési tervcsomaggal a 2000-ben alakult SCD befektetési csoport rendelkezik. Az építőiparban, ingatlankezelésben és idegenforgalomban érdekelt társaság 2005-ben indította el balatoni turizmus-fejlesztési programját, amelyben a 2007-13-as időszakra vonatkozóan, mintegy 100 milliárd forint értékű beruházást terveznek. A társaság által szorgalmazott „új-balatoni arculat”, mint turisztikai tó desztináció kialakítását 5 balatoni turisztikai régió fejlesztésével kívánják megvalósítani.

Ezek közül a Balaton-felvidéken és a Nyugat-Balatonnál megvalósuló fejlesztések tartalmazzák olyan típusú fejlesztési elképzeléseket – nyilvánvalóan a sok védett természeti terület és érték jelenléte miatt – amelyek az ökoturizmus fejlesztését, a helyi adottságokra építkező (táji kulturális örökségre, borászatra, gasztronómiára) turisztikai fejlesztéseket is magukba foglalnak. A másik három balatoni résztérség fejlesztési elképzeléseiben (Keleti part, Dél-keleti part, Déli part) ilyen típusú elképzeléseknek azonban nyoma sincs. Ezekben magas kategóriájú szállodafejlesztés, strandfejlesztés, szabadidő-létesítmények fejlesztése, konferenciaközpontok kialakítása és kikötők létesítése viszi a prímet. Döntően tehát nagy helyigényű, jelentős építési tevékenységgel és tájátalakítással, területfoglalással jellemezhető beruházásokat terveznek e térségekben. Ilyen típusú fejlesztések a másik két balatoni régióban is megtalálhatók.

A fejlesztésekkel elérni kívánt hatások, mint a minőségi élettér kialakítása, a foglalkoztatás bővítése, a minőségi szolgáltatások nyújtása önmagukban üdvözlendő, a térséget fellendítő célkitűzések lehetnének. Az ezek elérését szolgáló beruházások azonban a balatoni táj túlzott átalakítása, a jövedelmek koncentrációja és a profit nagy részének a térségből való elvitele, a helyi lakosság és a nagypénzű, luxus turizmust igénybe vevő vendégréteg közötti várható társadalmi konfliktusok, valamint a szelíd turizmust elnyomó befektetések nem szolgálják a Balaton térség fenntartható fejlődését. Különös kockázatot hordoznak magukban a csak nagypénzű vendégforgalom expanzív növekedést generáló fejlesztések, akkor, ha a megépülő létesítmények kihasználtsága nem lesz magas fokú, ami ilyen mértékű fejlesztések együttes megvalósításánál elképzelhető. A teljesen átalakított balatoni táj, az új arculat, a vendégforgalom esetleges elmaradása nélkül életképtelen lesz. Érdemesebb lenne a szelíd turizmus azon részeit fejleszteni, ami szemben a minőséginek nevezett, de mégiscsak luxus-tömegetturizmussal, a helyi adottságokra épít, de a táji eltartóképességet messzemenőig figyelembe veszi, munkalehetőséget biztosít, egész évben a helyi lakosoknak, és figyelembe veszi a környezeti szempontokat.

Amennyiben ilyen mértékű új beruházás megvalósul és a vendégforgalom a tervezett mértékű lesz, a kiszolgáló infrastruktúrák nem lesznek képesek ellátni a rendszert. (Ezt már előre jelzik azok a finom ráhatások, amelyek a helyi önkormányzatokat érik abban az irányban, hogy előre biztosítsák a fejlesztésekhez szükséges infrastruktúrát.) Ezek is újabb építési folyamatokat generálnak majd. Nagymértékű lesz a hulladékképződés növekedése, amivel nem számoltak a Balaton környékén tervezett és már épülő nagy hulladékgazdálkodási rendszerek kialakításánál. Elsősorban a közlekedési teljesítmények (közúti és légi forgalom) növekedéséből származó negatív hatásokat (zaj-, rezgés-, levegőszennyezés) nem fogja semmi sem kompenzálni, ennek elszenvedői a helyi lakosok lesznek. Ugyanígy a Balaton parthoz való közösségi hozzáférést sem biztosítják a fejlesztések, amely megint csak konfliktushelyzetet okoz.

Környezeti szempontból sokkal támogathatóbb lenne, ha a meglévő épületek felújításával, vagy funkcióbővítésével, a helyi adottságokat figyelembe véve, és nem sematizáltan és döntően azonos típusú beruházásokra koncentrálna (építés, területfoglalás) történnének meg a fejlesztések.

Bár az SCD csoport is tervez kikötőfejlesztéseket (jachtkikötők építését tervezik 4 településen is, a luxusturizmust kiszolgálóként), ilyen típusú elképzelések a Balatoni Hajózási Rt. tanulmányaiban is fellelhetők. A Balatoni Hajózási Rt. további 5 balatoni településen tervez vitorlaskikötőket. Szemben azonban az SCD csoport elképzeléseivel, egy kivétellel, ezek olyan fejlesztések lennének, amelyek meglévő kikötők korszerűsítését foglalják magukba. Finanszírozásuk ÚMFT forrásokból történne az elképzelések szerint és összesen 3-4 milliárd forint értékű beruházást igényelnének. A kikötő létesítések közül kettő járna a Balatonban jelentősebb építési munkálatokkal. A vitorlásforgalom a Balaton arcúlatához tartozik, a korszerű kikötők kialakítása, a környezetvédelmi szempontok magasfokú figyelembe vételével támogatható.

A Balatoni Hajózási Rt. a jelenlegi 3 üzemanyagtöltő állomás mellett 3 új ilyen létesítmény megvalósítását is tervezi, azért, hogy a motoros személyszállító hajóforgalom kiszolgálása zökkenőmentesebb legyen. Ezzel az állomások elvileg a legmodernebb környezetvédelmi követelményeknek is megfelelnek. A társaság korszerűtlen motorhajóinak motor- és hajtóműcseréjét is tervezi, ami üdvözlendő, hiszen e motorok kisebb kibocsátásúak lesznek, megfelelően az EU szigorodó szabványainak. Feltehetően azonban üzemanyag fogyasztásuk is csökken majd. Elsősorban törekedni kell a meglévő - környezetvédelmi kockázatot jelentő - üzemanyagtöltő állomások korszerűsítésére, és ezt követően érdemes új létesítmények kiépítését preferálni.

A Balatoni Hajózási Rt. által üzemeltetett 22 személyhajó-kikötő közül 5 felújítását is tervezi. Ez a szolgáltatás korszerűsítését, szolgálja, és az elavult parti infrastruktúra felújítását. Fenntarthatósági szempontból alapvetően üdvözlendőek ezek a korszerűsítési elképzelések.

Még egy fejlesztést feltétlenül meg kell említeni. Ez pedig a Balaton menti repülőterek ügye. Jelenleg a Sármelléki repülőtér (FlyBalaton) a Balaton déli részén egy korszerű, már jelentős nemzetközi forgalmat is lebonyolító regionális repülőtere. Mint minden ilyen

létesítménynek, ennek is jelentős zaj, légszennyező, ökoszisztéma zavaró hatása van, ami környezeti szempontból a nemzeti kincsként kezelt Balaton térségben nem előnyös. E meglévő, ráadásul forgalmát évről-évre jelentősen növelő reptér mellé, azonban a Balaton környékén újabb nemzetközi nagy gépeket is fogadni képes reptér építése nem javasolt, egyrészt annak indokolatlanul nagy környezetvédelmi kárai, másrészt fenntarthatósági szempontok miatt. A Balaton a főváros felől 1 óra alatt elérhető, semmi nem indokolja, hogy nemzetközi személy- és áruforgalom fogadására tegyék alkalmassá a Siófok-Kiliti nemzetközi polgári repülőteret. Ott meg kell tartani a kisgépforgalmat.

Sajnálatos, hogy a BRRFT csak a gazdasági szempontokat figyelembe véve jelenleg tartalmazza a környezeti szempontból nem előnyös, átgondolatlan mértékű Balaton környéki luxusturisztikai fejlesztések alapját megteremtő intézkedéseket. Ezek hatásainak megítélése mindenképpen részletes vizsgálatokat igényel. Ennek keretében kell meghatározni azokat a környezetvédelmi, fenntarthatósági követelményeket, amelyek teljesülése esetén egyáltalán megkezdhetők a fejlesztések, illetve azok környezeti teljesítménye jelentősen javítható.

<p>5. javaslat</p>	<p>(1) <i>Javasoljuk, hogy a BRFS-BRRFT és a Balaton tv. kölcsönösen hasson egymás fejlődésére, eközben alakítsák ki a BKP-ban, BFS-ben rögzített balatoni térhasználati elvek jogszabályi, pályázati rendszeri alapjait; Szigorodjon a Balaton tv. betartatása, ösztönzők is segítsék ezt, és csak egyes parttól távoli területeken enyhülhessen a törvényi előírás; Készüljön Balaton térségi fenntarthatósági keretstratégia.</i></p> <p>(2) <i>Javasoljuk az SCD befektetői csoport nagy volumenű fejlesztéseinek SKV vizsgálat alá vonását, a fenntartható térségfejlődés hosszú távú fennmaradásának biztosítása, és a térségi örökségértékek védelme érdekében. Különösen, ha a fejlesztés a BRRFT támogatásával, a BRRFT-hez való illeszkedésre hivatkozva kíván pályázni.</i></p> <p>(3) <i>Javasoljuk, hogy a Balaton térségében a jövőben tervezett nagyobb turisztikai beruházások esetében előfeltétel legyen a szigorú környezeti hatásvizsgálat készítése és elfogadtatása, valamint a BRFFFT-hez való illeszkedés bemutatása is</i></p>
---------------------------	---

2.3. Kapcsolódás kiemelt jelentőségű EU-s jogszabályokhoz

2.3.1. Kapcsolódás a Víz Keretirányelvhez

A kilencvenes évek közepén megszületett az Európai Unió új Víz Politikája és ennek végrehajtásához kidolgozták és 2000. december 22-én hatályba léptették a **Víz Keretirányelvet**, 2000/60/EK irányelv (vagy röviden **VKI**). A VKI által kijelölt legfontosabb feladatok: 1) állapotfelvétel (jelenlegi állapot), 2) a célok meghatározása (az elérendő állapot), 3) intézkedések meghatározása a célok eléréséhez. Ezekben belül számos részfeladat van, mint például: vízgyűjtő egységek meghatározása, vizek jellemzőinek elemzése a vízgyűjtőkön, referencia-feltételek és mérőhelyek megállapítása, a vizek állapotának értékelése, stb.

A BRRFT és a BRFS nem említi explicit módon a VKI-t, illetve a követelményeinek való megfelelést. Ugyanakkor mindkét dokumentum több ponton is tartalmazza a VKI céljait vagy végrehajtásából származó feladatokat (különösen pl. 5.1.2, 5.1.4, 5.4.3 intézkedéseknél). Ez pozitív, hiszen a Balaton sajátos adottságokkal és problémákkal rendelkező sérülékeny ökológiai rendszer, a tó vízminőségének védelme elsődlegesen az ökoszisztéma megőrzése és a minőségi turizmus fejlesztése érdekében fontos, alapvető jelentőséggel bír ebben a

régióban: a legtöbb fejlesztés közvetlen vagy közvetett alapfeltételét jelenti. A VKI-hoz történő kapcsolódás több dimenzióban is megtalálható tehát: turizmus révén, ivóvíz bázisként, vizes élőhelyként.

Magyarország **négy részvízgyűjtő területe közül a Balaton az egyik**, és mint ilyen vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési részegység, tehát vízgyűjtő-gazdálkodási tervet kell készíteni rá a 221/2004. (VII.21) kormányrendeletnek megfelelően. A részvízgyűjtőre vonatkozóan a **részvízgyűjtő szintű tervet** a környezetvédelmi, vízügyi és természetvédelmi hatóságok közreműködésével a környezetvédelmi miniszter által kijelölt környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságoknak kell elkészítenie, 2009. decemberéig. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervnek a víztest általános leírásán, (diffúz és pontszerű) terhelésein, állapotának besorolásain, monitoringon és egyebeken kívül tartalmaznia kell olyan intézkedéseket is, amelyek fogantatása egyebek mellett a vizek minőségi és mennyiségi védelméhez szükségesek, a balesetszerű szennyezések hatásainak megelőzésére és csökkentésére szolgálnak, stb.. A BRRFT és BRFS 2007-2013 közötti időszakra szól, a VKI legfőbb célja pedig, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek elkészülte után, azokra alapozva 2015-ig a vizek jó ökológiai állapotát elérje. Ezért fontos, hogy a BRRFT, az ennek keretében megvalósuló pályázatok „ne menjenek” szembe a VKI és a Balaton részvízgyűjtő szintű vízgyűjtő-gazdálkodási terv előírásaival. A Balatonfűzfői térségben működő nagyléptékű és veszélyes ipari tevékenységekre mindez különös fontossággal bír.

A VKI-hoz kapcsolódó hazai jogszabályok figyelembe vétele különösen fontos a Balaton régióban, amelyek - a törvényi szintet (környezetvédelmi, vízgazdálkodási törvényt) nem említve - az alábbiak:

- 221/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól
- 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 40/2006. (X. 6.) KvVM rendelet a felszíni vizeket szennyező egyes veszélyes anyagok környezetminőségi határértékeiről és azok alkalmazásáról
- 31/2004. (XII. 30.) KvVM rendelet a felszíni vizek megfigyelésének és állapotértékelésének egyes szabályairól
- 30/2004. (XII. 30.) KvVM rendelet a felszín alatti vizek vizsgálatának egyes szabályairól
- 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól
- 1189/2002. (XI. 7.) Korm. határozat a víz-politika területén a közösségi cselekvés kereteinek meghatározásáról szóló 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv végrehajtásának Magyar Stratégiai Dokumentumáról, valamint a kapcsolódó intézkedésekről

6. javaslat	1.) A VKI sikeres végrehajtása sokszereplős együttműködést kíván. Ezért az 1.9.3 „Balaton régió honlapja” intézkedésen belül a honlap önálló tartalmaként megjelenhetnének – közérthető formában – olyan információk, amelyek a VKI célkitűzéseinek megvalósulását segíthetnék (pl. háztartásoknak, mg-i gazdálkodóknak, ipari cégeknek, oktatási intézményeknek, stb.) Ugyanitt kaphatnának helyet a jó mezőgazdasági
--------------------	--

<p><i>gyakorlatról szóló információk, amelyek a vizek nitrát szennyezésével szemben lehetnek hatásosak (lásd: következő alfejezetben).</i></p> <p>2.) <i>A „3. Humán erőforrás fejlesztés” intézkedéscsoporton belül is, az egyes felnőttképzéseknél (pl. Régióspecifikus elemeket tartalmazó tananyagfejlesztés) megjelenhetnének környezetvédelmi ismeretek, ezen belül is a Balatoni régió sajátosságából következően a vízvédelemhez kapcsolódó ismeretek.</i></p>
--

2.3.2. Kapcsolódás a Nitrát Irányelvhez

A vizeket érintő **diffúz forrásokból** származó szennyezés egyik fő okát a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok jelentik, ezért az emberi egészség és a vízi élőközösségek megóvásának valamint a víz egyéb használatának védelme érdekében szükséges a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése és a további ilyen szennyezés megelőzése. Ezen kibocsátás-csökkentést és megelőzést célozza a Tanács 91/676/EGK irányelve (1991. december 12.) a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről (röviden: nitrát direktíva).

A **hazai jogrendben** a nitrát direktíva illetve követelményei a 49/2001. (IV.3.) kormányrendelettel jelent meg. Ezt nagymértékben módosította a 27/2006. (II. 7.) kormányrendelet, amely szintén „a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről” címet viseli. Egészen friss módosítása a legutóbb említett kormányrendeletnek a 81/2007. (IV. 25.) kormányrendelet.

A direktíva előírta a tagállamok számára - egyebek mellett - a **nitrátérzékeny területek** kijelölését, a hivatkozott kormányrendeletek pedig ennek eleget is tesznek. E területek kijelölése a 81/2007. (IV. 25.) kormányrendeletben a MePAR¹⁴ alapján történt. Ez a lista kisebb mértékben változott a fent említett egyes kormányrendelet „verziók” szerint, de jelen vizsgálat szempontjából a lényeg változatlan maradt (27/2006. (II.7.) kormányrendeletből idézve): a Balaton illetve vízgyűjtő területe a felszíni vizek tekintetében nitrátérzékeny terület. Felszín alatti vizek tekintetében „ba) karsztos terület, ahol a felszínen vagy 10 m-en belül a felszín alatt mészkő, dolomit, mész- és dolomitmárga képződmények található, bb) üzemelő és távlati ivóvízbázis, ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgáló vízkivétel külön jogszabály szerint kijelölt vagy lehatárolt védőterülete” szintén nitrátérzékeny terület, amelyekből szintén található a Balaton Régióban (BR). A kormányrendelet mellékletében szereplő tételes településlistán - az eddigiekből következően - számos Balaton környéki település található, mint nitrátérzékeny terület.

A BR Fejlesztési Stratégia egyrészt a SWOT elemzés erősségei között említi, hogy a tó vízminősége javul, a veszélyek között pedig a vízminőség romlás lehetőségeit és tagadhatatlanul az egyéb értékek (pl. táji) mellett a Balaton vízminősége az egyik legfontosabb vonzó tényező, amelyen a fejlesztések és életminőség számos eleme múlik. A Stratégia a specifikus célok között említi a „vállalkozások versenyképességének javítását”, ezen belül a mezőgazdasági tevékenységek fejlesztése, a Részletes Fejlesztési Terv pedig a „mezőgazdasági vállalkozások modernizációját” tartalmazza, igaz hogy az állattenyésztés

¹⁴ MePAR: Mezőgazdasági Parcella-azonosító Rendszer

tekintetében a legeltető, őshonos fajtákra alapozottan. Így ez alapvetően nem a nitrát direktíva által „célzott” intenzív állattartást erősítené, de a terület fokozott érzékenysége (és jelentősége) miatt a jogszabályi előírásokat mégis fontos itt is maradéktalanul betartani. Ezek egyik legfontosabb eleme az úgynevezett „helyes mezőgazdasági gyakorlat” (HMGy) előírásainak megtartása és megtartatása, amelyet a hivatkozott jogszabályok részleteznek. A HMGy jogszabályi definíció alapján: „a vizek nitrátszennyezésének megelőzése, csökkentése érdekében a mezőgazdasági tevékenység folytatására vonatkozó előírások összessége, amelyek kiterjednek különösen az állattartó telepek trágyatárolására és a trágya mezőgazdasági felhasználására, valamint egyéb agrotechnikai műveletek vízvédelmi szabályaira”. (Ráadásul a diffúz szennyezések jellegéből fakadóan érdemes kicsit szélesebb földrajzi értelemben gondolkodni, pl. felső Zala vízgyűjtő területe is.)

Jogszabályi követelmény, hogy nitrátérzékeny területeken (így a Balaton környékén) üzemelő vagy engedéllyel rendelkező állattartó telepek trágyatároló, feldolgozó műtárgyainak kialakítására a cselekvési programban meghatározott helyes mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozó követelmények végrehajtásának határideje:

a) az egységes környezethasználati engedélyhez kötött tevékenységek esetében a külön jogszabályban előírt határidő (azaz 2007. október 31.)

b) az a) pont alá nem tartozó esetekben 2011. december 31.

A fent említett állattartó telepek trágyatárolóira vonatkozóan a megadott határidőkön kívül figyelembe kell venni az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK rendeletben foglaltakat is, amennyiben a szükséges beruházások támogatására vonatkozó kérelmet befogadták.

Egyébként a nem nitrátérzékeny területeken fekvő és nem egységes környezethasználati engedély köteles állattartó telepek trágyatároló, feldolgozó műtárgyait is a leghatékonyabb megoldást kielégítő műszaki védelemmel kell ellátni: a) az állattartó telepek hígtrágyatárolóira legkésőbb 2014. január 1-jéig, b) az állattartó telepek istállótrágya-tárolóira legkésőbb 2015. december 22-ig!

A nitrát irányelvhez kapcsolódóan a tagállamoknak cselekvési tervet kell kidolgozniuk, amelynek első verziója – Magyarország esetében - tulajdonképpen benne foglaltatott a 49/2001. (IV.3.) kormányrendeletben; de 2007. közepén az FVM rendeleteként várhatóan megjelenik a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezésre vonatkozó második cselekvési terv (4 évre szólóan), amelyet a kapcsolódó pályázati feltételek kiírásakor feltétlenül érdemes figyelembe venni majd.

<p>7. javaslat</p>	<p>1.) Azoknál az intézkedéscsoportoknál, ahol ez értelmezhető (pl. „1.2. Alkalmazkodó földhasználati rendszerek”) fontos lenne már a Fejlesztési Tervbe, de a kiírásra kerülő pályázatokba feltétlenül beépíteni, hogy a „helyes mezőgazdasági” gyakorlat teljes körűen és szigorúan megkövetelt az érintett gazdálkodóktól.</p> <p>2.) Hasonlóan figyelmet kell fordítani a közeljövőben FVM rendeletként megjelenő nitrátszennyezésre vonatkozó második cselekvési tervre és ezt szintén beépíteni.</p>
---------------------------	--

2.3.3. Kapcsolódás a Natura-2000 irányelvekhez

A NATURA 2000 hálózat¹⁵ az Európai Unió két természetvédelmi irányelve alapján kijelölendő területeket foglalja magába.

- 79/409 EGK a vadon élő madarak védelméről;
- 92/43 EGK a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növény és állatvilág megőrzéséről

Az Európai Közösség 92/43/EGK irányelvének legfőbb célja a biológiai sokféleség fenntartásának előmozdítása a gazdasági, társadalmi, kulturális és regionális igények figyelembevételével oly módon, hogy az összeilleszthető legyen bizonyos emberi tevékenységekkel.

Az Európai Közösség 79/409 EGK irányelvének általános célja a tagállamok területén, természetes módon előforduló összes madárfaj védelme. Különleges madárvédelmi területnek azok a régiók számítanak, amelyek a tagállam területén rendszeresen előforduló és átvonuló fajok nagy állományainak adnak otthont, valamint a vízimadarak szempontjából nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket foglalnak magukban.

A NATURA 2000 az európai jelentőségű természeti területek hálózatának elnevezése. Európai jelentőségűek azok az élőhelyek és fajok, amelyek az Európai Unió területén ritkák, kipusztulással veszélyeztetettek, illetve jellemzőek Európa természeti képére.

A magyarországi NATURA 2000 területek kijelölésének törvényi alapját az Országgyűlés a Természetvédelmi Törvény¹⁶ 2004. VII. hó 16-án hatályba lépett módosításával teremtette meg. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján a Kormány megalkotta „*az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről*” szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. Rendeletet, melyet a 201/2006. (X. 2.) Korm. rendelettel módosított.

A Balaton teljes egészében NATURA 2000 terület, míg a Balaton régió számos pontján található kijelölt különleges természet-megőrzési terület. Ennek megfelelően a BRRFT intézkedéseinek összhangban kell állniuk a NATURA 2000 céljaival. Ezt a törekvést a fejlesztési célok támogatják, valamint számos intézkedésben fellelhetők:

A mezőgazdasági vállalkozások modernizációjának megvalósítása során elsősorban a hagyományos ágazatok kerülnek ösztönzésre: nádgazdálkodás, gyógy- és fűszernövények termesztése, legeltető, őshonos, tradicionális fajtákra épülő állattenyésztés, a vizek és vizes élőhelyek jó ökológiai állapotának elérése és megőrzése érdekében mezőgazdasági célú vizek és vízlétesítmények létrehozása a természetvédelemmel, NATURA 2000-el

---

¹⁵ a) 275/2004 (X.8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
b) KvVM közlemény az európai jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeket jegyzékéről szóló (Megjelent: MK 80.szám II. kötet, 2005.június 16)

¹⁶ „A természet védelméről” szóló 1996. évi LIII. törvény

összhangban. A multifunkcionális tájhasználat megvalósítását támogató intézkedések célja az élővizek és a talaj mezőgazdasági szennyeződésének csökkentése.

A halászati ágazat fejlesztése, elsősorban a Balaton környezetkímélő, hagyományos természetes vízi halászati tevékenységek ösztönzésére alapszik. Itt kell megemlítenünk, hogy a turisztikai célú horgászás infrastruktúrájának kiépítésekor figyelembe kell venni a Balaton ökoszisztéma tűrő- és regenerációs képességét.

A halfeldolgozással kapcsolatos fejlesztések és beruházások támogatásánál a tervben fontos szempontként jelenik meg a rendkívül alacsony környezetterhelést okozó beruházások ösztönzése, mely a természetes élőhelyek és a veszélyeztetett növény- és állatfajok megóvását szolgálja.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a gazdasági érdekeknek megfelelő turisztikai fejlesztések fontos prioritást élveznek a régió felemelkedése szempontjából, de a túlzott mértékű és adott esetben nagy környezetterheléssel járó tevékenységek komoly veszélyt jelenthetnek a természetes élőhelyekre és az itt élő növény- és állatvilágra.

3. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT TERVEZÉSI ÉRTÉKRENDHEZ KAPCSOLÓDÓ ELEMEINEK MEGHATÁROZÁSA

3.1. A BRFS fenntarthatósági értékelése

A prioritások és a fejlesztési irányok fenntarthatóságát a következő módszerrel vizsgáltuk:

1. Meghatároztuk és szakértői körben egyeztettük a Balaton Régió viszonyaira adaptált fenntarthatósági értékrendet. A **fenntarthatósági értékrend** a fenntartható mezőgazdasággal, vidékfejlesztéssel, gazdaságfejlesztéssel és foglalkoztatással, valamint környezetvédelemmel kapcsolatos szemléletmódot, ellenőrzési kritériumokat, viszonyítási alapot kíván rögzíteni. A Stratégia fenntarthatósági értékrendje - melynek meghatározása során számos korábbi tanulmányra, publikációra támaszkodtunk^{17 18} - arra a megközelítésre épít, hogy a fenntarthatóság két pilléren nyugszik:

- a térségi fenntarthatóság átfogó és általános szempontjai
- környezeti, természeti és társadalmi-gazdasági szempontok

A két pillér keretei között fogalmazzuk meg a Balaton Régió fejlesztési politikájának 34 kritériumból álló értékrendjét. A fenntarthatósági értékrend természetesen nem tekinthető abszolút fenntarthatósági kinyilatkoztatásnak, és ennek alapján nem lehet „ítéletet” alkotni a Stratégia fenntarthatósága fölött. Pusztán arra tekintjük alkalmasnak, hogy a prioritásokat és célokat, fejlesztési irányokat mintegy relatív etalonhoz, ehhez „mérjük”.

---

¹⁷ A térségi fenntarthatósági értékrendhez felhasznált irodalom:

Péti Márton, 2006: A környezetintegráció új fejezete a hazai területfejlesztésben, a stratégiai környezeti vizsgálat. Comitatus XVI/5, pp. 61-79.

Péti Márton, 2006: A területi tervezés állatorvosi lova – Kilátások a II. NFT-ben a Balaton térségben. Falu Város Régió2006/4

Péti Márton, 2005: A SKV a fenntartható területi tervezés szolgálatában. Falu Város Régió 2005/3-4, pp. 43-57

¹⁸ A fenntarthatósági értékrend környezeti, természeti és társadalmi-gazdasági szempontjaihoz hez felhasznált irodalom:

Ángyán József, 2005. A vidékfejlesztés és az agrárium jövője - stratégiatervezet és civil program. In: Az uniós környezetpolitika aktuális kérdései, Magyar Természetvédők Szövetsége

CORASON Report, 2006. A fenntartható vidékfejlesztés tudásalapú megközelítése - a szakértői és helyi tudásformák dinamikája. Kutatási Beszámoló, Magyar Tudományos Akadémia, Politikai Tudományok Intézete

Csatári Bálint, 2005. Merre haladjon a magyar vidék? Lehetőségek és korlátok MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet

Gyulai Iván Vágvölgyi Gusztáv, Szilvácsku Zsolt, 2005. Az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió fenntarthatósági és természetvédelmi szempontú vizsgálata. Magyar Természetvédők Szövetsége

Tombácz Endre, Pálvölgyi Tamás, Gyulai Iván, Szilvácsku Zsolt, Fleischer Tamás, Mozsgai Katalin, Magyar Emőke, 2003. Stratégiai Környezeti Vizsgálat a Regionális Operatív Program környezeti szempontú ex-ante értékelésének megalapozásához. VÁTI Kht.

A Balaton-térség fejlesztési politikájának céljai, prioritásai, fejlesztési irányai járuljanak hozzá az alábbiak teljesüléséhez:

1. A térségi fenntarthatóság átfogó, általános szempontjai

- A1 KÖRNYEZETKIMÉLŐ TÉRSÉGFEJLESZTÉS**
A fejlesztések óvják meg a Balaton biológiai sokféleségét és relatíve jó környezetállapotát
- A2 DIVERZIFIKÁLT ADOTTSÁGOK KITELJESÍTÉSE**
Járuljon hozzá a **Balaton-térség és tágabb környezete fenntarthatóságához**, azáltal, hogy nemzeti kincsként kezeli az ország egyedülálló természeti és idegenforgalmi adottságait. Ezáltal biztosítsa a térség **több lábbon álló** (turizmuson túlmutató), **stabil gazdálkodásának** kibontakozását
- A3 FENNTARTHATÓ TÉRSÉGFEJLŐDÉS, VONZÓ BALATONI VILÁG**
Erősítse a Balaton-térség helyi lakosságot megtartó erejét- és turisztikai vonzerejét, segítse elő a balatoni életmód, kultúra és hagyományok sokféleségének megőrzését, ápolását, járuljon hozzá élhetőbb és vonzóbb balatoni tájakhoz, településekhez.
- A4 ESÉLYEGYENLŐSÉG A HOZZÁFÉRÉSBEN**
A fejlesztések **nem korlátozhatják közkinccet képező természeti és kulturális értékekhez való hozzáférhetőséget** (pl. vízpartok, turistautak, kilátópontok, szigetek), egyetlen társadalmi csoport esetében sem (pl. fogyatékosok, hátrányos helyzetű népesség), az ország egész társadalma számára.
- A5 KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGRE ALAPOZOTT FEJLESZTÉSEK ÉS GAZDÁLKODÁS**
Biztosítsa a **kulturális örökség részét képező építészeti, régészeti, néprajzi, településszerkezeti és táji értékek fennmaradását** és megismertetését és gyarapítását, **valamint a fejlesztések által megújuló megjelenését**
- A6 A MUNKAERŐ TÉRSÉGEN BELÜL TARTÁSA: „DOLGOZZ HELYBEN”**
Segítse elő a **helyben foglalkoztatást, a helyi kisvállalkozások fejlődését**, a családi, kisközösségi gazdálkodási formák elterjesztését, támogassa a falusi turizmus, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerését
- A7 JÖVEDELMEK TÉRSÉGEN BELÜL TARTÁSA**
Erősítse a **jövedelmek térségen belül tartását**, ezáltal a térség gazdasági autonómiájának és stabilitásának fokozását, különös tekintettel az idegenforgalomra
- A8 TUDÁS TÉRSÉGEN BELÜL TARTÁSA, TUDÁS ALAPÚ HELYI TÁRSADALOM**
Segítse elő, hogy a szellemi erőforrások, helyi **kreatív innovációk helyben hasznosulhassanak**, valamint biztosítsa a **Balaton-térségben dolgozók képzését, hozzáférését az információhoz** és a tudáshoz
- A9 TERÜLETI KOHÉZIÓ A TÉRSÉGEN BELÜL**
Segítse elő, hogy a parti települések és a parttól távolabbi területek közötti különbségek ne növekedjenek, továbbá segítse elő a Balaton térségben élők **egymásra utaltságának felismerését**
- A10 ANYAGÁRAMOK TÉRSÉGEN BELÜL TARTÁSA: „TERMELJ HELYBEN, FOGYASSZ HELYBEN”**
Erősítse, hogy az **anyagáramok és a kapcsolódó folyamatok minél később hagyják el a térséget. Ezek ciklusai lehetőség szerint a térségen belül záródjanak**. Segítse elő a **helyi piacra jutást**, a közösségi önellátást, támogassa a helyi termelést és forgalmazást.
- A11 VERSENYKÉPES ÉS TERMÉSZETKIMÉLŐ IDEGENFORGALMI ÉS VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉS**
A területileg differenciált, a szezon térbeli és időbeni kiterjesztését célzó, eltérő vonzásadottságokra építkező, komplex, magas színvonalú szolgáltatások és turisztikai termékek kialakításával támogassa a **természetvédelem és a turizmus harmonikus fejlesztését** és a Balaton értékeinek megismertetését, az érzékeny helyi táji adottságoknak megfelelő gazdaságfejlesztést (pl. *alacsony kibocsátás, kis telephely és szállítási igény stb.*).
- A12 GONDOS ÉS ÖNZETLEN FEJLŐDÉS A TÉRSÉGEN BELÜL**
A parti területek terhelésének csökkentését célzó fejlesztések **nem növelhetik a háttérterületek terhelését** (pl. forgalomterelés)
- A13 INTEGRÁLT BALATONI VIDÉKFEJLESZTÉS**

Erősítse a tájjellegű környezet- és természetkímélő termelést, a Balaton-térségen belüli termelési együttműködések, különböző gazdasági együttműködési formákat, **a minőségi, magas hozzáadott értékű, sajátos értékesítésű, egyedi minőségű termékek** (pl. hungarikum /balatonikum/) előállítását.

A14 TÁRSADALMI KOHÉZIÓ

Segítse, hogy a Balaton-térség közösségei **kitalálják saját jövőképüket**, identitásukat. Támogassa az üdülő népesség és helyi lakosság közös értékrendjének és együttműködésének kialakítását.

A15 TÉRSÉGI KOMPETENCIÁK ÉS ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS KITELJESÍTÉSE

Járuljon hozzá, hogy a Balaton térséget érintő közösségi döntéshozatali **szervezeteknél** és a gazdasági **szereplőknél minél nagyobb hányadban a helyi döntéshozatali autonómia érvényesüljön.**

A16 A HELYI ÉRTÉKEK TUDATOSÍTÁSA

Járuljon hozzá hogy a helyi társadalom, a gazdasági szereplők és a térségmenedzsment **felismerje a Balaton térség egyedülálló értékeit, valamint tudatosuljon benne a térség saját fenntarthatósági értékrendje.**

2. Környezeti, természeti és társadalmi-gazdasági szempontok, kritériumok

B1 GLOBÁLIS FENNTARTHATÓSÁG

Támogassa a **globális fenntarthatóságot**, különösen az **éghajlatváltozás** negatív hatásainak mérséklése, a biológiai sokféleség megőrzése, valamint a **vízkeszletek és a vizes élőhelyek megóvása** terén.

B2 TERMÉSZETMEGŐRZŐ MEZŐ- ÉS ERDŐGAZDASÁG, ÖKOLOGIKUS VIDÉKFEJLESZTÉS

Egyértelműen támogatnia kell a **helyi természeti, táji adottságokra épülő gazdálkodási módok kialakítását**, a Balaton-térség tradicionális mezőgazdasági termelésének ösztönzését, a nádasok védelmét, a természetközeli erdőgazdálkodást és a biodiverzitás megőrzését.

B3 SZENNYEZÉS MEGELŐZÉS. -MINIMALIZÁLÁS AZ IPARI ÉS LAKOSSÁGI SZÉKTORBAN

A Balaton és térsége jó környezeti és ökológiai állapotának megőrzése érdekében törekszik a **szennyezések és a hulladékok kibocsátásának megelőzésére**, illetve ahol ez nem lehetséges, e kibocsátások minimalizálására.

B4 FENNTARTHATÓ KÖZLEKEDÉS

A fejlesztések **nem vezethetnek a személygépkocsi- és teherforgalom növekedéséhez**, viszont segítsék elő a tömegközlekedés, az egyéni közlekedési formák elterjedését. A fejlesztések nem bátoríthatják a közutakon kívüli gépjármű használatot, az egyéni motoros vízi jármű használatot.

B5 AKTÍV TÁJKÉPVÉDELEM „BARNAMEZŐS” FEJLESZTÉSEKKEL

A **fejlesztések nem eredményezhetik a beépítettség növelését**, a fejlesztések új funkciókat egy adott területre lehetőleg nem vezethetnek be, hanem az ott meglévő funkciók hatékonyságát növelhetik, modernizálhatják. Amennyiben új funkciók jelennek meg, azok a korábbinál alacsonyabb környezetterhelést, a közösségi hozzáférés növelését kell, hogy eredményezzék.

B6 TOVAGYÚRÚZÓ HATÁSOK MINIMALIZÁLÁSA

Mérsékelnie kell a fejlesztések okozta kedvezőtlen környezeti hatásokat; különösen **nem erősítheti az erózió, az éghajlatváltozás, szélsőséges vízjárás, a talajpusztulás kedvezőtlen környezeti hatásait**, továbbá nem vezethet a különböző környezeti rendszerek közötti szennyezés-áttérhelésekhez.

B7 DEMATERIALIZÁCIÓ

A Balaton-térségben felhasznált **nyersanyagok** (pl. építőanyag, ipari termékek, élelmiszer) és **energiahordozók** mennyiségét, a **szállítási és raktározási igényeket minimalizálni** kell.

B8 ÚJRAHASZNOSÍTÁS

A meg nem újuló és a feltételeken megújuló természeti erőforrások (pl. ásványvagyon, ivóvíz) kímélése érdekében a fejlesztéseknek elő kell segítenie a **hulladékok, a hulladékő, az ipari- és mezőgazdasági melléktermékek újrahasznosítását.**

B9 ÉRTÉKVÉDŐ GAZDÁLKODÁS A MEGÚJULÓ ERŐFORRÁSOKKAL

Törekedni kell a Balaton-térségben elérhető **megújuló** természeti erőforrások (pl. nap-és szélenergia, biomassa, termálvíz) hasznosítására, térségen belül tartására, de ezeket csak megújuló képességük mértéke és üteme figyelembevételével lehet igénybe venni.

B10 PROSPERÁLÓ ÉS DECENTRALIZÁLT BALATONI ÜZLETI KÖRNYEZET

Segítse elő a **magas hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységeket**, az idegenforgalom és a mezőgazdaság tökehiányának mérséklését, a **gazdálkodás stabilitását** és kiszámíthatóságát, a **vállalkozások sokszínűségét**, versenyegyenlőségét

B11 GONDOS ÉS ÖNZETLEN FEJLŐDÉS A TÉRSÉGEK KÖZÖTT

A fejlesztések nem sérthetik más közösségek (pl. a Balatonnal szomszédos térségek) értékeit és érdekeit, **nem vezethet a területi különbségek növekedéséhez.**

B12 MINŐSÉGI TERMÉKEK, INNOVÁCIÓ

Segítse elő a Balaton-térség ipari és mezőgazdasági termelésében az innovációt, az elérhető legjobb technikák, jó mezőgazdasági gyakorlat elterjesztését, a **technológiai modernizációt.**

B13 FELELŐS MAGATARTÁS ÉS KÖRNYEZETTUDATOS SZEMLÉLET

Segítse elő a társadalmilag felelős, **etikus gazdálkodás** (termelés és szolgáltatás) kereteinek kialakulását, a szelíd turizmussal és a **fenntartható fogyasztási szokásokkal** kapcsolatos magatartás javítását, valamint a **környezettudatos gazdálkodói és fogyasztói** magatartás elterjesztését.

B14 TÁRSADALMI MÉLTÁNYOSSÁG

Járuljon hozzá a Balaton-térségben élők életminőségének javításához, a **hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásához, a nők, gyermekek, idősek, fogyatékkal élők** (helyiek és vendégek) esélyegyenlőségéhez

B15 HELYI ÖKOSZOCIÁLIS ÉRDEKELTSÉG ÉS TÁRSADALMI FELELŐSSÉG VÁLLALÁS

Segítse elő, hogy az erőforrások használata minél nagyobb **közösségi kontroll** alatt valósuljon meg, felelősségtudatos körülmények között történjen és a **helyi közösségek érdekeit** szolgálja.

B16 NEMZEDÉKEK KÖZÖTTI IGAZSÁGOSSÁG

Az erőforrások értékvédő, **takarékos, hosszú távú szempontokat** szem előtt tartó gazdálkodását kell megvalósítani.

B17 TÁRSADALMI PARTICIPÁCIÓ

Segítse a gazdasági szereplők és az érintett helyi közösségek, **civil és szakmai szervezetek részvételét a Balaton-térséget érintő döntésekben**, támogassa a helyi civil társadalom önszerveződését és fejlődését, a **térség gazdasági szereplőinek és a helyi civil szervezetek** kapcsolatának javítását.

B18 A MEGÚJULÁS KÉPESSÉGÉNEK MEGTEREMTÉSE

Segítse elő a társadalmi **megújuló képesség** kibontakozását.

3.1.2. Stratégiai fejlesztési irányok (prioritások) értékelése a fenntarthatósági értékrendhez viszonyítva

A Stratégia fejlesztési irányainak, prioritásainak ismertetését és ezek fenntarthatósági értékelő mátrixát az 1. mellékletben mutatjuk be. A fejlesztési irányok öt tematikus téma köré csoportosulnak, mindegyik témához több fejlesztési stratégia és az ezek elérését szolgáló cél tartozik. Ezek a következők:

- Gazdaság diverzifikálása
- Turizmus fejlesztése
- Humán erőforrás fejlesztése
- Közlekedés fejlesztése
- Táj- és települési környezet fejlesztése

A fejlesztési stratégiák kidolgozása során több, egymásra épülő, gazdasági-társadalmi és környezeti szempontot magába foglaló cél került megfogalmazásra, melyek mindegyike a lakosság életminőségének javítását valamint a Balaton Régió versenyképességének javítását szolgálja. Ahhoz, hogy a prioritásokat és a hozzájuk kapcsolódó célokat megfeleltessük a fenntarthatósági értékrendnek, egyes fejlesztési irányok az értékelő

mátrixban megbontásra kerültek, mivel fenntarthatósági szempontból eltérő hatásokkal rendelkeznek. Ennek eredményeként a Stratégiában rögzített 15 prioritás az értékelő mátrixban 24 fejlesztési irányként (prioritásként) került értékelésre.

Az értékelés nem a célok általános megítélésére szolgál, hanem - az SKV javaslattevő jellegének eleget téve - azokra a fenntarthatósági szempontokra (értékrend elemekre) hívja fel a figyelmet, ahol a célok megfogalmazásában a fenntarthatóság szempontjait határozottabban kellene megjeleníteni. Az értékelések az SKV kidolgozásakor rendelkezésre álló ismeretek és információk alapján készültek. Hangsúlyozzuk, hogy, különösen a „negatív következtetések” alátámasztása alaposabb, tudományos igényességű vizsgálatokat tenne szükségessé.

Fontosabb következtetéseink:

A prioritások értékelése során megállapítható, hogy a fejlesztési irányok **megfeleltethetők a fenntartható fejlődés hazai elveivel**, de megjegyezzük, hogy egyes prioritások érdemi megítélése a számos NR (nem releváns) minősítés miatt nehézségekbe ütközik. Az alábbiakban ismertetjük azokat a szempontokat, melyek NR; +2; illetve -2 értékek közül a legtöbbször fordultak elő:

A fenntarthatósági értékrendnek 3 olyan szempontját tudunk beazonosítani, melyek 15 illetve 14 fejlesztési iránynál NR értékelést kaptak. Ezek a következők:

- **B12 Minőségi termékek, innováció** (15 prioritásnál kapott NR értéket). Ezt a szempontot a 4. fejezet (Közlekedés fejlesztése) valamennyi prioritásánál az SKV munkacsoport **nem releváns** szempontként értékelte. A 3. fejezet (Turizmus fejlesztése) prioritásai kettő kivételével (2.2.b és a 3.1) szintén NR minősítést kaptak.
- **B8 Újrahasznosítás** - hulladékok, a hulladék hő, az ipari- és mezőgazdasági melléktermékek újrahasznosítása - (14 prioritásnál kapott NR értéket). Ennek a szempontnak a hiánya elsősorban a turizmus fejlesztésénél valamint a táji és települési környezet fejlesztésénél mutatkozik.
- **B9 Értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal** (14 prioritásnál kapott NR értékelést). A 3. fejezet (Turizmus fejlesztése) és a 4. fejezet (Közlekedés fejlesztése) legtöbb prioritásánál jelenleg nem jelenik meg a B9 szempont. Ez a 4. fejezetben indokolt, ellenben a 3. fejezetben több olyan fejlesztési irány is megtalálható, melyek a fenntartható fejlődésnek csak akkor felelnek meg, ha ez a szempont is érvényesül.

8. javaslat	<p>1.) <i>Javasoljuk, hogy a tervezés során a B12 szempont (Minőségi termékek, innováció) a lehetőségeket figyelembe véve elsősorban a Turizmus fejlesztése prioritásaiban is jelenjenek meg.</i></p> <p>2.) <i>Meglátásunk szerint a 3. (Humán erőforrás fejlesztés) és 5. fejezetben (Táji és települési környezet fejlesztése) fontos szempontként jelenhet meg az újrahasznosítás, ezért javasoljuk a prioritások módosítását, mely szerint a B8 szempont (Újrahasznosítás) is beépítésre kerül.</i></p> <p>3.) <i>A B9 szempont (Értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal) beépítését javasoljuk a 2.2.a (Turisztikai szolgáltatások fejlesztése); 3.1 (Képzési programok) és a 3.3.a (Helyi társadalom megújítása) prioritások újragondolásával.</i></p>
--------------------	---

A Stratégia prioritásaiban nagymértékben jelennek meg a fenntartható fejlődés elvei, ezzel magyarázható, hogy az értékelés során a fenntarthatósági értékrendnek csupán 2 kritériuma kapott -2 értékelést 3-3-fejlesztési iránynál:

- **B3** Szennyezés megelőzés, minimalizálás az ipari és lakossági szektorban ez a szempont elsősorban a közlekedés fejlesztésénél és a szórakoztató projekteknel (turizmus fejlesztése) jelenik meg negatív értékelésként. Ezeknek a prioritásoknak az újragondolásával törekedni kell arra, hogy a megvalósítást szolgáló intézkedések tartalmazzák azokat az eszközöket, megvalósítási és üzemeltetési módokat, melyek lehetővé teszik a szennyezés megelőzés, minimalizálás szempontjának nagyobb érvényesülését.
- **B7** Dematerializáció szempontjai az infrastruktúra fejlesztéseknél (1.2), a szórakoztató projektek megvalósításánál (2.1a) és a közút és repülőtér fejlesztéseknél (4.1.a) valósul meg a legkevésbé. Ennek oka az, hogy ezeknek a prioritásoknak a megvalósítása során elkerülhetetlen a magas nyersanyag felhasználás és szállítási igény.

<p>9. javaslat</p>	<p><i>A B3 (Szennyezés megelőzés, minimalizálás az ipari és lakossági szektorban) és B7 (Dematerializáció) fenntarthatósági szempontok negatív értékelését javíthatja a 1.2. (Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése); 2.1.a; (Turisztikai vonzerők fejlesztése: szórakoztató projektek), 4.1.a (Közút és repülőtér fejlesztése); és a 4.2.a (Régió belüli közút-fejlesztés) prioritások megvalósítását szolgáló intézkedésekben a fenti kritériumok figyelembe vétele.</i></p>
---------------------------	---

A +2 érték legtöbbször 4 fenntarthatósági szempontnál azonosítottuk, ezek a kritériumok 7, illetve 5 fejlesztési iránynál jelennek meg leginkább:

- **A16** Helyi értékek tudatosítása (7 prioritásnál kapott +2 értéket), ezek értelemszerűen az 5. fejezetben (Táji és települési környezet fejlesztése) jelenik meg leginkább, de nem elhanyagolható, hogy az 1.1b („Balaton termék”); 2.1c (aktív pihenés) és a 4.2b (régió belüli közlekedés-fejlesztés) prioritások is teljesen eleget tesznek a fenntartható fejlődés említett elvének.
- **A3** Fenntartható térségfejlődés, vonzó balatoni világ (5 fejlesztési iránynál kapott +2 értéket), leginkább az 5. fejezet 5.2 és 5.3 prioritásainál jelenik meg, de beépülésre került az 1.1b; 2.1c és a 3.3a prioritásokba is.
- **A9** Területi kohézió a térségen belül (5 fejlesztési iránynál kapott +2 értéket) legnagyobb hangsúlyt kapott a régió belüli közlekedés fejlesztésénél (4.2a és 4.2b prioritások), de a legmagasabb értéket kapta a 2.3; 3.3b valamint az 5.3 prioritásoknál is.
- **B16** Nemzedékek közötti igazságosság (5 fejlesztési iránynál kapott +2 értéket) az 5. fejezet 5.1b; 5.3 és 5.4b prioritásainál is markánsan jelenik meg, de az 1.1b és a4.2b prioritásoknál is a legmagasabb értéket kapta.

A Stratégiában megfogalmazott prioritások értékelése során esetenként a prioritásokat tovább bontottuk; azért, hogy az értékelés egyértelműbb legyen.

1. A balatoni gazdaság diverzifikálása

A három prioritást magába foglaló fejezet az értékelés során négy fejlesztési irányként került értékelésre:

- **1.1a.** Vállalkozások modernizációja: versenyképesség
- **1.1b.** Vállalkozások modernizációja: „Balaton termék”
- **1.2.** Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése
- **1.3.** Információs társadalomhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

Összességében megállapítható, hogy valamennyi prioritás pozitív vagy semleges (1.2 Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése) értékelést kapott. Fenntarthatósági szempontból az 1.3 (Információs társadalomhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése) érte el a legjobb értéket (1.1), de ebben az is közre játszott, hogy számos szempont megítélésekor NR értéket kapott. Ez azt is jelenti, hogy a fenntartható fejlődés szempontjából nem meghatározó intézkedésről van szó. Fenntarthatósági szempontból az 1.2 (Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése) prioritásnak van a legmeghatározóbb szerepe, de ez sajnos tíz fenntarthatósági szempontból is negatív értéket kapott. A legkevésbé a dematerializáció (B7) elvének felel meg, de minőségi termék, innováció (B12) szempontjából a legmagasabb (+2) értékelést kapta.

2. A turizmus fejlesztése

Az értékelés során hat prioritásra bontottuk szét a Stratégia fejlesztési irányait:

- **2.1a.** Turisztikai vonzerők fejlesztése: szórakoztató projektek, vízi sportok, kikötők, golfpálya
- **2.1b.** Turisztikai vonzerők fejlesztése: gyógyítás, vizes rekreáció: gyógy- és termálfürdők fejlesztése
- **2.1c.** Turisztikai vonzerők fejlesztése: aktív pihenés, kerékpárút, kulturális turizmus, természetjárás, horgászturizmus, falusi turizmus, vadászturizmus
- **2.2a.** Turisztikai szolgáltatások fejlesztése
- **2.2b.** Turisztikai szolgáltatások fejlesztése: minősítés
- **2.3.** Turizmus menedzsment rendszerének megújítása

Ez a prioritás csoport majdnem semleges, enyhén pozitív értékelést kapott (0.3). Ezen belül azonban vannak negatívan megítélt prioritások, mint például a turisztikai vonzerők fejlesztése: szórakoztató projektek, vízi sportok, kikötők, golfpálya (2.1a), mely az egész Stratégiában a legalacsonyabb értékelést (-1.5) érte el. Ez a prioritás tizenhárom fenntarthatósági értékrendnél is a legalacsonyabb (-2) értékelést kapta, melyek a térségi fenntarthatóság és a környezeti, természeti társadalmi-gazdasági szempontoknál egyaránt megjelennek. Mivel az értékelésnél alig kapott NR minősítést, ennek a prioritásnak lényeges szerepe van a fenntartható fejlődés alakulására.

3. Humán erőforrás fejlesztés

Az értékelés során négy fejlesztési irányt határoztunk meg:

- **3.1.** Képzési programok
- **3.2** Hátrányos helyzetűek foglalkoztatási programjai
- **3.3a.** Helyi társadalom megújítása: sport és kulturális létesítmények modernizációja
- **3.3b.** Helyi társadalom megújítása: Balatoni Civil Alap

Ennek a fejezetnek a prioritásai összességükben a legmagasabb értéket érték el (0.9), de ez mégsem jelenti azt, hogy ezek a prioritások felelnek meg leginkább a fenntarthatósági értékeknek, mivel valamennyi prioritásnál a fenntarthatósági szempontok több mint felénél NR érték található. A legrosszabb értéket (-2) egyetlen prioritás sem kapta valamennyi fenntarthatósági szempontot vizsgálva. A hátrányos helyzetűek foglalkoztatási programjai (3.2) és a helyi társadalom megújítása: Balatoni Civil Alap (3.3.b) három, fenntarthatósági szempontból is a legmagasabb (+2) értékelést kapta. Megállapítható, hogy bár az értékelésnél nem jelentek meg nagyon negatív értékeket kapó prioritások, mégsem tekinthetjük fenntarthatósági szempontból a legjobb fejlesztési irányoknak, mivel sok szempontból nem releváns (NR) minősítést kaptak.

4. Közlekedés fejlesztés

Négy prioritás értékelését végeztük el:

- **4.1a.** A régió közlekedési elérhetőségének javítása: közút és repülőtér
- **4.1b.** A régió közlekedési elérhetőségének javítása: vasút
- **4.2a.** Régióon belüli közlekedés fejlesztése: közút
- **4.2b.** Régióon belüli közlekedés fejlesztése: vasút, közlekedés-szervezés, egyéni közlekedés, közösségi közlekedés

Ebben a prioritás csoportban két fejlesztési irány is van, a 4.1a (A régió közlekedési elérhetőségének javítása: közút és repülőtér) és a 4.2a (Régióon belüli közlekedés fejlesztése: közút), melyek negatív értékükkel a Stratégia 2. illetve 3. fenntarthatósági szempontból leggyengébb értékelését kapták. Mindkettő közút, illetve repülőtér fejlesztést fogalmaz meg. A 4.1a leginkább a környezeti, természeti, társadalmi gazdasági fenntarthatósági szempontoknak nem felel meg, ezek közül hat, egyenként is nagyon jelentős szempont kapott -2 értéket. A fenntarthatósági értékrend egyetlen szempontjából sem ítélt meg pozitívan, semleges értéket is csak három szempontnál ért el.

Ezzel szemben a régióon belüli közlekedés fejlesztése: vasút, közlekedésszervezés, egyéni közlekedés, közösségi közlekedés (4.2b) kifejezetten támogatja a fenntartható fejlődést, az értékelés során egyetlen negatív értéket se kapott.

5. Táj és települési környezet fejlesztése

Az értékelést hat fejlesztési irányra végeztük el:

- **5.1a.** Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése: fizikai infrastruktúra fejlesztése
- **5.1b.** Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése: monitoring és K+F

- **5.2.** Településfejlesztés
- **5.3.** Táj értékek helyreállítása
- **5.4a.** Megújuló energiaforrások hasznosítása: biomassza
- **5.4b.** Megújuló energiaforrások hasznosítása: napenergia, geotermális energia

Fenntarthatósági szempontból a legmegfelelőbb prioritás csoportról beszélhetünk, csupán egyetlen prioritás kapott enyhén negatív értékelést (5.4a. Megújuló energiaforrások hasznosítása: biomassza). Ebben a fejlesztési csoportban található a Stratégia fenntarthatósági szempontból legmegfelelőbb prioritása az 5.3 Táj értékek helyreállítása. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy az 5. fejlesztési csoport érte el a legmagasabb értékelést, mivel fenntarthatósági szempontból itt található azok a prioritások, melyek meghatározhatják a régió fenntartható fejlődésének alakulását.

Összegezve az eddigieket megállapítható, hogy a fejlesztési irányok többsége - 17 prioritás - pozitív minősítést kapott, ezekből 11 prioritás +1, vagy ennél nagyobb értéket ért el. A legjobb értékelést az 5.3 prioritás kapta, mely a Táj értékek helyreállítását tűzte ki célul és a fenntarthatósági értékrend 16 szempontjánál is a legmagasabb értéket érte el. Az 1.1b („Balaton termék”), a 3.3b ((Balatoni Civil Alap) és a 5.1b (Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése) prioritások 4-10 fenntarthatósági értéknek a megvalósítását szolgálják. Két fejlesztési iránynál tapasztalható, hogy a fenntarthatósági értékrend kismértékben épült be a tervezés során: a 2.1a Turisztikai vonzerők fejlesztése: szórakoztató projektek, vízi sportok, kikötők, golfpálya, kalandpark (13 fenntarthatósági kritériumnál kapott -2 értéket) és a 4.1a A régió közlekedési elérhetőségének javítása: közút és repülőtér fejlesztése (8 13 fenntarthatósági kritériumnál kapott -2 értéket).

Összességében a Balaton Régió Fejlesztési Terv 5 tematikus csoportjának egyike sem érte el a +1 értéket, a legmagasabb 0,8 pontot az 5. fejezet – Táj és települési környezet fejlesztése kapta.

Megállapítható, hogy a Stratégiában megfogalmazott fejlesztési irányok nagymértékben figyelembe veszik a fenntartható fejlődés szempontjait, de szükséges egyes prioritások felülvizsgálata, annak érdekében, hogy a Balaton Régió Fejlesztési Terve erősítse a térségben is a fenntartható fejlődés célkitűzéseit.

3.1.3. Fenntarthatósági szempontokat integráló fejlesztési irányok (vertikális célok) meghatározása

Az alábbiakban feltüntetjük azokat a fejlesztési irányokat, ahol kisebb kiegészítések, módosítások jelentősen javíthatják a fenntartható fejlődés elveinek való megfelelést.

1.1a Vállalkozások modernizálása: versenyképesség

A prioritás célja a mező-, hal-, vad-, erdőgazdasági vállalkozások versenyképességének javítása, a mezőgazdasági termékek feldolgozottságának és helyi piacokon való értékesítésének ösztönzése, a jelentős piaccal rendelkező vagy exportképes terméket előállító KKV-k technológiai és termék innovációjának az ösztönzése. A fenntarthatósági értékelés során ez a prioritás 0,6 értékelést kapott. Négy olyan fenntarthatósági kritérium

azonosítható be, melyeknél magasabb értékek adhatók a következő kiegészítések beépítésével:

Az A4 szempont: Esélyegyenlőség a hozzáférésben

10. javaslat	<i>Nem támogathatók azok az erdő- és mezőgazdasági vállalkozások, melyek tevékenységük során a területük indokolatlan bekerítésével nem teszik lehetővé a közkincset képező kulturális és természeti értékekhez való hozzáférhetőséget.</i>
---------------------	---

A9 szempont: Területi kohézió a térségen belül

11. javaslat	<i>Előnyben kell részesíteni azokat a vállalkozásokat, melyek tevékenységük során más vállalkozásokkal együttműködve elősegítik a parti települések és a parttól távolabbi területek közötti különbségek csökkentését.</i>
---------------------	--

B8 szempont: Újrahasznosítás

12. javaslat	<i>Előnyben kell részesíteni azokat a vállalkozásokat, melyek tevékenységük során vállalják a mezőgazdasági melléktermékek újrahasznosítását.</i>
---------------------	---

B14 szempont: Társadalmi méltányosság

13. javaslat	<i>Azok a vállalkozások, melyek a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatását vállalják, előnyt élvezzenek a támogatások megítélésénél.</i>
---------------------	---

1.2 Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése

1.3 Információs társadalomhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

A prioritás céljai az ipari logisztikai területek fejlesztése, új vállalkozások indítása, szélesávú informatikai hálózat fejlesztése, önkormányzati szolgáltatások internetes ügyintézésének bővítése. Az értékelés során az 1.2 fejlesztési irány semleges (0) értéket, míg az 1.3 prioritás 1,1 értéket ért el. A következő kiegészítések hozzájárulnak ahhoz, hogy a fenntarthatósági értékrend egyes szempontjai nagyobb mértékben érvényesüljenek:

B7: Dematerializáció

14. javaslat	<i>Előnyt élvezzenek az alacsony környezetterhelésű iparágak, melyek a felhasznált nyersanyagok és energiahordozók, valamint a raktározási és szállítási igények minimalizálására töreksznek.</i>
---------------------	---

A15: Térségi kompetenciák és érdekérvényesítés kiteljesítése

15. javaslat	<i>A prioritások céljainak megfogalmazásánál figyelembe kell venni, hogy a helyi érdekérvényesítés eszközei (pl. Balatoni Gazdasági Fórum) segítsék elő minél szélesebb körben, a gazdasági és helyi döntéshozók közötti párbeszédet.</i>
---------------------	---

B1 Környezetkímélő térségfejlesztés

B2 Természetmegőrző mező- és erdőgazdaság, ökológikus vidékfejlesztés

16. javaslat	<i>A vállalkozások és az informatikai infrastrukturális fejlesztések segítsék elő a környezetkímélő, ökológiai gazdálkodás elterjedését.</i>
---------------------	--

2.1b Turisztikai vonzerők fejlesztése: gyógyítás, vizes rekreáció, gyógy és termálfürdők fejlesztése

Az értékelés során ez a prioritás -0,2 értéket kapott. A turizmus fejlesztéséhez nélkülözhetetlen ennek a prioritásnak a megvalósítása, de a fejlesztés jellegéből adódóan számos fenntarthatósági szempont csak kis mértékben érvényesül. Ennek javítását a következő javaslatok segíthetik elő:

B8: Újrahasznosítás

17. javaslat	<p>1.) A megújuló erőforrások kímélése érdekében élvezzenek előnyt azok a vállalkozások, melyek a termálvíz újrahasznosítását (pl. kertészet) beépítik tevékenységi stratégiájukba.</p> <p>2.) Vizsgálni kell az egységes Hévízi-tó védelmet és a termálvíz hasznosításának módjait.</p>
---------------------	--

B3: Szennyezés megelőzés

B7: Dematerializáció

B9: Értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal

18. javaslat	A gyógy és termálfürdők fejlesztésénél élvezzenek előnyt a megújuló energiahordozók hasznosítását (napkollektor) alkalmazó vállalkozások.
---------------------	---

2.2.b Turisztikai szolgáltatások fejlesztése

Meglévő szálláshelyek színvonalának emelése, a turizmushoz közvetlenül kapcsolódó minősítési rendszer kialakítása, az öregkor igényeihez kapcsolódó egészségügyi és rekreációs szolgáltatások fejlesztése. A fenntarthatósági értékelés során jó minősítést ért el (1.0). Ez az érték tovább növelhető az alábbi szempontok kiegészítésével.

A10: Anyagáramok térségen belül tartása

19. javaslat	A minősítési rendszer egyik szempontja lehet a szállítási útvonalak és a szállítási út hosszának csökkentése, racionalizálása.
---------------------	--

B14: Társadalmi méltányosság

20. javaslat	A minősítési rendszer kialakításánál vegyék figyelembe a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok érdekeinek érvényesülését.
---------------------	---

3.1 Képzési programok

Célkitűzései a szakképzés, felnőttképzés és az átképzések ösztönzése, szezonálisan foglalkoztatottak képességeinek fejlesztése, az angol nyelv és az info-kommunikációs eszközök használatának elsajátítása. A fenntarthatósági értékelés során 0,8 értéket kapott, mivel a fenntarthatósági szempontok közül 17 esetben NR minősítést kapott. A következő javaslatok növelhetik a fenntarthatósági elveknek való jobb megfelelést.

A13: Felelős magatartás és környezettudatos szemlélet

B2: Természetmegőrző erdő és mezőgazdaság, ökológikus vidékfejlesztés

B13: Integrált Balatoni vidékfejlesztés

21. javaslat	<p>1.) A képzési programokban kapjon helyet a hagyományos helyi értékeken alapuló gazdálkodási formák ismereteinek átadása</p> <p>2.) A képzési programok kidolgozásánál a képzési tematikába integrálódjanak a környezetvédelmi és a sajátos „balatoni„ ismeretek.</p>
---------------------	---

B14: Társadalmi méltányosság

22. javaslat	A képzési programok összeállításánál vegyék figyelembe a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatását és életminőségét javító oktatási programelemek beépítését.
---------------------	--

4.2.a Régió belüli közlekedés fejlesztése: közútfejlesztés

Célkitűzései a zsúfolt közlekedési útvonalak fejlesztése (71-es, 73-as főutak), a parti települések és a parttól távolabbi települések közötti közúti kapcsolat korszerűsítése. Az értékelés során -0,4 értéket kapott. Ennek oka, hogy elsősorban a parti területek terhelésének csökkentése érdekében növeli a háttérterületek terhelését (A12) és nem tesz eleget a szennyezés megelőzés, minimalizálás (B3) fenntarthatósági elveinek. Ezek a negatív hatások csökkenthetők:

23. javaslat	A közlekedés fejlesztésénél elsősorban a tömegközlekedést szolgáló fejlesztések és beruházások kerüljenek előtérbe.
---------------------	---

3.1.4. Fenntarthatósági szempontokat integráló horizontális elvek meghatározása

A BRRFT a Balaton Régió Fejlesztési Stratégiájára (BRFS) és Balaton Régió Komplex Térségi Programjára (BKP) épül. Ezek a dokumentumok többek között a kiemelten Balaton-specifikus környezeti és fenntarthatósági értékrendhez kapcsolódó horizontális elveit is tartalmazza. Ezek az elvek többnyire megtalálhatók a BRRFT-ben, de csak elvétve és rendszertelenül bukkannak fel az egyes intézkedésekben. Fontosnak tartjuk ezeknek a horizontális elveknek a hangsúlyosabb megjelenését az intézkedésekben:

- Térségi fenntarthatósági és környezetmenedzsment kialakítása
- A régió önállósodását szolgáló intézményfejlesztés
- A nemzetközi jelentőségű balatoni természettudományi, különösen ökológiai-hidrobiológiai, valamint társadalomtudományi regionális kutatások, a Balatonnal kapcsolatos monitoring és információs rendszerek fejlesztése és fenntartása. (1.7.2)
- Térségileg fókuszált, fenntartható térhasználat.
- A Balaton, vizes élőhelyek és egyéb természeti területek ökológiai és kémiai állapotának megóvása és további javítása. (5.1.4)
- A térség további beépítésének megakadályozása, zöldterületek és öntisztuló partszakaszok arányának növelése. (5.2.4)
- Az ökológiai egyensúly megőrzése érdekében a nem környezetkímélő mezőgazdasági tevékenységek, illetve a Balaton-part terhelésének korlátozása, a nádasok védelme, az eróziót, ezáltal a tápanyagok bemosódását is csökkentő melioráció megvalósítása, valamint a térség biodiverzitásának megőrzése. (1.1)

- A tájrehabilitáció, a tájsebek kezelése, a rekultivációk elvégzése, az eróziós és deflációs hatások mérséklése érdekében erdő- és szőlőtelepítéssel, partfalvédő beavatkozásokkal (magaspart és pincevédelem) (5.2.4)
- Minden fejlesztésnek összhangban kell állnia a Balaton törvénnyel. Amennyiben szükséges, a fejlesztések körültekintő módosító javaslatokat szolgáltathatnak a Balaton törvény felülvizsgálatához. (5.2; 5.2.2)
- A fejlesztéseket barnamezős területeken kell megvalósítani, azaz a fejlesztések nem eredményezhetik a beépítettség növelését. A barnamezős területek tágan értelmezettek, nem csak az egykori ipari területeket jelentik, hanem általában a fejlesztések új funkciókat egy adott területre nem vezethetnek be, hanem az ott már meglévő funkciók hatékonyságát növelhetik, modernizálhatják. Amennyiben új funkciók jelennek meg, azok a korábbinál alacsonyabb környezetterhelést és a közösségi hozzáférés növelését kell, hogy eredményezzék. (1.7.1; 3.4.1; 3.4.2; 5.2.1)

24. javaslat	<i>Javasoljuk olyan intézkedések kidolgozását, melyeknél a turisztikai fejlesztések, beruházások barnamezős területeken valósulnak meg.</i>
---------------------	---

- Mind a külterületi, mind a belterületi erdősítések, fásítások, települési zöldterületek kialakítása során törekedni kell ezeknek az elemeknek a nagytérségi ökológiai hálózatba való illesztésére is, a zöld- és természetközeli területek minél nagyobb mértékű összefüggőségére, valamint a közösségi hozzáférésük biztosítására. (5.3.3)
- A fejlesztések nem irányulhatnak az állandó lakónépesség nagyságrendi emelkedésére.
- A parti területek terhelésének csökkentését célzó fejlesztések nem növelhetik a háttérterületek terhelésének növelését (a térségen belül nem lehetséges a problémák exportálása, pl. forgalomterelésben). A háttérterületek üdülónépesség eltartó képessége a parti területekénél alacsonyabb, a fejlesztésük során a parti területekhez hasonló túlfejlesztést el kell kerülni, megőrizve jelenlegi vonzerejüket képező adottságaikat.

25. javaslat	<i>Szükségesnek tartjuk egy térségi fenntarthatósági stratégia kidolgozását, melyben rögzítésre kerül, hogy a parti területek terhelésének csökkentését célzó fejlesztések nem növelhetik a háttérterületek terhelésének növelését</i>
---------------------	---

- A fejlesztések nem korlátozhatják közkincset képező területekhez való hozzáférést, nem növelhetik az elérésükhöz szükséges utazási időt (gyalogos, kerékpáros formában sem), nem korlátozhatják használatukat. Közkincset képező területek pl. (nyílt lista): erdők, hegycsúcsok, turistautak, vízpartok, vízfelületek, fényszennyezés-mentes éjszakai égbolt, kilátás és kilátópontok, szigetek, védett természeti és kulturális értékek.

26. javaslat	<i>Javasoljuk, hogy a Tervben a fejlesztések és beruházások támogatásánál kizáró okként jelenjen meg, hogy a fejlesztések nem korlátozhatják a közkincset képező területekhez való hozzáférést.</i>
---------------------	---

- Nem támogatandó az olyan fejlesztés, mely a fogyatékosággal élők számára az igénybevétel lehetőségeit nem javítja, mind a meglévő mind az új létesítményekben, a közigazgatás, a közszolgáltatások, a kulturális és turisztikai célú beruházások terén egyaránt. (3.1.3; 3.1.5; szerintem nem csak a 3. fejezetbe kellene beépíteni!)

27. javaslat	<i>Javasoljuk, hogy a Stratégiában elsősorban a turisztikai prioritásokban az akadálymentesítés önálló tevékenységként jelenjen meg.</i>
---------------------	--

- A fejlesztések során a közlekedés-fejlesztésben, a tömegközlekedés fejlesztésével szükséges biztosítani, hogy a rendszeres motorizált utazás elsősorban tömegközlekedéssel legyen kivitelezhető. Mind a lakossági igényeket kielégítő, mind az üdülónépességi és egyéb turisztikai célú tömegközlekedés-fejlesztés esetén előnyt élvez: a vasút (kisvasút is), ill. a vízi közlekedés, valamint ezek **kerékpáros** és gyalogos közlekedéssel való kombinációja, valamint vízi és vasúti közlekedés autóbusz közlekedéssel való kombinált fejlesztése. A tömegközlekedés fejlesztése még a 4.4 fejezetben sem jelenik meg! Bár kerékpárutakra vonatkozó fejezet van 4.2.3)

28. javaslat	<i>A környezetkímélő közösségi és egyéni közlekedési módok (különös tekintettel a kerékpáros turizmusra) támogatása élvezzen előnyt a többi közlekedési fejlesztéshez képest.</i>
---------------------	---

- A fejlesztések eredményeképpen a turisztikai vonzerők gyalogos, ill. kerékpáros elérhetősége, a rendszeres utazási idők ne növekedjenek. Az üdülő és lakónépesség a lehető legtöbb szolgáltatást tudja igénybe venni gyalogos vagy kerékpáros közlekedéssel. (4.2.3) A gyalogos közlekedés megjelenése kimaradt!
- Az egyéni motorizált közlekedési forgalom csökkentését szolgáló fejlesztések előnyt élveznek. Így azok a beruházások is, melyek a fejlesztések kapcsán a közterületeken (vagy település- és tájrészleteken), a gépjárműhasználat teljes tilalmát vagy erőteljes korlátozását valósítják meg. A fejlesztések ne növeljék a térségen áthaladó tranzit gépjármű forgalmat és a fejlesztések ne eredményezzék a térségbe irányuló áruszállítás és energiafelhasználás nagyságrendi növekedését se.
- A rendezvények, látványosságok, szolgáltatások fejlesztése lehetőleg ne járjon az elérhetőségükhöz szükséges parkolási igény növekedésével, így részesüljön előnyben az az akció, amely ezt a tömegközlekedéssel, gyalogos, kerékpáros megközelíthetőséggel kezelni tudja. Nem támogatható olyan akció, mely ki nem elégíthető parkolási igények növekedésével jár (a zöldterületen és termőföldön való ideiglenes parkolás nem elfogadható módja a parkolási igények kielégítésének). (2.2.2.2; 2.2.3.4; 2.2.4.2; 2.2.4.3)
- A tömegközlekedési, kerékpáros és vízi közlekedést érintő fejlesztések igazodjanak az azt az év nagyobb részében használó helyi állandó népesség igényeihez is, a turisztikai célok mellett.

29. javaslat	<i>A BRRFT turisztikai prioritásaiban jelenjen meg, hogy a fejlesztések nem bátoríthatják a közutakon kívüli gépjármű használatot, egyéni motoros vízi jármű használatot.</i>
---------------------	---

- A fejlesztések energetikai infrastrukturális beruházásai során, törekedni kell az adott helyen elérhető megújuló és alternatív energiaforrások feltárására, kiaknázására. Az egyes energetikai beruházásoknak egy fenntartható, térségi szinten szervezett rendszer kialakítását is szolgálniuk kell. (1.1; 1.1.6; 1.4.1; 2.3.1; 5.4; 5.5)
- Az üdülónépességet, a pihenést, a zaj, a forgalom, a kibocsátások növekedése miatt zavaró fejlesztési munkák a szezonon, ill. a rendezvények idején kívül végzendők

- A Balaton Régió térségi fejlődési prioritásai: balatoni alrégiók, mikrotérségek és speciális adottságú térségek
- A Balaton és környéke adottságainak különbözőségéből adódóan szükségessé válik nyolc alrégió lehatárolása, melyek a következők: Nyugat-Balaton, Tapolcai-medence, Balaton-felvidék, Bakonyalja, Észak-keleti part, Siófok és környéke, Belső-Somogy, Berek-vidék.¹⁹
- Törekedni kell a Balaton Régióban olyan tematikus gazdasági, és közösségi fejlesztések megvalósulására, amely a balatoni alrégiók között a belső konkurencia és érdekkonfliktusok oldásával a különböző magkompetenciák mentén fókuszált fejlesztéseket indukál, és eltérő célcsoportokat céloz meg és szolgál ki.
- Szervezetfejlesztés és térségi együttműködés ösztönzése
- Intelligens Balaton Régió – információs társadalomhoz kapcsolódó fejlesztések
- e-Környezetvédelem

---

¹⁹ A Balaton Régió térségi komplex fejlesztési mintaprogramja 1.1 VÁTI STI

4. A BRRFT FELTÉTELEZHETŐ KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA, ÉRTÉKELÉSE

4.1. Helyzetelemzés: a környezet állapota

A Balaton és környéke hazánk egyik legváltozatosabb és legvonzóbb tája, ezért kiemelten fontos, hogy az itt fellelhető természeti és épített értékeket, örökséget megóvjuk. Ehhez feltétlenül szükséges a terület egységes kezelése, ennek lehetőségét a 2000. évi CXII. törvény (Balaton törvény) teremtette meg, a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet, vagyis a Balaton Régió létrehozásával. A régióhoz ma 164 település tartozik. Az üdülőkörzetben a legfontosabb feladat, a vízi üdülés igényeit kielégítő környezeti állapot biztosítása.

4.1.1. A környezeti elemek

Az 1995. évi LIII. törvény, a környezeti elemeket az alábbiakban határozza meg: környezeti elemek a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint az ember által létrehozott épített (mesterséges) környezet, továbbá ezek összetevői.

4.1.1.1. A szilárd kéreg állapota

A Balaton környezetének kőzetfelépítése, talajviszonyai és részben ennek köszönhetően tájképe is igen változatos. A Balaton-felvidék vulkanikus tanúhegyei a régió jelképévé váltak. További természeti kincsek a bazaltorgonák, a Tapolcai-tavasbarlang és a Balaton déli és keleti partján lévő, pannon üledékekből és löszből álló abrázios magaspárt.

A több évtizeden keresztül folyó intenzív bányászat jelentős károkat okozott. A bányavíz-kiemelés miatt a karsztvízszint erősen lecsökkent, és ez odáig vezetett, hogy lecsökkent a vízszint a Tapolcai-tavasbarlangban és a Hévízi-tavat tápláló forrás vízhozama és hőmérséklete is csökkent. A bányák bezárása után a rekultiváció általában elmaradt, így még ma is sok helyen megvannak a bányászat okozta tájsebek.

A talajdegradációs folyamatok közül a legerőteljesebben a vízerózió van jelen, de egyes helyeken a szélérozió (Nagy-Berek, Kis-Balaton) is jelentkezik. A legerősebben erodált térség a Balaton-felvidék, a déli és keleti területeken a közepes és a kisebb fokú erodálás a jellemző. A déli és keleti parton található magaspártok eróziója természetes folyamat (abrázio), amelyet az emberi tevékenység kedvező és kedvezőtlen irányba is befolyásolt.

A Balaton környékén a legnagyobb területen barna erdőtalajok találhatóak, de ezen kívül előfordulnak még csernozjomok, rendzinák, valamint lápi és réti talajok. Ezek elsősorban a mezőgazdasági művelés degradáló hatásának és az építkezések miatti teljes átalakításnak, illetve eltűnésnek vannak kitéve.

A Balatoni Kiemelt Üdülőkörzetben, 2005-ben négy helyen folyt kármentesítés. Balatonfűzfőn, Balatonszentgyörgyön, Tapolcán és Szentkirályszabadján.

4.1.1.2. Levegőminőség

A Balaton Régió levegőminősége országos viszonylatban jónak mondható. A legnagyobb terhelés a közlekedésből, és a lakossági fűtésből ered. A közlekedési eredetű kibocsátás a parti sáv elérését biztosító 7-es és 71-es út mentén a legnagyobb mértékű. A legjelentősebb ipari szennyezők Balatonfűzfőn és Tapolcán működnek. A partközeli települések, illetve azok parti sávja és a természetvédelmi területek levegőtisztaság-védelmi szempontból kiemelten védetteknek minősülnek. A Balaton Régióra vonatkozó törvény az üdülőkörzet teljes területén az ország egyéb területeinek szabályozásához viszonyítva szigorúbb levegőtisztaság-védelmi előírásokat tartalmaz.

4.1.1.3. Vízháztartás, vízminőség, vízgazdálkodás

A Balaton Régió legnagyobb része a Balaton vízgyűjtőjéhez tartozik, amelynek területe 5774 km². A tó hozzáfolyását biztosító felszíni vízfolyások közül a legjelentősebb a keszthelyi medencébe torkolló Zala folyó, amely az összes hozzáfolyás 50-60 %-át adja. Az északi és déli parton ezen kívül még 20 állandó és 31 időszakos vízfolyás, valamint néhány víz alatti forrás táplálja a tavat. A tó négy, egymástól jelentősen eltérő medencére osztható.

A Balaton nagy területű és sekély vizű tó, ezért különösen hajlamos a vízszintingadozásra. A 2000-től 2003 végéig tartó időszakban a tó vízháztartása negatív volt (nagyobb volt a párolgás, mint az összes vízbevitel), és ezért 2003-ban a vízszint rekord alacsony szintre süllyedt. Ekkor még az is felmerült, hogy a Rábából kéne pótolni a hiányzó vízmennyiséget. Ez után azonban ismét csapadékosabb időszak következett, és már a Sió zsilipét is többször meg kellett nyitni.

A Balaton vízminőségét leginkább a mikrobiológiai jellemzők, a klorofil-a mennyisége és az ezt befolyásoló nitrogén- és foszfortartalom határozza meg. A legnagyobb tápanyagterhelés, a kisvízfolyásokon keresztül, nagy intenzitású csapadékjelenségek után, és közvetlen lefolyásból éri a tavat. A vízminőség OECD minősítése alapján a következő kategóriákat különíthetjük el: oligo-, mezo-, eu-, és hipertróf. Az 1960-as évek végétől a víz minősége folyamatosan romlott, 1994-ben az egész tó hipertróf volt. A Balaton négy, különböző vízkicserélődésű medencére különül el, ennek nagy hatása van a vízminőségre. A legtisztább a Siófoki, míg a legrosszabb vízminőségű a Keszthelyi-medence szokott lenni, mivel ide ömlik a Zala folyó vize. A vízminőség javítása érdekében az 1980-as évek elejétől több programot is kidolgoztak. Ezek keretében megindult a Kis-Balaton rekonstrukciója, így a Zala már nem közvetlenül a Balatonba ömlik, hanem előbb részben megszűri a Kis-Balaton. Jelentősen csökkentették a Balaton környékén a műtrágya használatot, az ipari és a kommunális szennyvizeket nagymértékben megtisztítják és a már megtisztított szennyvizet sem a tóba engedik, valamint a befolyó kisvízfolyásokon szűrő nádastavakat is létesítettek. Ennek eredményeként a tavat ért tápanyagterhelés az elmúlt években jelentősen csökkent, és 2004-ben a Siófoki-medencében már oligotróf értékeket mértek. Rendszeres vizsgálat 79 mintavételi helyen történik, ebből 10 a nyílt vízben, 28 a strandokon és 50 a tó befolyóárkain. A vizsgálatok során 30 vízminőségi jellemzőt elemeznek. Az idegenforgalmi szezonban a vizsgálatok heti rendszerességgel zajlanak, öt vízminőségi osztályt alapul véve. Az utóbbi

években a szakértők folyamatos javulást állapítottak meg, a tó egészét fürdőzésre alkalmasnak minősítették.

A Balaton vízgazdálkodásának legfontosabb eleme az üdülésnek megfelelő vízszint biztosítása, valamint a kommunális vízigény kielégítése.

Jelenleg az EU Víz Keretirányelve (2000/60/EK Vízügyi Keret direktíva) szerint folyik a vízgazdálkodás a Balatonon. Ennek célja a vízi, vízközei ökoszisztémák védelme, javítása, valamint a hosszú távon fenntartható vízhasználat biztosítása. Ennek érdekében a tervezés a teljes vízgyűjtőre vonatkozik, és társadalmi-gazdasági szempontokat is figyelembe vesz.

4.1.1.4. Élővilág

A régióban a Balaton-felvidéken és a Kis-Balaton területén található a leggazdagabb élővilág. Ennek az az oka, hogy itt található az erdőssztyepp és a középhegységi növényzet, valamint ez a terület a Pannon és a Nyugat-Balkáni flóratartomány határán helyezkedik el, és színezőelemként, még mediterrán flóraelemek is előfordulnak. A jégkorszak idején, a délies lejtőkön endemizmusok alakultak ki. Az üdülőkörzetben 10 fokozottan védett és 200 védett növény található. Sok helyen alakult ki víz- és talajviszonyoktól függő vegetáció, ilyen a Balaton, a sokszínű madárvilágáról híres Kis-Balaton, valamint a különböző lápok és láprétek, amelyekben gyakran találkozhatunk unikális botanikai és zoológiai ritkaságokkal. A magas fokú védelmet az 1997-ben létrehozott Balaton-felvidéki Nemzeti Park biztosítja a természeti értékek számára.

4.1.1.5. Épített környezet

A Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet egyedülálló tájképi adottságokkal és történelmi emlékekkel rendelkezik, ezáltal ez Magyarország egyik legcsodálatosabb területe. A római időkből fennmaradt építészeti emlékek a középkori várromok és templomok maradványai, valamint a közelmúlt építészeti emlékei, a részben még megmenthető paraszti gazdaságok, pincék, nemesi kúriák, egyházi épületek és kőkeresztek mind-mind hozzátartoznak az itteni tájhoz és meghatározzák annak arculatát.

4.1.2. Zajterhelés

A legnagyobb zajkibocsátás a közlekedésből származik. A zajszennyezés főleg a parti területeken okoz problémát. Ezen belül a legnagyobb zajterhelést elszenvedő területek: az M7 autópálya és Tihany közötti szakasz, Balatonederics és Keszthely közötti szakasz, valamint a déli oldalon Balatonföldvár és Balatonszárszó közötti szakasz. A parti településeken a legnagyobb problémát az átmenő forgalom okozza, innen származik a zajártalom legnagyobb része. Ez a terhelés azonban csak szezonálisan jelentkezik, a téli időszakban sokkal kisebb zajterhelést kell kiállniuk ezeknek a településeknek. A Sármelléki repülőtér és környéke zajterhelése szükségessé teszi a konkrét zajvédelmi beavatkozások megtételét.

4.1.3. Természetvédelem

A Balaton-felvidék természeti és kultúrtörténeti értékeinek védelmére 1997. szeptember 23-án hozták létre a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóságot, amelyhez a Magasbakonyi és a Somló Tájvédelmi Körzet és a három megyében összesen 25 kisebb természetvédelmi terület is hozzátartozik. Működési területe 2004. január 1-jétől jelentősen bővült. Így az illetékességi terület kiterjed Veszprém- és Zala megyére, Győr-Moson-Sopron megyében 5 település teljes közigazgatási területére, Somogy megyében a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzetbe tartozó településekre, kivéve Marcali teljes közigazgatási területét. A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságtól átkerült mintegy 110 ezer hektár magába foglal több védett (a Nagybereki Fehérvíz, a Látrányi-pusztá, a somogyvári Kapavár-hegy természetvédelmi területek), és védelemre tervezett területet is. Az érdeklődőknek a Nemzeti Park területén emlékezetes kirándulási lehetőséget biztosítanak a sétautak, tanösvények és a természetvédelmi bemutatóhelyek, amelyekhez a Nemzeti Park Igazgatóságán szakvezetés igényelhető.

4.1.4. Környezeti konfliktusok

A Balaton Régió környezeti szempontból veszélyeztetett terület. A régióon belül eltérő veszélyeztetettségi szint figyelhető meg, miszerint a Balatontól északra lévő területek és a Kis-Balaton térsége kiemelten veszélyeztetett terület (nagy környezetérzékenység a felszíni és felszín alatti vizek szempontjából) elsősorban a hegységeket felépítő karsztos kőzetek miatt, míg a déli területek kisebb mértékben veszélyeztetettek.

Jelentős környezeti konfliktusok alakultak ki a térségben a nem megfelelő határfokú és kiépítettségű környezetvédelmi infrastruktúra következtében (szennyvízelvezetés, -tisztítás, valamint korszerű hulladéklerakó-rendszerek hiánya miatt), valamint az ember intenzív területhasznosító és tájatalakító tevékenysége miatt. Különösen érzékenyek a felszíni és felszín alatti vizek, a karsztos területek, a védett természeti területek és az erdők.

A forgalomművekedést generáló és területfoglalást is előidéző útépitések sok helyen okoznak többletterhelést. A régióban problémát jelent az egyes területeken és időszakosan (pl. turisztikai szezonban) nagyon magas népsűrűség és az ennek következtében fellépő erőteljes kibocsátás-növekedés (szennyvíz, hulladék, közlekedésből származó légszennyező anyagok), amelyek a nem kielégítő mértékű szennyvíztisztítás, és a települési hulladékgazdálkodás gondjait tovább növelik. Ezekre a problémákra részben megoldást kínálnak a jelenleg futó, az EU társfinanszírozásában megvalósuló projektek. Ilyen az Észak-Balaton regionális hulladékkezelő program, amely 2008 nyarán zárul, a Nyugat-Balaton és a Zala völgye hulladékgazdálkodási program, amelynek befejezése 2008 végére várható, valamint a Dél-Balaton és a Sió völgye hulladékgazdálkodási rendszer, amit várhatóan 2010. december 31-én adnak át.

4.2. A BRRFT környezeti teljesítményének értékelése

4.2.1. Balaton specifikus környezeti célrendszer meghatározása

A BR Részletes Fejlesztési Terve (1-5.) fejezetei tartalmazzák az intézkedéscsoportokra vonatkozó információkat és a javasolt intézkedéseket. Ezek az intézkedések már a tervezés konkrétabb eszközeinek tekinthetők, ezért ezeket egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk. A releváns környezetpolitikai dokumentumok alapján meghatároztunk egy – a balatoni régióban tervezett fejlesztések értékelésére alkalmas – környezeti célrendszert. A célrendszer figyelembe veszi a megelőzés, újrahasznosítás (újrahasználat), ártalmatlanítás környezetpolitikai prioritásait.

A környezeti teljesítmény értékelés során alkalmazott szempontrendszer az alábbi:

4. táblázat. A környezeti teljesítményértékelés szempontjai

E1	A légszennyezés és zaj csökkentése, különösen a levegőminőség javítása a part menti forgalmas területeken
E2	A globális légszennyező hatások csökkentése
E3	Felszíni vizek védelme: integrált vízgyűjtő gazdálkodás a Balaton vízgyűjtőterület jó ökológiai állapotának megőrzésére, különösen a csapadékvízzel történő bemosódás elkerülésére
E4	Felszín alatti vizek védelme, különösen a sérülékeny vízbázisok vonatkozásában
E5	Talaj és földtani értékek védelme: hulladék keletkezésének megelőzése és minimalizálása, erózió védelem
E6	Natura 2000 és érzékeny természeti területek védelme, fenntartható hasznosítása, védett országos és helyi jelentőségű természeti területek oltalma, biológiai sokféleség megóvása
E7	Tájkép megóvása, táji értékek optimális hasznosítása, tájrehabilitáció és bányarekultiváció, magaspartfal-védelem, a parti sávok indokolatlan mértékű feltöltésének és beépítésének megakadályozása
E8	Erdők természetvédelme: természetközeli faösszetételű erdők megtartása, zöldfelületek mozaikosságának csökkentése
E9	Szélsőséges éghajlati helyzetek és természeti csapások (viharok, árvíz, jégverés stb.) következményei elleni védelem
E10	Fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása, az ökológiai gazdálkodás elterjesztése
E11	Havária helyzetek elkerülése; ipari, mezőgazdasági, szállítási szennyezési vészhelyzetek megelőzése, kockázat mérséklése
E12	A természeti környezetet és értékeket károsító és az embereket veszélyeztető kártevők elleni természetbarát védekezési módok elterjesztése és alkalmazása (szúnyogirtás, gyapjaslepke elleni védelem stb.)
E13	Megújuló energiaforrások használatának növelése
E14	Anyag- és energiatakarékosság növelése
E15	A Balaton és a környező vizes élőhelyek kémiai és biológiai kockázatának mérséklése, halfauna védelme
E16	Egészség-megőrzés és az ételbiztonság növelése

E17	A lakosság és a vendégek környezettudatosságának növelése, fenntartható fogyasztási szokások és a szelíd turizmus elterjesztése
E18	A környezetbarát közlekedési formák elterjesztése (gyalogos, vasút, kerékpáros közlekedés)
E19	Épített környezeti értékek és kulturális örökség megóvása
E20	Települési környezetminőség javítása, környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése, különösen rendezetlen településkép javítására
E21	A balatoni környezettudományi kutatások fenntartása

A Részletes Terv nem tartalmaz önálló helyzetelemzést, az a Balaton Stratégiában található és nem tartalmaz önálló helyzetértékelést sem, az a Komplex Programban kapott helyet.

4.2.2. Az intézkedések környezeti hatásainak vizsgálata

A környezeti értékelés szempontjából többféle típusát különböztethettük meg a BRRFT intézkedéseinek:

- az első ilyen típusba azok az intézkedések tartoznak, amelyek változatlan formában kerültek értékelésre, tehát teljesen azonos módon kerültek át a környezeti teljesítményértékelő mátrixba, mint ahogy a BRRFT-ben szerepelnek
- a második típusba olyan intézkedések tartoztak, amelyeket a környezeti szempontú értékelhetőség szempontjából meg kellett bontani „részintézkedésekre”, mert a Tervben megadott, „összevont” módon nem, vagy nem egyértelműen lehettek volna csak értékelhetők. Például az *„1.1 Mezőgazdasági vállalkozások modernizációja”* intézkedéscsoport számos és eltérő jellegű intézkedést foglalt magába – úgy mint új üzemkorszerűsítés, termékek értéknövelése, feldolgozottsági szint növelése, termelői csoportok létrehozása, infrastruktúra fejlesztés – amelyek együttes értékelése nem is végezhető el, mert intézkedésenként egészen különböző lehet a környezeti szempontú megítélésük. Ezért ilyen esetekben részintézkedésekre szétbontva történt az értékelés; konkrétan az említett „1.1” intézkedéscsoportnál 1.1.a)-tól 1.1.d)-ig négy csoportra lettek bontva az intézkedések, és ezen csoportokra történt az elemzés; de természetesen ez a négy csoport teljesen leképezi, magába foglalja a Tervben 1.1 pont alatt szereplő intézkedéseket.

A környezeti teljesítményértékelő mátrixot a 2. mellékletben csatoltuk. Az alábbiakban szöveges kiegészítést fűzünk a környezeti teljesítményértékeléshez.

1. A balatoni gazdaság diverzifikálása

1.1 Mezőgazdasági vállalkozások modernizációja

- **1.1/a** Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése, gépbeszerzés, kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések a mezőgazdaságban és az erdészetben

- **1.1/b** Termelői csoportok létrehozása, együttműködés új termék kialakítására, együttes marketing, tanácsadói szolgáltatás kialakítása
- **1.1/c** Kiváló minőségű, táj jellemző egyedi élelmiszer és nem élelmiszer kisléptékű előállítás és feldolgozása
- **1.1/d** Technológiai korszerűsítés, szerkezet átalakítás, környezetterhelés csökkentését szolgáló beruházások, termékek értéknövelése

Ezen intézkedéscsoportokon belül az 1.1/a szerepelt a leggyengébben: összességében semlegeshez közelálló, kismértékben negatív megítélésű intézkedés (csak néhány NR értékeléssel). Ennek oka, hogy a műszaki infrastruktúrafejlesztés, energia- és anyagintenzív tevékenységeket jelent a telepítés és működtetés fázisaiban is, ezért a környezeti elemek jelentős részénél negatív (-1) értékelést kapott; bár kismértékben pozitív (+1) megítélés is jellemezte pl. a kémiai és biológiai kockázatok mérséklése és élelmiszer-biztonság területén.

A többi intézkedéscsoport mindegyike már számottevően pozitív környezeti megítélésű, bár ezek közül a 1.1/b intézkedéscsoport környezeti jelentősége csekély, a sok NR megítélés miatt. Az 1.1/c több értékelési szempontból (tájkép megóvása, fenntartható térségi gazdálkodás) is a maximális (+2) értékelést kapta, az erdők védelmében külön pozitív, hogy az intézkedés „erdei melléktermékek gyűjtését” említi; míg az 1.1/d csoportba tartozó intézkedések kifejezetten pozitív megítélésűek, mert itt meglévő technológiák felújításáról, környezetkímélőbbé tételéről van szó, nem pedig újabb kapacitások létesítéséről.

30. javaslat	<i>Jelentős előnyben kell részesíteni a már meglévő telephelyek, technológiák modernizálását, felújítását az új, zöld mezős beruházások és új technológiai kapacitások kiépítésével szemben.</i>
31. javaslat	<i>Az 1.1/a (Terv számozása szerint 1.1.6) intézkedéseknél a belterületi vízrendezéssel összehangolt külterületi vízrendezésre van szükség, azaz „belvízgazdálkodást” kell megvalósítani</i>
32. javaslat	<i>Az 1.1/a és 1.1/d (Terv számozása szerint 1.1.1, 1.1.2, 1.1.6) intézkedéseknél egyes helyeken szerepel már energiahatékony és alternatív energia alkalmazási módok preferálása, de ezeket hangsúlyosabban (akár előnyben részesítés helyett feltételként) kell megjeleníteni, mind gépbeszerzéseknél, mind létesítmények építésénél, technológiák modernizációjánál</i>
33. javaslat	<i>A (Terv számozása szerint 1.1.) intézkedésnél a szaktanácsadó szolgáltatás (és hálózat) körébe feltétlenül kerüljön be: a Natura2000 területeken folytatandó gazdálkodás témaköre, komplex térségi gazdálkodás ismeretei, megújuló energiaforrások használatának ismeretei, környezeti kihatású haváriahelyzetek megelőzése.</i>

1.2 Alkalmazkodó földhasználati rendszerek támogatása

- **1.2/a** Mezőgazdasági és erdészeti területek fenntartható használata, multifunkcionális tájhasználat
- **1.2/b** Energiaültetvények telepítése

Itt a Tervben eredetileg két intézkedés kategória volt, amelyek a környezeti értékelés szempontjából akár együttesen is elvégezhetőek lettek volna, de az 1.2.2 „Erdőgazdasági

területek fenntartható használatának ösztönzése” intézkedésben paradox módon „elrejtésre” került az „*energiaerdő telepítés*”. (Az ilyen jellegű inkonzisztenciák kiszűrése inkább egy ex-ante értékelés feladata lenne.)

Az 1.2/a intézkedéscsoport néhány NR értékelés mellett kifejezetten előnyös értékelést kapott, gyakorlatilag minden kategóriában pozitív (+1) vagy (+2) értékűt, így összességében az egyik leginkább pozitív megítélésű intézkedés, ráadásul környezeti súlya is számottevő (a kevés NR miatt), így akár az egyik minta értékű intézkedés lehet környezeti teljesítmény szempontból!

Az 1.2/b (Tervben 1.2.2 intézkedés egyik „elrejtett” tétele) az energiaerdő telepítés jelenleg - tudományosan is - vitatott hatású intézkedés; igaz ugyan hogy némely értékelési kategóriában pozitív megítélést is kapott, de összességében inkább kissé negatív hatású intézkedésként tekinthető.

34. javaslat	<i>Az 1.2/a (Terv számozása szerint 1.2.2) intézkedések körében támogatást kell biztosítani az erdei rovar kártevők (pl. gyapjaslepke, aknázómoly) elleni védelemre.</i>
35. javaslat	<i>A Terv számozása szerinti 1.2.2 intézkedések közül legyen kivéve az „energiaerdő telepítés”, mert ez nem illik a fenntartható erdőgazdálkodás intézkedései közé; más intézkedésnél önállóan legyen szerepeltetve, amennyiben szükség van rá.</i>

1.3 Vidéki gazdaság diverzifikálása

Ez az intézkedéscsoport az értékelés szempontjából meg lett bontva egyrészt egy adminisztratív, szervezési intézkedéscsoportra, másrészt egy fizikai beruházásokat igénylő csoportra.

- **1.3/a** "Balatoni termék" turisztikai igényekre épülő tanyasi termékek kialakítása, "Eredeti Balatoni Szolgáltató", közös marketing, minőségbiztosítás
- **1.3/b** Raktárak, üzletek, piacok stb. kialakítása, eszköz és gépbeszerzés, kiegészítő infrastruktúra kiépítése

Az 1.3/a az értékelési kategóriák kétharmadánál nem releváns megítélést kapott, de a maradék értékelt kategóriákban viszont pozitívat (helyenként (+2)-t is), így jelentős pozitív megítélésű, de csekély környezeti kihatású intézkedéscsoport.

Az 1.3/b fizikai infrastruktúra kiépítésével jár, de kisebb léptéke miatt nem várhatóak számottevő hatások (szintén sok az NR megítélés), de például a helyi termelők piacra jutási lehetőségének növelése, települési környezetminőség javulása miatt enyhe közepes mértékben pozitív hatású intézkedés.

1.4. Vidéki humánerőforrás fejlesztés

A Tervben itt egyetlen intézkedéscsoport szerepelt: 1.4.1 „*Vidéki humánerőforrás fejlesztés*”. Az értékelés szempontjából mégis megbontásra került, mert ebben szerepel fizikai infrastruktúrafejlesztés is, fogadóhely kialakítás. Az utóbbi intézkedést nem is

értékeljük a humán infrastruktúra intézkedés keretében, hanem később, a megfelelő programpontnál.

- **1.4/a** Szaktanácsadás, ismeretterjesztés, tudatformálás, továbbképzés
- **1.4/b** Infrastrukturális fejlesztés, falusi fogadóhelyek kialakítása

Az 1.4/a (Tervben 1.4.1 számú) intézkedéscsoport is az adminisztratív intézkedések közé tartozik, az értékelési kategóriák felénél nem releváns megítélést kapott, viszont a maradék kategóriákban pozitívat, esetenként (+2) értékeket is, pl. környezettudatosság, fenntartható, ökológiai gazdálkodás, megújuló energiaforrások használata. Így összességében kifejezetten előnyös megítélésű intézkedés; pozitív hatásai a képzések anyagának környezeti és fenntarthatósági dimenziókkal történő bővítése tovább javíthat.

36. javaslat	<p>Az 1.4/a (Terv számozása szerint 1.4.1) intézkedések között a szakismeretek, tudatformálás témái közé (természetesen azon célcsoportok esetében, ahol ez releváns!) legyen explicit módon felvéve a régióra különösen fontosnak tekinthető témakörök:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gazdálkodás a Natura2000 területeken; támogatási lehetőségek - helyes mezőgazdasági gyakorlat (a Nitrát Irányelv elvárásai szerint), - vízminőségvédelmi ismeretek (a Víz Keretirányelv és Balatoni vízgyűjtő-gazdálkodási terv szerint) - energiahatékony megoldások és megújuló energiaforrások használata, kapcsolódó támogatások, pályázatok
-------------------------	--

1.5. Halászat

A Tervben szereplő 1.5.1 csoport sokszínű intézkedéseit az értékelés szempontjából négy csoportra volt célszerű megbontani:

- **1.5/a** Halászati vállalkozások fejlesztése: haltermelő rendszerek építése, korszerűsítése, eszközbeszerzés, infrastruktúra-fejlesztés
- **1.5/b** Halfeldolgozó üzemek építése, felújítása
- **1.5/c** Természetes vízi halászat
- **1.5/d** Halászati termelői szervezetek együttműködése, értékesítési hálózatok támogatása

A fenti intézkedéscsoportok közül inkább az első kettőnek van számottevőbb környezeti súlya, ugyanis a második kettőnél már meglehetősen domináns az NR megítélés. Az 1.5/a esetében meglévő rendszerek, kapacitások fejlesztéséről van szó, így főként a „klasszikus” környezeti elemek tekintetében pozitív az értékelés (dominánsan +1), de a „mechanizmusok” tekintetében is (pl. szennyezés kockázatának csökkentése, élelmiszerbiztonság, stb.) is pozitív értékelések vannak, így összességében közepes mértékben előnyös megítélésű intézkedés.

Az új halfeldolgozók építése, felújítása (1.5/b) már érthetően némi többletterhelést jelent a környezeti elemekre, rendszerekre, de ugyanakkor pozitív hatásai is vannak, így végül semlegeshez közel álló, nagyon enyhén negatívnak tekinthető intézkedéscsoport.

1.6 Vállalkozások modernizációja a gazdaság diverzifikálása érdekében

Az itt szereplő négy tevékenységcsoport az értékelés szempontjából két kategóriába lett rendezve:

- **1.6/a** Telephely-, üzem-, műhelyépítés, gépbeszerzés, eszközbeszerzés
- **1.6/b** Képzés, tanácsadás, tanulmányok, stratégiák kidolgozása, audit, együttműködés kialakítása

Az 1.6/a intézkedéscsoportban fizikai infrastruktúra építés, gépbeszerzés szerepel, amely anyag és energiaigényes, de a kisebb léptékű tevékenységek, KKV-k támogatása miatt néhány környezeti elem szempontjából kapott kismértékű (-1) megítélést, néhány esetben semlegest, de például a havária helyzetek megelőzése szempontjából kismértékben pozitív(+1); így végül összességében csak kis mértékben várható negatív hatás. Külön említést érdemel, hogy ennél az intézkedésnél számos ponton szerepelnek környezeti szempontból kedvező kitételek, mint például: a fejlesztéseket, lehetőleg már beépített településrészek átépítésével, felújításával kell kialakítani (1.6.1), tudásalapú, alacsony energia- és szállításiigényű tevékenységek támogatása, kis kiterjedésű telephely kialakítása (1.6.2), energiatakarékos termeléshez kapcsolódó tanácsadás (1.6.4).

Az 1.6/b csoportba az adminisztratívnak tekinthető intézkedések kerültek, amelyek az értékelési kategóriák kétharmadánál NR megítélést kaptak, de a maradék kategóriákban nagyobb részben (+1) megítélést, így összességében is egy jelentősen pozitív, bár nem túl nagy relevanciájú intézkedés. Ezen intézkedések környezeti hatásossága is nagymértékben növelhető az alábbi javaslat beépítésével.

37. javaslat	<i>A KKV-k és mikrovállalkozások esetében a környezetvédelmi jogszabályoknak való megfelelés segítése és az önkéntes alapú környezetirányítási eszközök alkalmazása érdekében útmutatók terjesztése és/vagy tanácsadói szolgáltatások igénybevételének támogatása (amely az 1.6.1, 1.6.2 és 1.6.4 intézkedésekhez is kapcsolható; de külön szerepel hasonló az 1.7.1 intézkedésen belül is: „környezetvédelmi követelményekről való tájékoztatás nyújtása”).</i>
---------------------	--

1.7 Vállalkozói és intézményi infrastruktúra fejlesztése a táji adottságokhoz igazodva

Az itt szereplő két intézkedéscsoport az értékelés szempontjából két kategóriába lett besorolva:

- **1.7/a** Meglévő telephelyek, ingatlanok rekonstrukciója, innovációs park létesítése, infrastruktúra kiépítése, gépbeszerzés
- **1.7/b** Tanulmányok kidolgozása, képzés, tanácsadás, új tevékenységek létrehozására irányuló K+F támogatása

Az 1.7/a (Tervben 1.7.1 számú) intézkedések óhatatlanul jelentenek némi kedvezőtlen terhelő hatást egyes környezeti elemekre és a környezetbarát közlekedési formák terjesztésére; azonban az intézkedés „kemény” mivolta ellenére is összességében semleges (legfeljebb egészen kis mértékben negatív) hatásúnak tekinthető. Ezt a kedvező megítélést főként annak köszönheti, hogy a Tervben „*meglévő ingatlanállomány hasznosítása*”, „*barnamezős területek fejlesztése*”, „*telephelyek rekonstrukciója*” szerepel hangsúlyosan.

Az 1.7/b tevékenység az értékelési kategóriák kb. felénél NR megítélést kapott, a maradék kategóriákban jobbra kismértékben pozitívat, összességében tehát közepes mértékben kedvező; de a „Balatoni környezettudományi kutatások (E21)” értékelési kategória szempontjából azon ritka intézkedések közé tartozik, amely itt erősen pozitív (+2) értékelést kapott.

38. javaslat	<i>Az 1.7.1 tevékenységeknél, az előnyben részesítési szempontok közé célszerű felvenni az „energiatakarékos épületek, energiahatékony technológiák, technikák” alkalmazását. Az 1.7.2 tevékenységnél a preferált, támogatásra javasolt tudományterületek között a már ott szereplő geotermikus energia felhasználásához kapcsolódó kutatások mellé javasolt a szélenergia felvétele is.</i>
---------------------	--

1.8 Balatoni gazdaságfejlesztés intézményrendszerének fejlesztése

A Tervben itt három intézkedéscsoport szerepelt, azonban az SKV szempontjából a szervezetfejlesztés, együttműködések szervezése egy kategóriában értékelhető volt.

- **1.8** Gazdasági szervezetek közötti együttműködés, Balaton Fórum, szervezetfejlesztés, közös szervezés, PR, képzés

Az értékelési kategóriák több mint felénél nem releváns megítélést kapott ez az intézkedéscsoport, azonban a maradék kategóriákban mind pozitívat, így markánsan pozitív hatású lehet. A sok NR ellenére környezeti súlya sem lesz jelentéktelen, ha a pályázati kiírásban is jól megjelennek a Terv által példamutató módon megfogalmazott kritériumok, pl. az alacsony energia- és anyagigényű, alacsony kibocsátással, csekély szállításigénnyel rendelkező tevékenységek támogatandók.

1.9 e-Balaton - információs társadalom kiteljesedéséhez szükséges infrastruktúra

A környezeti értékelés szempontjából a Tervben itt szereplő négy intézkedési kategória itt egy egységként kezelhető.

- **1.9** Szélessávú informatikai hálózat kialakítása, Internet elérhetőség, on-line ügyintézés kiterjesztése, e-Magyarország végpontok kialakítása, Balaton Régió honlap

Az értékelési kategóriák felénél NR megítélést kapott ez az intézkedéscsoport, de a fennmaradó értékelési kategóriáknál semlegest vagy éppen kismértékben pozitívat (+1), így összességében közepes mértékben pozitívnak tekinthető intézkedés. (+1) megítélést kapott például a környezettudatosság növelése, a szelíd turizmus, az ökológiai gazdálkodás szempontjából, azonban ezek a pozitív hatások tovább fokozhatók egy „zöld” beállítottságú, tartalmú és gyakorlati orientációjú régiós honlap megalkotásával.

39. javaslat	<i>Az 1.9.3 intézkedésnél, a Balaton régió honlapjára, potenciális „felhasználói” csoportok szerint (pl. turisták, helyi lakosok, mezőgazdasági gazdálkodók, ipari vállalkozások) célszerű felvenni környezetvédelmi, fenntarthatósági témákat. Például: kerékpárutak a Balaton környezetében (térképpel), közösségi közlekedés és átszállási lehetőségek, ökológiai gazdálkodás (binnen „elrejtve a Nitrát Irányelv követelményei), vízvédelem (binnen elrejtve a Víz Keretirányelv követelményei) stb.</i>
---------------------	--

2. Turizmus: a balatoni turizmus újjászületése, minőségi megújulása

2.1 A turizmus menedzsment-rendszerének megújítása

A Tervben itt három intézkedéscsoport szerepelt, azonban az SKV szempontjából a szervezetfejlesztés, marketing, innováció ösztönzés, képzés egy kategóriában értékelhető volt:

- **2.1/a** Együttműködés kialakítása, szervezés, képzés, tanácsadás, marketing, tanulmányok, stratégiák, tervek készítése, fórumok, szakmai napok szervezése, informatikai gépbeszerzés, turisztikai desztináció menedzsment TDM

Az értékelési kategóriák kétharmadában NR megítélés kapott, így valódi környezeti súlya nem igazán jelentős; a maradék értékelési kategóriákban viszont dominánsan kismértékű (+1) pozitív értékelést kapott, így összességében kedvező intézkedésnek tekinthető. Pozitív a turizmushoz kapcsolódó képzésnél (2.1.1), hogy külön szerepel „*a turisztikai vállalkozók képzése környezetbarát és marketing szemléletű turisztikai, vendéglátói tevékenységek ellátására*”.

2.2 Turisztikai termékek fejlesztése

Ezt a meglehetősen szerteágazó és sokszínű intézkedéscsoportot (amely a Tervben negyedik szintig volt meghatározva) a környezeti értékelés szempontjából nyolc csoportra kellett bontani, amelyek az alábbiak:

- **2.2/a** Új termálfürdők kiépítése, meglévők fejlesztése, termál klaszter (2.2.1.1)
- **2.2/b** Szállodák építése, fejlesztése, szálláshelyek kialakítása-fejlesztése, múzeumok fejlesztése, konferenciaközpontok építése, (2.2.2.1; 2.2.3.1; 2.2.4.1; 2.2.4.2; 2.2.4.3)
- **2.2./c** Sportcsarnok, sportpályák, Zánkai Diák Olimpiai központ létrehozása (2.2.2.2; 2.2.3.4; 2.2.4.4)
- **2.2/d** Védett területek bemutatóhelyek kialakítása, túraútvonalak kiépítése, borútvonalak, kerékpárút fejlesztés, lovas útvonalak, táborok és erdei iskolák építése, kulturális esemény turizmus (2.2.3.2; 2.2.3.3; 2.2.3.4; 2.2.4.4)
- **2.2/e** Strandok kiépítésére és karbantartására célmunkagépek beszerzése, játszóterek, strand-infrastruktúra (csúszda), kikötő építés-fejlesztés (2.2.2.2)
- **2.2/f** Rendezvényszervezés, vitorlásverseny, fesztiválok szervezése, kongresszus szervezés, sportversenyek megrendezése (2.2.2.1; 2.2.2.3; 2.2.3.1; 2.2.3.3; 2.2.3.4; 2.2.4.1; 2.2.4.3; 2.2.4.4)
- **2.2./g** Kalandparkok létesítése, aqua- és csúszdapark kialakítása, multifunkcionális szórakoztató központ, golfpályák, uszoda (2.2.3.4; 2.2.4.2)
- **2.2/h** Marketing, képzés, minőségbiztosítási rendszerek bevezetése, együttműködés (2.2.1.1; 2.2.2.3; 2.2.3.1; 2.2.3.3; 2.2.3.4)

Az így megbontott intézkedések közül leginkább pozitívnak a 2.2/h intézkedéscsoport tekinthető, amely tipikusan „soff”, adminisztratív intézkedésekből áll, azonban a kategóriák több mint háromnegyedénél NR megítélést kapott, így valós környezeti súlya igen csekély. Hasonló a

helyzet a 2.2/c intézkedésekkel is, azzal a különbséggel, hogy csak kisebb mértékben pozitív a végső megítélése, viszont a kevesebb NR miatt ez jobban érzékelhető is lesz.

Kifejezetten pozitív összhatásúak még a 2.2/d intézkedések, amelyekben ráadásul viszonylag kevés az NR megítélés, így környezeti súlyánál fogva valóban előnyös lehet. Egyetlen kismértékben negatív (-1) megítélést a talaj és földtani értékekre a kisebb volumenű építések, területfoglalás miatt kapott; egyébként semleges vagy pozitív megítélések jellemzik.

A váltakozó pozitív és negatív hatások miatt a 2.2/a (termálfürdők, termál klaszter) intézkedés gyakorlatilag semleges összhatásúnak tekinthető. Meg kell itt jegyezni, hogy a „felszíni vizek” (E3) értékelési kategóriában „?” jelet kapott, ami azt jelenti, hogy nem tudható előre, hogy a kivett termálvíz milyen módon fogják kezelni (pl. hová vezetik, visszasajtolják) és ennek függvényében nem elhanyagolható hatás is előállhat, de előre nem értékelhető.

A 2.2/b (szálloda, konferenciaközpont), 2.2/e (strand, kikötők) és 2.2/f (rendezvények, fesztiválok, nagyszabású sportesemények) intézkedések nagyjából azonos megítélésűek: viszonylag kevés NR mellett egy kis-közepes mértékű negatív összhatás valószínűsíthető.

A környezeti értékelés szempontjából újabb, külön kategóriát jelent a 2.2/g (aqua-park, csúszdapark, multifunkciós szórakoztatóközpont), amely kevés NR megítélés mellett már számottevő negatív hatást fog várhatóan okozni. Az egyes környezeti elemek és rendszerek esetében megítélt számottevő negatív (-2) értékek mellett, szintén (-2) értékelés szerepel az anyag- és energiatakarékosság, a hulladék-minimalizálás és a környezettudatosság szempontjából. A semlegesnek ítélt hatás ezen létesítmények esetében szinte a legjobb megítélés. A negatív hatások egyrészt származnak a tényleges működésből (pl. energiafelhasználás, nagy vízáramok, hulladékképződés), de hasonló mértékű jelentős negatív hatások származhatnak a működéssel óhatatlanul együtt járó, generált folyamatokból, mint pl. autós közlekedés hatásai.

<p>40. javaslat</p>	<p>A 2.2.2.1 intézkedéshez (szálloda, termálhotel építés, stb.) javasolt előnyként - vagy akár feltételként - megjelölni, hogy előnyt élveznek azok a szállodák, amelyek 0,5-1,5 éven belül (építéstől vagy átalakítástól számítva) vállalják, hogy működésre valamilyen környezeti tanúsítványt, védjegyet szereznek. Ilyen tanúsítási rendszerek jelenleg is léteznek a vendéglátás területére:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Magyar Szálloda Szövetség minősítő védjegye a „zöld szálloda” - Környezetbarát Termék Kht. „környezetbarát termék” védjegye - szóba jöhet még az EU hivatalos védjegye a „Virág”, Európai Ökocímke
<p>41. javaslat</p>	<p>Első sorban a 2.2.4.1 intézkedéshez javasolt, de a 2.2 csoport többi intézkedéséhez is megfontolandó: azon rendezvények, attrakciók előnybe részesítése, amelyek időben és térben „kitöltak”, hogy a ne csak a nyár közepi kb. 4-6 hétre összezsugorodott szezonnra essenek rendezvények (különösen pl. Balaton Fesztivál) és ezzel együtt a terhelés térbeli szétterítése is hasznos lehet (parttól távolabbi települések bevonása).</p>
<p>42. javaslat</p>	<p>A 2.2.3.4 intézkedésekhez a Balaton egészére vonatkozó szabályozási tervben vagy más dokumentumban limitálni kell, hogy hány darab aqua- és kalandpark épülhet a Balaton körül, egymástól jelentősebb távolságra, pl. egy a déli partra és egy az északi partra. A limitált számú aqua- és kalandpark megvalósítását tervező beruházók számára pedig szigorú környezetvédelmi követelményeket kell megfogalmazni, még a tervezés előtti fázisban:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lehetőleg minél kisebb területfoglalás

	<ul style="list-style-type: none"> - kifejezetten jó tömegközlekedési lehetőség mellé történő település (pl. vasútállomás közelsége) - energia- és víztakarékos megoldások - kötelező szelektív hulladékgyűjtés és kezelés megvalósítása a létesítményen belül
43. javaslat	<p>A 2.2/a és 2.2/b (azaz termálfürdő, szálloda, konferenciaközpont stb. építése) intézkedéseknél rögzíteni kell, hogy az épületek energetikai minőségének meg kell felelnie az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról szóló 7/2006. (V. 24.) TNM rendeletnek. Ugyanezen jogszabály alapján a tervezésnél vizsgálni kell – nagyobb épületeknél - az alternatív energiaellátási módok megvalósíthatóságát.</p>

2.3 Korszerűsítés, turisztikai szálláshelyek, kiegészítő szolgáltatások színvonalának javítása

A Tervben ezen cím alatt szereplő három intézkedéscsoport a környezeti elemzés szempontjából is három csoport maradt, de egy kissé más - az elemzésnek jobban megfelelő - megbontásban, az alábbiak szerint:

- **2.3/a** Új szálláshelyek és kempingek építése, a meglévők korszerűsítése, köztisztasági létesítmények építése, (2.3.1; 2.3.3)
- **2.3/b** Rendezvényszervezés, képzés, minőségbiztosítási rendszerek elterjesztése, fogyasztóvédelem erősítése, minőségi monitoring alkalmazása, kiadványok, program és akció szervezés, környezetkultúra javítása, kutatás (2.3.1; 2.3.2; 2.3.3)
- **2.3/c** Informatikai eszközbeszerzés, polgárőrséghez kapcsolódó eszközbeszerzés (térfigyelő kamerák), közszolgáltatások színvonalának emelése (2.3.1; 2.3.3)

Közös jellemzői ezen intézkedéscsoportoknak, hogy igen sok értékelési kategóriában NR megítélést kaptak, abszolút domináns ez a 2.3/b és 2.3/c intézkedéseknél. A környezeti kihatásuk tehát várhatóan nem lesz jelentős, de ahol értékelésre kerültek, ott pozitív megítéléseket kaptak, így ezek az intézkedések környezeti szempontból hasznosnak tekinthetők. A 2.3/a intézkedésnél (szálláshelyek, kempingek) már eltérő a helyzet, viszonylag kevés az NR, az értékelések között egy kismértékű (-1) negatív megítélés szerepel, néhány semleges, és több pozitív, helyenként (+2). Így végül összességében a 2.3/a intézkedéscsoport gyenge-közepes, de pozitív megítélésű. Különösen a települési környezetminőség javulásánál szerepelnek maximális (+2) pozitív értékelések; illetve az E13-E20 értékelési kategóriák (amelyek főként struktúrák, mechanizmusok, pl.: „a lakosság és a vendégek környezettudatosságának növelése, fenntartható fogyasztási szokások és a szelíd turizmus elterjesztése” vagy „energiatakarékosság, megújuló használata”) között szerepelnek pozitív megítélések.

Meg kell jegyezni, hogy a 2.3 intézkedésen belül (főként 2.3.1 és 2.3.3-ban) környezeti és fenntarthatósági szempontból kifejezetten jó szempontok, feltételek szerepelnek; ez akár mintaértékű programelem is lehetne.

44. javaslat	<p>A 2.3.1 intézkedéshez javasolt előírni, hogy az új és felújításra kerülő kempingekben – legalább a minimális mértékű, három frakciós (papír, üveg, aludoboz) – szelektív hulladékgyűjtési és -kezelési lehetőség megoldott legyen. Ugyanez feltételként megfogalmazandó a szállodaépítésekre, különösen a magas minőségű szállodák esetében.</p>
---------------------	---

3. Humánerőforrás fejlesztés

3.1 Képzési programok

A Tervben ezen cím alatt nyolc intézkedéscsoport is szerepelt. Ezeket a környezeti elemzés szempontjából elegendő volt két csoportra megbontani a következők szerint. A felbontásból az is látható, hogy:

- **3.1/a** Szakképzés, adatbázisok létrehozása és aktualizálása, oktatás, tananyag kidolgozása, tanácsadás, tananyag módszertanának kifejlesztése, fórumok szervezése, továbbképzés, együttműködési kapcsolatok kialakítása, konferencia, kiadvány, rendezvényszervezés, szemléletformálás, karrierközpont felállítása (3.1.1; 3.1.2; 3.1.3; 3.1.4; 3.1.5; 3.1.6; 3.1.7; 3.1.8)
- **3.1/b** Szakképzési infrastruktúra-fejlesztés, eszközbeszerzés, bérlet felújítás (3.1.3; 3.1.4)

Közös jellemzőik a fenti intézkedéseknél, hogy gyakorlatilag csak néhány értékelési kritériumnál kaptak nem NR megítélést, így környezeti súlyuk nem lesz túl jelentős. Ugyanakkor, ahol értékelésre kerültek, ott esetleg semleges, de inkább pozitív megítéléseket kaptak, így összességében előnyös intézkedéseknek tekinthetők, különösen a 3.1/a. (képzés, oktatás, együttműködés, stb.).

Ugyanakkor nem szabad lebecsülni környezeti vonatkozását ezen intézkedéseknek, mert olyan értékelési kategóriákra (mechanizmusokra), mint például a „Fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása, az ökológiai gazdálkodás elterjesztése” vagy „A lakosság és a vendégek környezettudatosságának növelése, fenntartható fogyasztási szokások és a szelíd turizmus elterjesztése” kifejezetten pozitív (+2) hatással lehet.

3.2 Hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának és társadalmi beilleszkedésének elősegítése

A Tervben itt szereplő két intézkedéscsoport a környezeti értékelés szempontjából egy kategóriaként értékelhető:

- **3.2** Foglalkoztatási programok, paktumok kialakítása, tanácsadás, továbbképzés, konferenciák, tanulmányok, tanulmányutak, honlap, kiadványok (3.2.1; 3.2.2)

Az értékelési kategóriák abszolút túlnyomó részében ez NR megítélést kapott, viszont ha jól megválasztott a képzési anyag tartalma, akkor E-10 – „fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása, az ökológiai gazdálkodás elterjesztése”, a (E-17) környezettudatosság és (E-14) anyag- és energiatakarékosság növelése, hulladék keletkezésének megelőzése tekintetében pozitív hatások várhatóak.

3.3 Helyi társadalom megújítása / A Balaton, mint vezető hazai civil bázis megerősítése

Ezen intézkedés alatt egyetlen komponens szerepelt a Tervben, amely az értékelésben sem került megbontásra:

• **3.3 A Balatoni Civil Alap felállítása a „Balaton tudat” erősítése érdekében**

Látszólag adminisztratív intézkedés, azonban a Tervben szereplő célkitűzések és leírások alapján az összesen 21 értékelési kategóriából kilencnél kapott nem NR megítélést, tehát valamilyen hatás valószínűsíthető, és ráadásul ezen hatások mindegyike pozitív, amelyek nem a környezeti elemek vagy rendszereknél érzékelhetőek, hanem (E-10 és E-21 között) a struktúrák, mechanizmusok terén. Nagyobb részük kismértékű (+1) pozitív hatás, de előfordul néhány jelentősen (+2) pozitív megítélés is, pl. lakosság környezettudatossága, épített környezet védelme, balatoni kutatások. Így összességében nem jelentéktelen súlyú, jelentősebben pozitív hatású intézkedés!

3.4 Speciális humán szolgáltatások fejlesztése többcélú kistérségi társulások keretében

A Tervben található négy komponens az értékelés szempontjából összevonásra került két kategóriába:

- **3.4/a** Egészségügyi és szociális ellátás barnamezős infrastruktúráis fejlesztése, informatikai és orvosi eszközbeszerzés, szociális intézmények rekonstrukciója, akadálymentesítés, könyvtárak, művelődési házak fejlesztése, sportlétesítmények modernizációja, kollégiumok infrastr. fejlesztése (3.4.1; 3.4.2; 3.4.3; 3.4.4)
- **3.4/b** Szervezési feladatok, együttműködés megszervezése, oktatás, képzés, oktatási programok kidolgozása (3.4.1; 3.4.2; 3.4.3; 3.4.4)

A 3.4/a intézkedéscsoport, mivel számos fizikai infrastruktúra létesítési komponens szerepel benne, viszont ezek általánosságban kis volumenűek, ezért egyes környezeti elemeknél kismértékű (-1) negatív megítélést kapott, viszont a többi értékelési kategória, főként az egészségmegőrzés (E-16) és települési környezetminőség (E-20) számottevően pozitív (+2) értékei az intézkedést összességében kismértékben pozitívrá hozzák ki. A 3.4/b (együttműködés, oktatás, képzés) intézkedéscsoportnál abszolút domináns az NR megítélés, így igen kis súlyú, de emellett pozitív megítélésű.

Itt is kiemelés érdemel, hogy a fizikai infrastruktúralétesítést, felújítást kívánó intézkedéseknél (pl. 3.4.1 és 3.4.3) szerepel például olyan kedvező kitétel a Tervben, mint „barnamezős beruházások” támogatása, „meglévő ingatlanok átalakítása, fejlesztése”.

45. javaslat	A 3.4/a (Terv számozása szerint 3.4.1; 3.4.3; 3.4.4) intézkedéseket ki kell egészíteni azzal, hogy a kerékpáros megközelíthetőség megkönnyítését feltétlenül szem előtt kell tartani a tervezésnél, illetve a könnyű és biztonságos kerékpártárolást a létesítményeknél.
46. javaslat	A 3.4/b (Terv számozása szerint 3.4 mindegyik komponensében található valamilyen szinten képzés, tudatformálás, de főként a 3.4.4 esetében hasznos), az oktatási intézmények programjának megújításánál szerepel ugyan a „környezettudatos gondolkodási képesség” kialakítása, de ide célzottan javasolt felvenni a témák közé: - az energiatudatosságot (energiatakarékosság és hatékony használat), valamint - a hulladékkezelés és minimalizálás lehetőségeit, valamint - a tudatos vásárlói szokások kialakításának képességét.

3.5 Regionális társadalmi gazdasági tudományos tevékenységek támogatása

Ezen intézkedés alatt egyetlen komponens szerepelt a Tervben, amely az értékelésben sem került megbontásra:

- **3.5 Regionális tudásház kialakítása**

Az értékelési kategóriák kétharmadában NR megítélést kapott intézkedés, környezeti súlya csekély lesz. Ugyanakkor a maradék értékelési kategóriákban kismértékű pozitív (+1) megítéléseket kapott, így összességében előnyös intézkedés.

3.6 A régió önállósodását szolgáló intézményfejlesztés

Ezen intézkedés alatt egyetlen komponens szerepelt a Tervben, amely az értékelésben sem került megbontásra:

- **3.6 Intézmények közötti együttműködések kialakítása, szervezetfejlesztés, fórumok, tervekészítések**

Szinte kivétel nélkül NR megítélésű intézkedés, viszont a „fenntartható térségi gazdálkodás, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása” (E-10) tekintetben lehet pozitív hatása.

4. Közlekedés

4.1 A régió közlekedési elérhetőségének javítása

A Tervben itt található három komponens az értékelés szempontjából is gyakorlatilag változatlan maradt:

- **4.1/a Repülőterek fejlesztése (nemzetközi elérhetőség)**
- **4.1/b Közúti fejlesztés**
- **4.1/c Vasúti közlekedés fejlesztése**

Ezen komponensek közös jellemzői, hogy az értékelési kategóriák között csak elvétve található NR megítélés, tehát a hatás jelentősége talán ezen komponenseknél lesz a legnagyobb. A 4.1/a és 4.1/b (repülőtér és közút fejlesztés) intézkedések mind a telepítés, mind a normál működés fázisában negatív hatásokat fejtenek ki, az értékelés során gyakran jelentős (-2) mértékben, úgy a környezeti elemek és rendszerek (E-1 és E-8) körében, mint az egyes struktúrákra és mechanizmusokra (E-9 és E-21). Ezek után nem is meglepő, hogy a repülőtér fejlesztés az egész Terv leginkább negatív megítélésű intézkedése és ezt követi, csak valamivel jobb, de még mindig erősen negatív megítéléssel a régiós közútfejlesztés. A vasúti közlekedés fejlesztése, kiépítése, működése is óhatatlanul jár egyes értékelési tényezők esetében kismértékű (-1) negatív hatással, de összességében a vasútfejlesztés semlegeshez közel álló, kismértékben pozitívba hajló intézkedésnek tekinthető.

4.2 A régió belüli közlekedés fejlesztése

A Tervben itt található három komponens az értékelés szempontjából is gyakorlatilag változatlan maradt:

- **4.2/a** A régió belső közúthálózatának fejlesztése
- **4.2/b** Vasúti közlekedés fejlesztése
- **4.2/c** Kerékpáros közlekedés (településközi)

Itt is jellemző a komponenseknél, hogy viszonylag kevés az NR megítélés (bár a kerékpáros közlekedésnél kicsivel több). Az értékelések hasonlóak az előző (4.1 pontban) leírtakhoz, de mivel itt régió belüli közlekedés fejlesztéséről van szó, a hatások némileg kevésbé negatívak. Így végül a régió belső közúthálózat fejlesztése (4.2.1) számottevő negatív hatással jellemezhető a környezeti értékelés szempontjából, de valamivel kevésbé káros, mint a 4.1.2 pontban megfogalmazott közúti fejlesztés.

A vasúti közlekedés fejlesztésénél (4.2/b, a Tervben szereplő kód szerint: 4.2.2 komponens) negatív, semleges és pozitív értékelések egyaránt megtalálhatóak az értékelési kategóriákban (néhány NR mellett), de összességében ez semlegeshez közel álló, kismértékben pozitívba hajló intézkedésnek tekinthető.

A településközi kerékpáros közlekedés (4.2.3) esetében már van kb. egyharmadnyi NR megítélés, de a maradék kategóriák semleges vagy pozitív, nem ritkán (+2) mértékű értékelések végül kifejezetten kedvező, az egész Terv egyik legkedvezőbb értékelésű intézkedésévé teszik.

4.3 Balatoni hajózás fejlesztése

Ezen intézkedés alatt két komponens szerepelt a Tervben, amely az értékelésben is két csoportba került besorolásra, de egy kissé eltérő bontásban:

- **4.3/a** Kompkikötők, kapcsolódó infrastruktúra kiépítése (4.3.1)
- **4.3/b** Gépbeszerzés: kompok, gyorsjáratú hajók (4.3.1; 4.3.2)

A 4.3/a intézkedés esetében vegyesen elszórva szereplő kismértékű negatív (-1) és pozitív (+1) valamint semleges hatások eredőjeként összességében egy kismértékű negatív hatásra lehet számítani; főként az egyes környezeti elemeknél jelentkező negatív hatások miatt.

A 4.3/b intézkedések esetében pozitív értékelések már – az előzőhöz képest – több helyen szerepelnek, így összességében semleges hatásúnak tekinthető. Bár például a kémiai és biológiai kockázatok növekedése (E-15) tekintetében éppen negatív (-2) hatás is érvényesülhet.

Fontos megjegyezni, hogy a Tervben 4.3 alatt szerepel „*vitórlás sport infrastruktúra kialakítása*”, de korábban, a 2.2.2.3 komponensben már explicit módon szerepel „*vitórláskikötők fejlesztése*” és egyéb kapcsolódó tevékenységek. Innen tehát javasoljuk elhagyni.

4.4 Egységes balatoni közösségi közlekedési rendszer kialakítása, infrastrukturális fejlesztések

A Tervben a 4.4 komponens csak önmagában szerepelt, nem volt tovább bontva. Ugyanakkor sok és sokszínű intézkedés szerepelt benne, ezért a környezeti értékelés szempontjából három intézkedéscsoportra lett bontva:

- **4.4/a** Kisvasút építés, infrastruktúrafejlesztés, akadálymentesítés, kerékpárszállítás infrastruktúrájának fejlesztése, várótermek, állomások kiépítése
- **4.4/b** Eszközállomány (vasúti kocsik) megújítása, forgalomtechnikai berendezések beszerzése, térinformatikai eszközök fejlesztése
- **4.4/c** Balatoni Regionális Közlekedési Szövetség megalapítása, közlekedési kapcsolatok összehangolása

Valós környezeti súlyát tekintve inkább csak a 4.4/a csoportba sorolt intézkedések számottevőek a viszonylag csekély NR megítélés miatt, viszont a többi kategóriában elvértve szerepel csak egy-két kismértékben (-1) negatív megítélés, viszont a pozitív értékeléseket ezeket bőven „ellensúlyozzák”. Sőt, öt értékelési kategóriában (pl. lakossági környezettudatosság, épített és műemléki környezet megóvása, környezetbarát közlekedési formák, stb.) jelentős mértékű (+2) pozitív hatás várható. Összességében tehát - közepes mértékben – előnyös intézkedésnek tekinthető.

A 4.4/b és 4.4/c csoportoknál már több, az értékelési kategóriák esetleg több mint felénél található NR értékelés; környezeti súlyuk tehát kisebb, viszont a maradék értékelési kategóriákban pozitív megítélésű, így összességében mindkettő jelentős mértékben előnyös.

5. Táj és települési környezet fejlesztése

5.1 Környezeti állapot javítása a környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése

A Terv itt négy komponenst tartalmaz, amelyek a környezeti értékelés céljainak, és a módszertannak is megfelel, így változatlan csoportokban és változatlan felosztással kerültek értékelésre:

- **5.1/a** Az ivóvíz minőségének javítása: új kutak létesítése, vízkezelési technológiák bevezetése, hálózatrekonstrukció, sérülékeny vízbázisok védelme
- **5.1/b** Szennyvízelvezetés és tisztítás: új szennyvíztisztító telep, szennyvízgyűjtő rendszerépítés, fejlesztés, iszapkezelés, új technológiák bevezetése
- **5.1/c** Hulladékgazdálkodás: hulladéklerakók fejlesztése, szelektív hulladékgyűjtés, hulladékszállítás korszerűsítése, illegális lerakók felmérése
- **5.1/d** Felszíni és felszín alatti vizek védelme, vízrendezés: élőhely védelem, Kis-Balaton vízvédelmi rendszerének fejlesztése, csapadékvíz elvezetés kiépítése

Ezen intézkedések közös jellemzője, hogy kifejezetten környezeti – esetenként fenntarthatósági – célkitűzéseket szolgálnak, és az 5.1/a intézkedést kivéve viszonylag kevés az NR megítélés esetükben, tehát tényleges környezeti súlyuk is számottevő lesz.

Az is közös jellemző, hogy még a kismértékű negatív (-1) megítélés is csak elvétve fordul elő, pl. a 5.1/b esetében a levegőminőség tekintetében, azonban a dominánsan pozitív, nem ritkán maximálisan (+2) pozitív megítélések következtében mindegyik intézkedés számottevően pozitív hatású. Az 5.1/a, 5.1/c, 5.1/d intézkedések a legjobbak közé tartoznak. Az 5.1/d (szennyvíztisztítás) is erősen pozitív, de kisebb mértékében, mint a másik három csoport.

47. javaslat	<i>Az 5.1/a ivóvíz minőség javítása (Tervben 5.1.1) intézkedéshez javasolt felvenni az ivóvíz felhasználás mennyiségére vonatkozó tájékoztatási tevékenységeket a lakosság felé, konkrét víztakarékosságot célzó példák megadásával, pl.</i> <ul style="list-style-type: none"> - víztakarékos csapok, kifolyók, - víztakarékos WC-öblítő tartályok, - esővíz hasznosítás (pl. autómosáshoz, WC öblítéshez).
48. javaslat	<i>Az 5.1/b szennyvíztisztítás (Tervben 5.1.2) intézkedéshez javasolt felvenni az „iszapkezelő létesítmények építése” mellé a biogáz termelő és hasznosító berendezések telepítésének vizsgálatát.</i>
49. javaslat	<i>Az 5.1/c hulladékgazdálkodás (Tervben 5.1.3) intézkedésnél, a célok között szerepel a „hulladék keletkezésének megelőzése és minimalizálása”, de a konkrét tevékenységek között ez már nem jelenik meg. Javasolt a tevékenységek között a hulladék keletkezésének megelőzését és mennyiségének minimalizálását hangsúlyosan megjeleníteni.</i>

5.2 Vonzó és élhető balatoni települések kialakítása - településfejlesztés

A Tervben ezen intézkedés alatt négy komponens szerepelt, amelyeket kissé átcsoportosítva az alábbi három kategóriában vizsgált a környezeti értékelés:

- **5.2/a** Településközpontok megújítása, forgalom lassító infrastruktúra telepítése, belterületi zöldövezetek kialakítása, védendő településszerkezet, vízparti sétányok kialakítása (5.2.1; 5.2.2)
- **5.2/b** Épületek bontása, művelési ág váltás, magasparkok omlásveszélyének megakadályozása (5.2.3)
- **5.2/c** Tájrehabilitációs tőkealap felállítása és működtetése

Az 5.2/a intézkedések néhány NR mellett, mindössze egy esetben kapott semleges megítélést, az összes maradék kategóriában viszont pozitívat. Sőt, több értékelési kategóriánál, pl. (E-7) tájkép megóvása, táji értékek optimális hasznosítása, (E-20) települési környezetminőség, (E-19) épített és kulturális örökség megóvása maximálisan pozitív (+2) megítélést kapott, így összességében is kifejezetten előnyös intézkedés. Gyakorlatilag szinte ugyanezek igazak az 5.2/c (tájrehabilitációs alap) intézkedés esetében is.

Az 5.2/c intézkedések esetében már előfordul több semleges (0) megítélés és elvétve kismértékű negatív (-1) hatás (pl. levegőminőség, zaj tekintetében), de a maradék kategóriák jobbára (+1) értékei összességében is közepes mértékben előnyös intézkedésekké teszik.

Fontos és külön említést érdemel, hogy a Terv 5.2.1 pontban a tevékenységek között tartalmazza az „egységes reklámtáblázás kialakítását, a jelenlegi állapot radikális szanálását”. Ezt még hangsúlyosabban lenne célszerű megjeleníteni.

50. javaslat	(1) Az 5.2/a (Tervben 5.2.1) intézkedésen belül a zöldfelület fejlesztéshez javasolt explicit módon felvenni, hogy elsősorban őshonos, tájba illeszkedő fajokkal történhet a növénytelepítés, és ezek tervezése folyamán az ökológiai folyosókhoz való illeszkedést – ha csak lehetséges – meg kell oldani. Külön figyelmet kell fordítani az előregedett vagy rossz állapotú fasorok cseréjére. (2) Az önkormányzatok számára forrásokat kell biztosítani a közérdekű tájvédelmi intézkedések biztosításához (pl. földkábel alkalmazása légvezeték helyett, véderdő telepítés)
51. javaslat	Az 5.2/a (Tervben 5.2.1) intézkedésen belül a reklámtáblák, óriásposztterek szabályozását javasoljuk részletesebben, hangsúlyosan megjeleníteni. A szabályozás keretében: - egyrészt a jelenleginél alacsonyabb számban (felületben) kellene maximalizálni a reklámtáblákat, - másrésztől elhelyezésüket tekintve kifejezetten kerülni kellene a tájképet vagy műemlékeket zavaró helyszíneken történő elhelyezést.

5.3 Balatoni táji értékek helyreállítása

Ezen intézkedés alatt öt komponens szerepelt a Tervben, amely az értékelésben két csoportba összevonva értékelhető volt:

- **5.3/a** Településszerkezet védelme, táj-menedzsment támogatása, vidéki örökség bemutatása, hagyományápolás (5.3.1) Tájképi értékek védelme, védett területek kiterjesztése, fásítás, erdei fafaj váltás, vizes élőhelyek kialakítása, tájrehabilitáció, (5.3.2; 5.3.3; 5.3.4)
- **5.3/b** Kockázatvédelem, vészhelyzetek megelőzése kórokozók irtása, kármegelőzés, környezetvédelmi balesetek megelőzése (5.3.5)

Az 5.3/a csoportban szereplő intézkedések „címszavait” végigolvasva nem okoz meglepetést, hogy a legrosszabb esetben is (+1) megítélést kaptak az egyes értékelési kategóriákban, de valójában többségben vannak a maximálisan pozitív (+2) értékelések, így végül az egész Terv egyik leginkább pozitív megítélésű intézkedéscsoportja. Ráadásul csak néhány kategóriában szerepel itt NR, tehát a környezeti súlya is jelentős; szerencsés „kombináció”, hogy ez együtt jár az említett pozitív hatással.

Hasonlóan pozitív a helyzet az 5.3/b intézkedéseknél, amely végső értékelését tekintve csak kismértékben marad el az előzőhöz képest, és némileg több az NR megítélés, de összességében így is kifejezetten előnyösnek tartható.

5.4 Balaton környéki környezetmenedzsment

A Tervben ezen intézkedés alatt három komponens szerepelt, amely a környezeti értékelésben egy kategóriában vizsgálható volt:

- **5.4** Térségi fenntarthatósági keretstratégia elkészítése, szervezetfejlesztés, térségi vízminőséggel, vízgazdálkodással, környezeti állapottal kapcsolatos kutatások támogatása (5.4.1; 5.4.3) Környezeti monitoring megfigyelőrendszer kiépítése, működtetése (5.4.2)

Az értékelési kategóriák között csak mindössze két helyen található NR megítélés, a maradék kategóriákban pedig jobbra (+1) pozitív értékelések találhatóak, néhány (+2) mellett. Mindez összességében is jelentősen előnyössé teszi az 5.4 intézkedés csoportot.

5.5 Megújuló energiaforrások hasznosítása

A Tervben az 5.5 komponens csak önmagában szerepelt, nem volt tovább bontva. Ugyanakkor jelentősége és a látszólag hasonló, de környezeti kihatásait és sokszínű intézkedéseit tekintve a környezeti értékelés szempontjából három intézkedéscsoportra volt célszerű megbontani:

- **5.5/a** Megújuló energia hasznosítás, biomassza a következő módokon: bioetanol üzem építése, gépbszerzés, közösségi szintű beruházások távfűtőrendszerek kialakítása
- **5.5/b** Megújuló energia hasznosítás, kivéve biomassza hasznosítás
- **5.5/c** Tudatformálás, alternatív energiaforrások népszerűsítése, energiahatékonysági tervek, stb.

A csoport legkevésbé előnyös intézkedése az 5.5/a, ami főként az egyes környezeti elemeknél, tájkép megőrzésénél, erdők természetvédelménél kapott kismértékű negatív (-1) megítélésekből származik. (Itt nem lehet elvonatkoztatni attól, hogy a bioetanol termelés nagy valószínűséggel csak nagytáblás, erősen vegyszerezett, műtrágyázott, monokultúrákra - pl. kukorica - alapozott.) Pozitív megítélése a (E-13) megújuló energiaforrások használatának növelésénél maximális, de összességében kis-közepes mértékben negatív megítélésű intézkedés.

Az egyéb megújuló energiahasznosításnál (5.5/b) számos helyen szerepel NR megítélés, azonban a maradék értékelési kategóriákban mind pozitív, nem ritkán (+2), így összességében kifejezetten előnyös intézkedés.

Az 5.5/c intézkedéscsoportba kerültek a „szoft”, tudatformáló eszközök, amelyek - közvetlen hatásukat tekintve – sok helyen kaptak NR megítélést, azonban a többi kategóriában leginkább maximálisat (+2), így az egyik legjobb intézkedésnek tekinthető.

52. javaslat	<i>Az 5.5/c (Tervben 5.5) intézkedések közé javasoljuk felvenni az energiahatékonyságról és -takarékosságról szóló, már létező jogszabályi követelményekről való lakossági tájékoztatást. Az épületek energetikai követelményértékeiről szóló (7/2006. (V.24.) TNM rendelet) már több mint egy éves, ismertsége mégis meglehetősen csekély, jelentősége viszont nagy. Valamint a közeljövőben kormányrendeletként megjelenő, az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról szóló tervezet követelményeiről. A fentieket az épületek energiateljesítményéről szóló 2002/91/EK irányelv teszi kötelezővé.</i>
---------------------	--

4.1.3. Konzisztencia vizsgálat: a bizonytalan vagy negatív hatású programelemek azonosítása

Összességében elmondható, hogy a Terv leírásai alapján viszonylag kevés a **bizonytalan hatású programelem**. Ennek ellenére néhány intézkedés egyes értékelési szempontból (azaz környezeti szempontból) hordoz némi bizonytalanságot, amelyek közül a fontosabbak az alábbiak. Ezek azok az intézkedések amelyek esetében a) vagy több értékelési szempontból bizonytalan volt a hatás, b) vagy akár egyetlen szempontból, de a „bizonytalan hatás” fontossága nagy lehet:

- 1.1/d (Tervben: 1.1.2): „Technológiai korszerűsítés, szerkezet átalakítás, környezet-terhelés csökkentését szolgáló beruházások, termékek értéknövelése”. Ez a „megújuló energiaforrások használatának növelése” (E-13) kategóriában kapott „kérdőjelet” (bizonytalan megítélést), mert a Terv leírásában csak nem vagy csak nagyon elrejtve szerepel a megújuló energiaforrások hasznosításának ösztönzése, miközben ez az intézkedés (technológiai korszerűsítési jelleg) erre kiváló alkalmat adna; vagy éppen szalasztana el tovább rontva a megújuló használati arányt.
- 1.6/a (Tervben: 1.6.1; 1.6.2; 1.6.3 komponensek) „Telephely-, üzem-, műhelyépítés, gépbeszerzés, eszközbeszerzés”. Nem igazán ítélné meg, pedig fontos lehet (azaz nem elhanyagolható hatás származhat), hogy mindez milyen hatással lesz (E-20) a települési környezetminőségre, különösen a rendezetlen településekre.
- 2.2/a (Tervben: 2.2.1.1 intézkedés) Új termálfürdők kiépítése, meglévők fejlesztése, termál klaszter. Bizonytalan, de fontos hatással lehet a felszíni vizek védelmére (E-3) a használt termálvíz kezelése (pl. visszasajtolási lehetőségek, kibocsátás felszíni vízbe, stb.)

Egyes intézkedések - legalábbis a Tervben ismertetettek szerint és/vagy a Balaton régió specifikus adottságai miatt - **környezeti szempontból - jelentősebb mértékben - hátrányosnak mutatkoztak**; ezek:

- 1.2/b (Tervben: 1.2.2 intézkedés) Energiaültetvények telepítése
- 2.2/g (Tervben: 2.2.3.4 és 2.2.4.2 intézkedések) Aqua- és kalandparkok, csúszdaparkok, multifunkciós szórakoztató központok, golfpályák
- 4.1/a, 4.1/b (Tervben: 4.1 és 4.2 intézkedés egyes komponensei) repülőterek fejlesztése, közúti fejlesztés

4.3. A közvetett és közvetlen környezeti hatások és következmények feltárása

4.3.1. Hatások a környezeti elemekre és rendszerekre

4.3.1.1. Levegőkörnyezetet ért hatások

A levegőminőséget az értékelés két kategóriában kezelte és jelenítette meg (E-1 és E-2):

- „klasszikus”, lokális jelentőségű légszennyezés illetve szennyezettség-változás (pl. NO_x, CO, CH, PM₁₀²⁰ stb.), illetve
- globális jelentőségű szennyezettséghez való hozzájárulás (tulajdonképpen ÜHG-ok kibocsátása, főként CO₂).

Összességében az mondható el, hogy a levegőkörnyezetet illetően egy kisebb mértékű (semlegeshez közel álló) negatív hatás léphet fel a lokális jelentőségű légszennyezés esetében (E-1 kategória); a globális jelentőségű légszennyezést (E-2), - azaz gyakorlatilag az üvegház hatású CO₂ kibocsátást – tekintve is kisebb mértékében negatív hatás várható. A javaslatokat is figyelembe véve ez vélhetően az érzékelhetőség környékén marad, igazán számottevő léptékű változással nem kell számolni.

Ugyanakkor a fenti összegző jellegű megállapítás „átlagot” jelent, tehát például az 5 „Táji és települési környezet fejlesztése” intézkedéscsoport levegőminőségre gyakorolt várható - kisebb - pozitív hatásai mérséklék, a 2. „Turizmus fejlesztése” egyes intézkedései során várható már jelentősebb negatív hatásokat. Így földrajzilag, egyes helyeken - vagy esetleg időben (pl. telepítés, építkezések időszaka alatt) - esetleg előfordulhatnak már érzékelhető negatív hatások.

Szerencsés és elismerésre méltó módon a BRRFT az intézkedéseknél számos helyen utal arra, hogy kisebb léptékű ipari tevékenységeket (sőt, sokszor kézműves tevékenységeket) kíván támogatni, kisebb anyag- és energiafelhasználással járó tevékenységeket, illetve olyanokat, amelyek nem használnak és nem bocsátanak ki – számottevő mennyiségben – veszélyes anyagokat („szelíd technológiák”). Ennek megfelelően a Terv megvalósítása következtében nem várható különösebben toxikus anyagok kibocsátása vagy ezek okozta légszennyezettség növekedése (pl. VOC, fémek stb.). Ugyanakkor a „klasszikusnak” tekinthető légszennyező anyagok esetében (CO, NO_x, CH, por) jelentkező problémát sem szabad elhanyagolni; főként mivel ezek - napjainkra - egyik legfontosabb forrása a közlekedés.

A Terv levegőminőségre leginkább pozitív hatást gyakorló intézkedése az „5. Táji és települési környezet fejlesztése”, de ezen belül is főként az alábbi következő komponensek: 5.1/c (hulladékgazdálkodás fejlesztése), 5.2/a (forgalomszervezés, belterületi zöldövezet, stb), 5.3/a (fásítás, vizes élőhelyek stb.), 5.5/b (megújuló energiaforrások használata) kategóriákba sorolt intézkedések javíthatják a régió vagy egyes részeinek levegőminőségét. De szintén a nagyon jótékony intézkedések közé tartozik a „4.4 Egységes balatoni közösségi közlekedési rendszer kialakítása, infrastrukturális fejlesztések” is.

Az első szintű intézkedések közül az „1. A balatoni gazdaság diverzifikálása” és a „2. Turizmus” azok, amelyek számottevő mértékben hozzájárulnak a várható kisebb „eredő” negatív hatáshoz, azonban még ezeken belül is előfordulnak olyan komponensek, amelyek pozitív hatást gyakorolnának a levegőminőségre. Ilyen például a gazdaság diverzifikálásán belül az 1.1/d (technológia korszerűsítés), 1.2/a (mezőgazdasági és erdészeti területek fenntartható használata); a turizmuson belül a 2.2/d (védett területek, túraútvonalak,

---

²⁰ PM10 – Particulate Mater, 10 mikrométer alatti frakciója, azaz a (szálló) por.

kerékpárút, erdei iskola, lovas útvonalak). A „4. Közlekedés” intézkedés óhatatlanul tartalmaz - levegővédelmi szempontból - súlyosan negatívan értékelt alintézkedéseket, de amint már említettük ezen belül az egységes balatoni közösségi közlekedési rendszer kifejezetten pozitív hatású lenne.

A levegőkörnyezet szempontjából terhelő hatású – általánosságban megfogalmazva - a kapacitások bővítése, különösen, ha nem meglévő, kevésbé hatékony berendezéseket, technológiákat, járműveket váltanak ki, hanem valóban új kapacitások jönnek létre. Említést érdemlő negatív hatások várhatóak a turizmuson belül a nagyobb méretű új termálfürdők, hotelek kiépítésekor (2.2/a), és különösen a vízi kalandparkok, multifunkcionális szórakoztató központok kiépítésével és működtetésével (2.2/g). Közlekedésfejlesztési oldalon a repülőtérfejlesztés (4.1/a) és a régió közúton történő elérhetőségének infrastrukturális fejlesztése (4.1/b) tekinthető erősen negatívnak e szempontból. Nem hagyható figyelmen kívül, bár elképzelhető, hogy nem a Balatoni régióban jelentkező közvetlen levegőterhelő hatást vált ki a villamos energia felhasználás - energiatermelői oldalon jelentkező, nem jelentéktelen - szennyezése.

4.3.1.2. Hatások a felszíni, felszín alatti vizekre és talajra

A vizekre és talajra gyakorolt hatásokat az E-3, E-4 és E-5 értékelési kategóriák tartalmazták.

Összegzésként az mondható el, hogy a Terv:

- semleges hatással lesz a felszíni vizekre,
- szintén semleges illetve nagyon kis mértékben pozitív hatással lesz a felszín alatti vizekre (és sérülékeny vízbázisokra)
- semleges illetve nagyon kis mértékben negatív hatással lesz a talajra, földtani közegre

Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy ez a végső értékelés az egyes intézkedéscsoportokra adott értékelések meglehetősen eltérő értékeiből adódó „átlag”; vannak tehát kifejezetten előnyös és negatív tervelemek e tekintetben.

A „3. Humán erőforrás fejlesztés” intézkedései itt figyelmen kívül hagyhatóak, gyakorlatilag nem vagy elhanyagolható mértékben érintik a vizek vagy talaj állapotát. Talán kissé meglepő, de a „1. A balatoni gazdaság diverzifikálása” intézkedés összességében érinti negatívan a felszíni és felszín alatti vizek állapotát, sőt, a Tervben leírtak szerinti megvalósulás várhatóan kissé javítani fog ezeken; bár azt is meg kell jegyezni, hogy ugyanezen komponens a talajra egy egészen kis mértékű negatív hatást gyakorolhat. Például az 1.2/a (mg-i és erdészeti területek fenntartható használata) komponensnél maximálisan pozitív megítélések szerepelnek az értékelésben. A különböző gazdasági tevékenységekkel járó, nyilvánvaló környezethasználat és környezetterhelés összességében azért ilyen, viszonylag kedvező megítélésű, mert a Terv számos helyen kitér arra, hogy kisebb léptékű ipari tevékenységeket, kisebb méretű telephelyeket kíván támogatni, előnyben részesíti a barna mezős szemléletet és a „szelíd technológiákat”.

A Terv vizek (felszíni és felszín alatti) valamint talaj állapota szempontjából a másik, a várható pozitív hatásokért leginkább „felelős” intézkedése az „5. Táj és település környezet fejlesztése”, amely kifejezetten számottevő mértékű pozitív hatásokat generálhat mindhárom környezeti elem tekintetében. Ez nem is meglepő és túlzott magyarázatra sem szorul, hiszen itt számos intézkedés kifejezetten ezen elem (vagy elemek) állapotának javítását célozza.

Az eddig nem tárgyalt két, első szintű intézkedéscsoport: „2. Turizmus” és „4. Közlekedés” azok, amelyeknél mind a vizekre mind a talajra negatív hatások léphetnek fel, de ezen belül is különösen a turizmus esetében várhatóak számottevőbb negatív hatások. A nagyobb kapacitású és magasabb színvonalú szállodák (2.2/a, 2.2/b) működése jelentős vízfelhasználással jár, ezzel együtt jelentős szennyvíz keletkezéssel, amelyet a termál fürdők esetében az elhasznált termálvíz elvezetése (pl. sóartalma miatt) tovább nehezít. A vendéglátó létesítmények, a velük járó parkolók területfoglalása szinte minden esetben jelentős, a talaj funkciójának - esetleg végleges - megváltozását vonja maga után. Mindezen problémák az aqua-, csúszda-, és kalandparkok (2.2/g) esetében még inkább koncentráltan jelentkeznek. A közlekedésfejlesztés esetén szintén negatív hatások várhatóak, itt első sorban a talajra vonatkozóan, mert főként a légi és közúti közlekedésnek óriási a területfoglalása; a burkolt területeken a talaj funkciója véglegesen megváltozik, esetleg megszűnik; illetve ezen infrastruktúrák kiépítéséhez feltétlenül szükséges anyagnyerő helyek (bányák) is jelentős hatásokat gyakorolnak. A járművekről óhatatlanul elcseppenő olajcseppek, a sóval történő sikosságmentesítés, az út menti vegyszeres gyomirtás a vizeket terhelhetik. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a közlekedésfejlesztésen belül, az egységes balatoni közösségi közlekedés fejlesztése ugyanakkor a vizek és talaj tekintetében is vagy semleges vagy kisebb mértékben pozitív lenne.

4.3.1.3. Hatások a biológiai sokféleségre

A biológiai sokféleség megőrzésének sikeressége két tényező függvénye. Az első tényező nemcsak Magyarország, de a világ valamennyi országát fenyegető éghajlatváltozás, melynek hatásai egyaránt érintik a természetes ökoszisztémák és a művelésbe bevont mezőgazdasági területek, erdők biodiverzitását. A másik tényező is emberi beavatkozások következménye, ilyen a nem kellő gondossággal megtervezett földhasználat és a területfejlesztés. Ez utóbbiak káros hatásait enyhíthetik a BRRFT egyes intézkedései, melyek figyelembe veszik, sőt ráirányítják a figyelmet a multifunkcionális területhasználat szükségességére. A mezőgazdaság fejlesztésének **stratégiai céljai** szervesen illeszkednek a fenntartható földhasználat elveihöz:

- A gazdálkodásból eredő környezeti terhelésminimalizálása, különös tekintettel a talaj és felszíni vizek védelmére
- A Balaton közvetlen környezetében a területpihentetési célprogram kidolgozása
- Földhasználat-váltása természetvédelmi, a turisztikai szempontból prioritást élvező területeken
- A térség agro-ökológiai potenciáljához igazodó termelési szerkezet-váltás

- Szántó, gyep, erdő, vizes élőhely és egyéb természetközeli területek megfelelő arányának kialakítása

Ilyen például az alkalmazkodó földhasználati rendszereket támogató intézkedés (1.2a) mely a többfunkciós mezőgazdaság, a hagyományos gazdálkodási formák elterjedésével, a vízgazdálkodás és erózió védelem támogatásával és az élővizek, valamint a talaj mezőgazdasági szennyeződésének csökkentésével nagyban növelhetik a térség biológiai sokféleségének megőrzését.

53. javaslat	<i>Javasoljuk a Balaton Régióra kiterjesztett komplex tájgazdálkodási koncepció kidolgozását.</i>
---------------------	---

A környezeti teljesítmény értékelés során az E6 (Natura 2000 és érzékeny természeti területek védelme, fenntartható hasznosítása, védett országos és helyi jelentőségű természeti területek oltalma, **biológiai sokféleség megóvása**) szempontnak való megfelelés tükrözi a Terv intézkedéseinek hatását. Összességében megállapítható, hogy a Terv megvalósítása nincs káros hatással a Balaton Régió biológiai sokféleségére, ellenkezőleg számos intézkedés elősegíti a biodiverzitás megőrzését. Meglátásunk szerint két intézkedés hatásai a legkockázatosabbak: 1.2b (Energiaültetvények), valamint a 4.1a (közútfejlesztés).

Az **1. intézkedéscsoport** (A balatoni gazdaság diverzifikálása) gyengén pozitív értékelést kapott. Nagyon fontos megjegyeznünk, hogy **az energiaültetvények telepítése nagyon gondos tervezést kíván** mind a termőhelyi adottságokat, a területhasználat mértékét, mind a telepítendő fajokat tekintve. Amennyiben ez nem valósul meg láncreakció szerűen olyan biológiai és ökológiai változások indulnak el, melyek következményei hosszú évtizedekre kihatással lehetnek nemcsak a biodiverzitásra, hanem a Balaton Régió érzékeny ökoszisztémáira is.

A biológiai sokféleség megőrzését a Terv **4. intézkedéscsoportjának** intézkedései – Közlekedés fejlesztése – és ezen belül is a közútfejlesztés (4.1b; 4.2a) és a repülőtér fejlesztés (4.1a) veszélyeztetik. Ezeknek a beruházásoknak a negatív hatásait kellő mélységben kidolgozott környezeti hatástanulmányokkal be lehet azonosítani, majd a romboló hatások csökkentését célzó intézkedéseket foganatosítva lehetőség nyílik a biodiverzitás és táji értékek nagyobb megőrzésére. Ez a Terv egyetlen fejezete, melynek összességében negatív hatása lehet a biológiai sokféleségre.

Az átgondolt terület- és településfejlesztés ösztönözheti a természetes élővilág szempontjából elsődleges fontosságú táj arculatának megőrzését. Ennek érdekében nagy figyelmet kell fordítani arra, hogy a beépített területek ne növekedjenek tovább, illetve a beépítések ne növeljék tovább a környezet terhelését. Fontos szempont lehet a barnamezős területek vegyes hasznosítása, funkcióváltásuk és a települési struktúrába való integrálásuk, valamint a zöldmezős beruházások területigényének csökkentése. A **Terv 5. intézkedéscsoportja** a - Táji és települési környezet fejlesztése – intézkedései megfelelnek ezeknek a követelményeknek. Ez a fejezet kapta a legmagasabb értékelést (1,3). Két intézkedés 5.1d (Felszíni és felszín alatti vizek védelme, vízrendezés: élőhely védelem, Kis-Balaton vízvédelmi rendszerének fejlesztése, csapadékvíz elvezetés kiépítése) valamint az

5.3a (Településszerkezet védelme, táj menedzsment támogatása, vidéki örökség bemutatása, hagyományápolás, tájképi értékek védelme, védett területek kiterjesztése, fásítás, erdei fafaj váltás, vizes élőhelyek kialakítása, tájrehabilitáció) kifejezetten segítik a régió biológiai sokféleségének megőrzését.

4.3.1.4. Az erdőket érintő hatások

A környezeti **teljesítményértékelő mátrix E8** (Erdők természetvédelme: természetközeli faösszetételű erdők megtartása, zöldfelületek mozaikosságának csökkentése) **szempontját** figyelembe véve az BRRFT az erdőkre döntően pozitív vagy semleges hatással bír. Az erdők természetességét, egészségi állapotát, mennyiségét és térszerkezetét érintően azonban néhány intézkedés hosszú távon környezeti kockázatokat hordozhat.

Az **erdők természetességére (erdőállományok fizikai szerkezetére és biológiai sokféleségére)** gyakorolt hatások vizsgálata során két egymást kioltó tendencia érvényesül: a Terv egyszerre kíván gazdasági érdekeket szolgáló versenyképes és természetbarát beavatkozásokkal élni az erdészetben is. Az előbbi törekvés az erdőgazdaságok gépi felszereltségének javításához valamint az erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal rendelkező) külterületi szilárd burkolatú utak felújításához és új utak építéséhez vezet.

Az erdőtelepítések még nagyobb mértékben befolyásolják az erdők természetességét. Mivel az **erdők egészségi állapotát** az idegenhonos fajokkal való telepítés és a monokultúrás faültetvények veszélyeztethetik, ezért fontos az őshonos fajok előnybe részesítése az új telepítéseknél. Az idegenhonos fajok új kórokozók behurcolását, illetve a kórokozók elszaporodásának kockázatát hordozzák. A belterületeken történő fásítás és fasortelepítés növelheti az adott terület táji értékének növekedését, ezért fontosnak tartjuk az erdősítési tervek és a települési és területrendezési tervek összehangolását.

54. javaslat

Javasoljuk a körzeti erdőtervek, üzemtervek, erdősítési tervek és a települési és területrendezési tervek összehangolását, továbbá - elsősorban a közútépítési fejlesztések esetében - vizsgálatokat kell végezni a táj terhelhetőségére vonatkozólag.

A **Terv 1. intézkedéscsoportja** – A balatoni gazdaság diverzifikálása - és az **5. intézkedéscsoport** – Táji és települési környezet fejlesztése – intézkedései összességében jó hatással vannak az erdők állapotára. Itt fontos megjegyezni, hogy az 1.2b (Energiaültetvények telepítése) negatív értékelést kapott, ennek okairól már a 4.2.1.3 fejezetben említést tettünk.

A **Terv 4. intézkedéscsoport** – Közlekedés fejlesztése – intézkedéseinek megvalósítása (a biológiai sokféleséghez hasonlóan) az erdők mennyiségének és egészségi állapotának a veszélyeztetésével jár. Kiemelendő három intézkedés: a 4.1b (közúti fejlesztés) és a 4.2a (régió belüli közútfejlesztés) mindegyike a legalacsonyabb értékelést (-2) kapott. A 4.1a (repülőtér fejlesztés) intézkedésnek a hatásait a környezeti teljesítményt értékelő

munkacsoport szintén negatívan értékelte. Azonban megjegyezzük, hogy a régió gazdasági fejlődésének elemi érdeke a regionális gazdasági és turisztikai vonzerővel bíró területek gyors megközelíthetősége. Ezért ezekre az intézkedésekre szükség van, viszont a negatív környezeti hatások mérséklése érdekében javasolt szem előtt tartani néhány környezetpolitikai célokat szolgáló elvet:

- tömegközlekedés fejlesztése
- a vasúti-, vízi-, kerékpáros és gyalogos közlekedési módok és ezek egymással történő kombinálásának előnyben részesítése
- a vasúti megállók, a hajó és kompkikötők legyenek elérhetők tömegközlekedési eszközökkel is.

4.3.2. A Balaton ökológiai állapotára gyakorolt hatások

A Balaton Közép-Európa legnagyobb sekély tava és az egyik legfontosabb turisztikai célpont Magyarországon. Az ötvenes évek elejétől a növényi tápanyagterhelés (nitrogén és foszfor) növekedése miatt mesterséges, ember által okozott eutrofizálódás (algafeldúsulás) következett be. A tápanyagterheléshez alapvetően a Zala folyón keresztül érkező és a Balaton körül kialakuló agglomerációból származó kommunális szennyvíz, valamint a mezőgazdaság növekvő műtrágya használata járult hozzá. Napjainkra a tó külső terhelése mintegy felére zsugorodott, és a trofitása is jelentősen javult. A vízminőség a korai hetvenes évek állapotának megfelelő, és a korábban jellemző fitoplankton-társulások is újraszerveződtek²¹. Az ökoszisztéma regenerálódása meglepően gyors volt, aminek valószínű oka - a tó üledékének magas CaCO₃ tartalma miatt - a belső, üledékből származó tápanyagterhelés vártnál alacsonyabb szintje²². A gyors helyreállás azt mutatja, hogy a tó fokozottan érzékeny a tápanyagterhelés változásaira, amit a jövőbeli beavatkozások tervezésénél figyelembe kell venni.

Mivel a tó ökológiai állapota soktényezős összefüggések sorozata, ezért a környezeti értékelés során hat környezetpolitikai cél elérése is tükrözi a Terv intézkedéseinek hatását:

- E3 (Felszíni vizek védelme: integrált vízgyűjtő gazdálkodás a Balaton vízgyűjtőterület jó ökológiai állapotának megőrzésére, különösen a csapadékvízzel történő bemosódás elkerülésére)
- E10 (Fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása, az ökológiai gazdálkodás elterjesztése)
- E11 (Havária helyzetek elkerülése; ipari, mezőgazdasági, szállítási szennyezési vészhelyzetek megelőzése, kockázat mérséklése)
- E12 (A természeti környezetet és értékeket károsító és az embereket veszélyeztető kártevők elleni természetbarát védekezési módok elterjesztése és alkalmazása (szúnyogirtás, gyapjaslepke elleni védelem, stb.)

---

²¹ Padisák - Reynolds, 1998

²² Istvánovics - Somlyódy, 2001

- E15 (A Balaton és a környező vizes élőhelyek kémiai és biológiai kockázatának mérséklése, halfauna védelme)
- E21 (A balatoni környezettudományi kutatások fenntartása)

A Terv 1. intézkedéscsoportjának (A balatoni gazdaság diverzifikálása) intézkedései összességében valamennyi szempontnál pozitív értékelést kaptak. Ezen belül is az E10, E12 és E21 szempontok érvényesülnek leginkább. Azonban néhány intézkedés **kedvezőtlen hatása várható: 1.5.b** intézkedés (Halfeldolgozó üzemek építése, felújítása) az E3 szempont alapján -2 értéket kapott, az **1.1.a** (Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése, gépbeszerzés, kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztések a mezőgazdaságban és az erdészetben), valamint az **1.2.b** intézkedések (Energiaültetvények telepítése) az E10 szempont alapján -1 értéket kaptak. Ugyancsak ezt az értékelést érte el az 1.2.b (Energiaültetvények telepítése) az E15 szempont szerint értékelve, valamint az **1.5.c** (Természetes vízi halászat) az E3 szempont alapján. A fent említett beruházások megvalósítása során fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy az építési munkálatok a legkisebb beavatkozást jelentsék az adott terület élőhelyeiben. Szintén itt említjük meg a szennyvízzel és más hulladékáramokkal történő környezeti terhelések kockázatát, melyet a kibocsátási határértékek és a vonatkozó jogszabályok pontos betartásával lehet csökkenteni. A környezetbarát építőanyagok, majd a működés során környezetkímélő technológiák alkalmazása növelheti ezeknek az intézkedéseknek a környezeti teljesítményét.

A terv 2. intézkedéscsoportja (Turizmus: a balatoni turizmus újjászületése, minőségi megújulása) már kedvezőtlenebb hatást gyakorol a Balaton ökoszisztémájára.

- Az **E3 szempontnak négy intézkedés sem felel meg (2.2/b** Szállodák építése, fejlesztése, szálláshelyek kialakítása-fejlesztése, múzeumok fejlesztése, konferenciaközpontok építése. **2.2/e** Strandok kiépítésére és karbantartására célmunkagépek beszerzése, játszóterek, strand infrastruktúra (csúszda), kikötő építés-fejlesztés. **2.2/f** Rendezvényszervezés, vitorlásverseny, fesztiválok szervezése, kongresszusszervezés, sportversenyek megrendezése. **2.2/g** Kalandparkok létesítése, aqua- és csúszdapark kialakítása, multifunkcionális szórakoztató központ, golfpályák, uszoda).
- **Az E11 szempont három intézkedésnél nem érvényesül (2.2/e** Strandok kiépítésére és karbantartására célmunkagépek beszerzése, játszóterek, strand infrastruktúra (csúszda), kikötő építés-fejlesztés. **2.2/f** Rendezvényszervezés, vitorlásverseny, fesztiválok szervezése, kongresszusszervezés, sportversenyek megrendezése. **2.2/g** Kalandparkok létesítése, aqua- és csúszdapark kialakítása, multifunkcionális szórakoztató központ, golfpályák, uszoda).
- **Míg az E15 szempont 5 intézkedésnél is -1 értéket kapott (2.2/a** Új termálfürdők kiépítése, meglévők fejlesztése, termál klaszter. **2.2/b** Szállodák építése, fejlesztése, szálláshelyek kialakítása-fejlesztése, múzeumok fejlesztése, konferenciaközpontok építése. **2.2/e** Strandok kiépítésére és karbantartására célmunkagépek beszerzése, játszóterek, strand infrastruktúra (csúszda), kikötő építés-fejlesztés; **2.2/f** Rendezvényszervezés, vitorlásverseny, fesztiválok szervezése, kongresszusszervezés,

sportversenyek megrendezése; **2.2./g** Kalandparkok létesítése, aqua- és csúszdapark kialakítása, multifunkcionális szórakoztató központ, golfpályák, uszoda).

Összességében megállapítható, hogy a nagy turisztikai beruházások, mint a szálloda építés, kalandpark- és aquapark létesítése, valamint a nagyobb tömegeket vonzó rendezvények komoly kockázatot jelentenek az ökoszisztémákra. Ezért ezeket a beruházásokat nem javasoljuk zöldmezős területeken megvalósítani, valamint ezeknek a turisztikai fejlesztéseknek a Balaton Régióra összesített számát előzetes megvalósíthatósági tanulmányokra hivatkozva korlátozni kell.

55. javaslat	<i>Javasoljuk a nagyobb turisztikai beruházások (szállodaépítés, kalandpark, aquapark stb.) támogatása előtt a megvalósulás helyszínének és a fejlesztések – a Balaton Régióra összesített – számának, vagy létesítési feltételeinek szigorú meghatározását.</i>
---------------------	--

A terv 4. intézkedéscsoportjának intézkedései összességében nem támogatják a környezetpolitikai célrendszer ökoszisztémákra gyakorolt hatásának az érvényesülését. Az E15 (A Balaton és a környező vizes élőhelyek kémiai és biológiai kockázatának mérséklése, halfauna védelme) szempont értékeinek felelnek meg legkevesbé a közlekedés-fejlesztéssel járó intézkedések, de ennek a fejezetnek egyetlen intézkedése sem hat pozitívan a Balaton ökoszisztémájának állapotára.

A terv 5. fejezetének intézkedései viszont kifejezetten jó hatással vannak a Balaton ökoszisztémájára. Leginkább:

- Az E21 (A balatoni környezettudományi kutatások fenntartása),
- az E3 (Felszíni vizek védelme: integrált vízgyűjtő gazdálkodás a Balaton vízgyűjtőterület jó ökológiai állapotának megőrzésére, különösen a csapadékvízzel történő bemosódás elkerülésére) és
- az E15 (A Balaton és a környező vizes élőhelyek kémiai és biológiai kockázatának mérséklése, halfauna védelme) szempontok érvényesülnek.

Két intézkedésnél nem valósulnak meg az ökoszisztémák állapotára utaló környezetpolitikai szempontok:

- az **5.1.d** intézkedés (Felszíni és felszín alatti vizek védelme, vízrendezés: élőhely védelem, Kis-Balaton vízvédelmi rendszerének fejlesztése, csapadékvíz elvezetés kiépítése) az E12 szempontból (A természeti környezetet és értékeket károsító és az embereket veszélyeztető kártevők elleni természetbarát védekezési módok elterjesztése és alkalmazása (szúnyogirtás, gyapjaslepke elleni védelem, stb.) jelenthet kockázatot. A kártevők irtásával óhatatlanul különböző kémia vegyületek jutnak a Balaton és vízgyűjtője ökológiai rendszereibe. A kártevők elleni védekezés során a környezeti kockázat, csökkenthető, amennyiben a kutatási eredmények és a pontos és gyakori monitoring alapján optimalizálásra kerül a beavatkozások gyakorisága és a kártevők fejlődési szakaszaitól függő időbeli alkalmazása.
- az **5.5.a** intézkedés (Megújuló energia hasznosítás, biomassza (Bioetanol üzem építése, gépbeszerzés, közösségi szintű beruházások távfűtőrendszerek kialakítása)) az E11

szempontból (Havária helyzetek elkerülése; ipari, mezőgazdasági, szállítási szennyezési vészhelyzetek megelőzése, kockázat mérséklése) negatív értékelést kapott.

4.3.3. Az éghajlatváltozással környezeti katasztrófa helyzettel kapcsolatos hatások

Napjainkra mind a gazdasági és politikai döntéshozók körében, mind a környezetért aggódó közvélemény számára nyilvánvaló, hogy az éghajlatváltozás a világ valamennyi nemzetgazdaságát fenyegető súlyos kockázat. Az elmúlt években az aszályok és árvizek gyakoriságában, illetve egyes szélsőséges meteorológiai jelenségek (rekordok) alakulásában világszerte határozott növekedés regisztrálható, okkal feltételezhetjük, hogy **a változások és hatások Magyarország, illetve a Balaton térségét sem kerülik majd el, és egyértelmű megjelenésük csak idő kérdése.**

A Balaton Európa egyik legsekélyebb nagy kiterjedésű tava, átlagos mélysége csupán 3,3 méter – s az elmúlt évek során jelentős vízszint csökkenést figyelhettünk meg, mely több hónapon keresztül tartósan fennállt, és mintegy 60-80 cm-es csökkenést eredményezett. A Balaton térségének évi középhőmérséklet értékei igen nagy valószínűséggel 7,6 és 13,3°C közé esnek, az átlag 10,5°C körül alakul. Statisztikailag szignifikáns trend a vizsgált fél évszázadban nem mutatkozott. Az éves csapadék átlaga 618 mm és enyhén csökkenő tendenciát mutat az elmúlt 82 év során. Az eddig előfordult, 1932-ben észlelt legkisebb évi csapadéknál kisebb az évek 5%-ában előfordulhat, és nem kizárható akár 300 mm alatti érték sem.

Széleskörű szakmai konszenzus alakult ki arra nézve, hogy a globális felmelegedés mértéke az elkövetkező 30-35 évre 0,1-0,5°C/évtized között valószínűsíthető. A globális felmelegedés regionális és lokális (vízgyűjtő szintű) következményei ugyanakkor csak nagy bizonytalansággal jelezhetők előre. Több hazai vizsgálat eredményei is arra utalnak, hogy a légköri CO₂ szint fiktív megduplázódása esetén a Kárpát-medence egészében, így a Balaton térségében is az évszakok eltolódására számíthatunk. A felmelegedés nyáron hozzávetőleg a 1-1,5 fokra tehető, míg télen akár a 2°C-ot is elérheti. A Balaton vízgyűjtőjén a nyári hónapokban 25-35%-kal, míg a téli hónapokban 0-10%-kal kevesebb csapadék várható.

A balatoni vízpótlás környezeti hatásainak vizsgálata során kidolgozott hidrológiai modell szerint a legkisebb vízállás valószínűsége 0.2%-ról 3.9%-ra növekszik a klímaváltozással, ugyanakkor a klímaváltozással megszorodó alacsony vízszintek nem fenyegetik a tó jelenlegi formáját. A vizsgálatok szerint az éghajlatváltozás az alacsony vízszintű periódusok hosszára nincs érzékelhető hatással, azonban gyakoriságukat némileg megnövelte.

Az éghajlatváltozás a Balaton vízmérlegén túlmenően számottevően befolyásolhatja a tó tágabb térségének ökológiai állapotát, illetve a Balaton régió társadalmi-gazdasági helyzetét. A Balaton vízének felmelegedése elősegítheti az eutrofizációs folyamatok felerősödését. Az alacsony vízszint a vízminőség lokális leromlását és a tó biológiai produktivitásának csökkenését idézheti elő. A Balaton-felvidéken elhelyezkedő erdők esetében a várható éghajlati módosulások azoknak a – részben mediterrán jellegű - fajoknak kedvez, amelyek a nyári aszályos meleget és a tavaszi, őszi csapadéktöbbletet igénylik, illetve elviselik. További tudományos kutatások szükségesek, hogy az éghajlatváltozás milyen hatásokat gyakorol az

őshonos és nem őshonos erdősítésekre. A gyümölcsfák és a szőlő legfőbb gyökérszónájának rétegében romlik a nedvességellátottság és ez rossz termést okoz. Az éghajlatváltozás hatására a balatoni halászat hozama – feltéve, hogy a vízminőség nem romlik - valószínűleg növekszik. Tovább terjedhetnek az invazív növény és állatfajok, pl. a gesztenyemoly és a parlagfű. A Balaton térségében a maláriával fertőzött szúnyogok megjelenése is elképzelhető. A hőmérséklet és csapadékviszonyok változása illetve a Balaton vízszintjének csökkenése következtében előálló esztétikai veszteség kedvezőtlenül érintheti a kapcsolódó idegenforgalmat. A Balaton déli oldalán számíthatunk a bozót és láptüzek megszorodására is. **Bár az éghajlatváltozás és következményei becslését számottevő bizonytalanság terheli, elégséges információ áll rendelkezésre, hogy a Balaton vízgazdálkodásának kialakítása során a változó éghajlat jellegzetességeit megkerülhetetlen tervezési követelményként vegyük figyelembe.**

Az éghajlatváltozás következményeire való felkészülés hiányában a várhatóan előálló szélsőséges időjárási helyzetek okozta környezeti károk (különösen a Balaton vízméregében jelentkező anomáliák) befolyásolhatják nem csak a tó tágabb térségének ökológiai állapotát, hanem a Balaton Régió gazdasági, sőt ezen keresztül társadalmi helyzetét is. A Balaton vizének felmelegedése, párhuzamosan a növekvő vendégforgalommal elősegítheti az eutrofizációs folyamatok felerősödését. Az esetleges szárazodás, a Balaton-felvidéken elhelyezkedő erdők gyümölcsösök és a szőlőültetvények esetében rosszabb terméseredményeket, illetve a kórokozók és invazív fajok elszaporodását okozhatja. A hőmérséklet és csapadékviszonyok változása, illetve a Balaton vízszintjének csökkenése következtében előálló esztétikai veszteség kedvezőtlenül érintheti a kapcsolódó idegenforgalmat, mint arra már volt is példa az elmúlt években. A Balaton déli oldalán a bozót és láptüzek miatt a káresemények megszorodhatnak. Mindezek a tényezők az emberi életminőségre gyakorolt negatív hatásaikkal és az idegenforgalmi adottságok gyengítésével a Balaton, mint természeti kincs károsodását és vonzerejének csökkenését vonhatják maguk után.

4.3.4. Természetvédelmi oltalom alatt álló, az ÉTT és NATURA-2000 területeket érintő hatások

A Natura 2000 az Európai Unió számára értékes élőhely típusok és fajok védelmére kijelölt területek hálózata. A fajok és élőhelyek állapotát, és az abban végbemenő változásokat ismernünk kell ahhoz, hogy a fennmaradásukat biztosítani tudjuk.

Hazánk területének közel 21%-a Natura 2000 terület, többek között a Balaton teljes területe és a Balaton Régió számos kisebb területei is a hálózat részét képezik. A Natura 2000 területek védelmében különösen fontos a gazdálkodók, a fenntartó, hagyományos gazdálkodási módok szerepe. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Natura 2000 hálózattal a rezervátum-szerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás kerülhet előtérbe. A természeti környezet fenntartása szempontjából az egyik legfontosabb az Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) rendszerének kiépítése. Ezek olyan mezőgazdasági művelés alatt álló területek, amelyeken különleges, illetve sérülékeny természeti, környezeti értékek vannak jelen, és ezek

megőrzése speciális gazdálkodási rendszer alkalmazását, rendszabályok, technológiai előírások betartását kívánja meg a gazdálkodótól.

A BRRFT Natura 2000 és az ÉTT területekre gyakorolt hatását elsősorban az **E6** (Natura 2000 és érzékeny természeti területek védelme, fenntartható hasznosítása, védett országos és helyi jelentőségű természeti területek oltalma, biológiai sokféleség megóvása) és az **E10** (Fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása, az ökológiai gazdálkodás elterjesztése) szempontok tükrözik.

A Terv 1. intézkedéscsoportja összességében pozitív hatást gyakorol a Natura 2000 és az ÉTT területekre. Azonban az

- 1.1/a Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése, gépbeszerzés, kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztések a mezőgazdaságban és az erdőszetben
- 1.2/b Energiaültetvények telepítése mindkét szempontból negatív értéket kaptak

A Terv 2. intézkedéscsoportja semleges, illetve gyengén pozitív értékelése azt mutatja, hogy az intézkedések gyakran egymás hatásait kioltják. **Nem támogatja** a Natura 2000 és az ÉTT területekre vonatkozó környezetpolitikai célkitűzéseket a **2.2/b** Szállodák építése, fejlesztése, szálláshelyek kialakítása-fejlesztése, múzeumok fejlesztése, konferenciaközpontok építése, **2.2/e** Strandok kiépítésére és karbantartására célmunkagépek beszerzése, Játzóterek, strand infrastruktúra (csúszda), kikötő építése-fejlesztése, valamint a **2.2./g** Kalandparkok létesítése, aqua- és csúszdapark kialakítása, multifunkcionális szórakoztató központ, golfpályák, uszoda

A Terv 4. intézkedéscsoportja a Natura 2000 területeket érintő hatásokat tekintve egyértelműen **negatív**. Két intézkedés kivételével valamennyi fejlesztési irány ellene hat a környezetpolitikai célkitűzésnek. Azonban az E10 (Fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása, az ökológiai gazdálkodás elterjesztése) szempontot figyelembe véve megállapítható, hogy az intézkedések összességében – kis mértékben ugyan, de - támogatják a komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítását. A **4.2/b** Vasúti közlekedés fejlesztése, **4.4/a** Kisvasút építés, infrastruktúra-fejlesztés, akadálymentesítés, kerékpárszállítás infrastruktúrájának fejlesztése, várótermek, állomások kiépítése, valamint a **4.4/c** Balatoni Regionális Közlekedési Szövetség megalapítása, közlekedési kapcsolatok összehangolása intézkedések +2 értékelést kaptak.

A Terv 5. intézkedéscsoportja mindkét értékelési szempontból pozitív, egyetlen intézkedés sem kapott negatív értékelést az E6 és az E10 szempontokat figyelembe véve.

4.3.5. A valószínűsíthető társadalmi-környezeti konfliktusok azonosítása

A Balaton környékén tervezett, jelentős építési tevékenységgel járó, és deklaráltan a luxus vendégforgalmat kiszolgálni hivatott grandiózus idegenforgalmi fejlesztések a balatoni táj túlzott átalakítását, a helyi lakosság és a nagypénzű, luxus turizmust igénybe vevő vendégréteg közötti társadalmi konfliktusok kiéleződését, a Balaton térségében amúgy is jelentős vagyon elleni bűncselekmények várható növekvő esetszámát eredményezhetik.

Környezeti és fenntarthatósági szempontból káros lehet a fejlesztések következtében előálló nagy mennyiségű hulladékképződés, a fokozott energiafelhasználás, a parti területek átalakítása, és közösségi hozzáférés akadályozása, valamint a kiszolgáló infrastruktúrák kapacitásproblémáiból eredő infrastruktúrafejlesztés, mint építési tevékenység és környezet-átalakítás, egyúttal, mint többletszennyezés kibocsátás, amire az amúgy is érzékeny Balatoni térség véges befogadóként már nem alkalmas.

Konfliktus várható az indokolatlan mértékű repülőtérfejlesztési elképzelések megvalósítása esetén a lakosság és az üzemeltető között, s ugyanígy a fejlesztések következtében megnövekedő közúti személy és áruforgalom miatti káros zaj és rezgésszint növekedés, valamint a levegőszennyezés miatt.

A BRRFT által előírányzott építés jellegű fejlesztések nagy aránya, még az alkalmazott barnamezős elvek esetén is a tájképi értékek jelentős sérülését okozhatja. Nem csak a természetes területek további felszámolásának kockázata jelentkezik, hanem a településképi értékek további eljellegtelenedése. A tájképi értékek csökkenése jelentős turisztikai vonzerő veszítést, ill. az ingatlanok elértéktelenedését okozza, mely végső soron gazdasági és társadalmi konfliktusok kialakulásához is hozzájárul.

A tervnek a nyugdíjas turisták és üdülönépesség célcsoportjára építő turisztikai intézkedései a társadalmi fenntarthatóságot veszélyeztetik, mert korosztályos szegregációhoz vezethetnek és csökkentik a térség társadalmának megújító képességét, valamint a térség önfenntartó képességét is.

4.3.6. A környezettudatosság várható alakulása

A környezettudatosságra gyakorolt hatásokat közvetlenül az E-17 és közvetve a környezetbarát közlekedési módok elterjesztését szorgalmazó E-18, valamint az egészség-megőrzés és az étel-miszer-biztonság növelése E-16 értékelési kategóriák tartalmazzák.

Összességében a terv a környezettudatosságra döntően semleges hatást gyakorol (egymást kioltó intézkedések hatásainak köszönhetően), de vannak intézkedések, amelyek a lakosság környezettudatosságának alakulását kifejezetten támogatják, míg egyes intézkedések ellene hatnak. Érdemes ezeket a nagyon pozitív, illetve nagyon negatív intézkedéseket kiemelni, azért is mert jellemzően a Terv a környezettudatosság ellenében ható intézkedésekre sokkal nagyobb forrást tervez, mint a környezeti szemléletformálást támogatókra.

A negatívan ható intézkedések közül a „Kalandparkok létesítése, aqua- és csúszdapark kialakítása, multifunkcionális szórakoztató központ, golfpályák építése” ellene hat a térségi hagyományokra építő szelíd turizmus fejlődésének, konfliktusokat generál a helyi lakosság és az üdülönépesség között, az üdülőingatlannal rendelkező és azzal nem rendelkező vendégek között, valamint az egyes települések között is. A mesterséges, művi környezet preferálásával és az indokolatlan mértékű szórakoztatóipar támogatásával ellene hat a táji identitástudat megerősödésének. A repülőterek és közúti fejlesztések a környezetbarát közlekedési módok ellenében hatnak, ezáltal a lakosságot a nem fenntartható közlekedési módok preferálására szorítják. A Balatoni közlekedés gondjainak megoldását a közösségi

közlekedési módok, a vasúti fejlesztések, a kerékpár-úthálózat kiterjesztése jelenthetné, amelyek létesítésével áttételesen a lakosság és a térségbe érkező látogatók környezettudatos életvitele is elősegíthető lenne.

A Balaton térség turizmusának fellendülése csak akkor hathat a környezettudatosság irányába, ha természeti és kulturális táji értékekre épül, egyúttal védi azokat, sőt segíti kibontakozásukat, életben tartja, illetve élővé varázsolja a hagyományos művelési formákat, néprajzi örökséget. Ha nem a helyi erőforrásokra épül, akkor nem csak, hogy alacsonyabb környezeti teljesítményt mutat fel, hanem kifejezetten károsan is hathat az értékekre. A nem tájba illeszkedő, nem a helyi adottságokat kihangsúlyozó infrastruktúrák rombolják a táji karaktert, a sajátos arculatú balatoni táj egyedi megjelenését, vonzerejét.

A legpozitívabb elemek a környezettudatosság erősítése szempontjából a Terv azon részei, amelyek hagyományos településszerkezet védelmét, táj menedzsment támogatását, vidéki örökség bemutatását, hagyományápolást, a tájkép védelmét, a környezetbarát közlekedési módok fejlesztését, a szelektív hulladékgyűjtést, a környezeti kockázat-megelőzést, valamint a Balatoni Civil Alap felállítását, a balatoni „Tudásház” és a "Balaton tudat" erősítését szolgálják.

4.3.7. Fenntarthatósági hatások (fenntartható térségi gazdasági és társadalmi rendszer kialakulására gyakorolt hatások)

A fenntartható térségi gazdálkodás és társadalmi rendszer kialakulására irányuló elvek megtalálhatók a BRFS fenntarthatósági értékrendjében. A BRRFT döntően érvényesíti ezeket az elveket, azonban néhány esetben a megfogalmazott fejlesztései ez ellen hatnak:

- A gazdaságfejlesztési és turisztikai intézkedésekben határozottan megjelenik a térségen kívüli tőke bevonásának igénye. Ez függővé teheti a térséget a térség határian kívüli gazdasági döntéshozatali központoktól. Fennáll, annak a veszélye, hogy a térség adottságaihoz nem illeszkedő fejlesztések valósulnak meg, melyek felélik, eltűntetik a táji karaktereket és a bennük rejlő erőforrásokat. A Balatonnál ugyanakkor ezek a fejlesztések friss fejlesztési elképzeléseket is hozhatnak, melyek nemhogy csökkenthetik, de növelhetik a térségi erőforrásokat (tekintve a térségi szereplők közelmúltig tartó korszerűtlen fejlesztéseit és a térségi humán erőforrás minőségének válságát). **Ezért elsősorban arra kell törekedni, hogy a befektetett tőkéből finanszírozott fejlesztések is igazodjanak a gazdaságfejlesztési elvekhez, a befektetők megkeresése már eleve a szigorú elvekhez illeszkedő fejlesztési szándékok keresésével történjen meg (irányított befektetés-ösztönzés).** Ezt a jelenleginél egyértelműbben meg kell jeleníteni a BRRFT-ben (a jelenlegi leírás zavaros).
- A térségi fenntarthatóságot növeli, ha a jövedelmek térségen belül maradnak. Ezt szolgálják a térségi szereplők közötti gazdasági kapcsolatok. **A térségen belüli intézmények (felsőoktatási, közszolgáltatási) és vállalkozások közötti gazdasági, turisztikai, feladat ellátási együttműködések preferálni kell. Ez jelenleg sem ismeretlen a BRRFT-ben, de megjelenítése nem határozott és egyértelmű,** mert minden együttműködés egyetlen intézkedés alatt szerepel (térségen belüli is, mikro térségi és egész Balatoni régióra kiterjedő), ezt javítani szükséges.

- **A BRRFT megújuló energetikai intézkedéseinek át kell vennie a KEOP térségi megújuló energetikai elveit.** Ezek hiányában ugyanis az intézkedés kifejezetten a fenntarthatóság ellen hat, a térségi erőforrások (talaj, biomassa) kizsákmányolásához vezet, és közösségi értékek magán célú kiaknázását szolgálja. Az elvek:
  - A beruházásoknak kimutatható módon kell befolyásolnia az adott térségek fosszilis alapú energiafelhasználását, a térség szintjén növelni kell a megújuló energiaforrások energetikai hasznosítását.
  - Különösen preferált, ha a fejlesztésekhez kapcsolódó alapanyag-előállítás, -feldolgozás, energiatermelés és -felhasználás egyaránt jól körülhatárolható, összefüggő rendszerben, térségi alapon valósul meg. A térség, a fejlesztések méretétől függően egy településrészre, településre, települések csoportjára, kistérségre, kistérségek csoportjára terjedhet ki, igazodva a helyi adottságokhoz és a leghatékonyabban előállítható helyi megújuló energiaforrásokhoz.
  - Preferált, ha a fejlesztések közösségi beruházások keretében, közösségi hozzájárulással valósulnak meg és a beruházások eredményei közösségi érdeket is szolgálnak.
  - Preferált a különböző megújuló energiaforrások együttes használata, amennyiben azok együttesen költség- és környezethatékonyabbak, mintha csak egyikük egyedül, vagy egy nem megújulóval való kombinációban valósul meg.
  - Korlátozott mértékben támogathatóak a megújuló energiaforrások használatát más, fosszilis energiaforrások használatával kombináló fejlesztések is, amennyiben ezek elősegítik a megújuló energiaforrások arányának növekedését és mérséklik a fosszilis energiafordozó-felhasználást.
  - Szintén preferáltak a kombinált – tehát energiahatékonysági megoldásokat és megújuló energiaforrásokat egyaránt alkalmazó – beruházások.
- A BRRFT nyugdíjas turisták és üdülönépesség célcsoportjára építő turisztikai intézkedései a társadalmi fenntarthatóságot veszélyezteti, mert korosztályos szegregációhoz vezethet (sőt ennek térségi léptékű vízióit vetíti elő, mint Florida, Spanyolország mintájára), és csökkenti a térség társadalmának megújító képességét. Erőteljesebben kell népszerűsíteni, hogy a Balaton a családok üdülőhelye. **A nyugdíjas célcsoport vonzásának és kiszolgálásának közpénzekből való támogatását és elősegítését megelőzően mindenképpen meg kell vizsgálni a nyugdíjas népesség koncentrációjának elviselhető küszöbértékeit** (a folyamat spontán is zajlik, erősítése nem biztos, hogy kívánatos), valamint az idős népesség életminősége biztosításának helyi feltételeit (közszolgáltatási intézmények hiányoznak). **E törekvések esetleges negatív hatásait kompenzálja a fiatalok helyben tartása. Ezt az intézkedést azonban elsősorban a magasan (egyetemi és posztgraduális) képezett fiatalokra kellene fókuszálni, és e szűkebb célcsoportot szintén javasolt kiterjeszteni a nem helyi, magasan képzett fiatalokra is,** mert az is a helyi társadalom megújulási képességét, így fenntarthatóságát szolgálja.

4.3.8. Tájhatások (táj ökoszisztémákra, tájgazdálkodásra, természeti és kulturális táji erőforrásokra, tájképre, területhasználatra és térszerkezetre gyakorolt hatások)

A területhasználatnak és a térszerkezetnek elsősorban a táji sokszínűség és a tájökölógiai stabilitás, azaz a táji ökoszisztémák működésének szempontjából van kiemelkedő jelentősége. A táji ökoszisztémák stabilitását fokozza, ha a területhasználat diverzitása fennáll, ha a természet közeli területhasználat feltételeinek stabilitása (kiterjedésükben) biztosított, valamint ha a tájökölógiai térszerkezet lehetővé teszi a tájon belüli anyag- és információáramlást. Összességében a BRRFT kedvezően hat a területhasználatra és a térszerkezetre. Néhány intézkedés esetleges negatív területhasználati hatásai kiküszöbölhetők.

Területhasználatnak a hazai körülmények között napjainkra egyre halványodó, de még mindig létező feladata a mezőgazdasági területek monotonitásával szembeni mozaikosság kialakítása (a nagyüzemi táblákat megbontó, a kisebb méretű táblák között elhelyezkedő szegélyek, facsoportok). A BRRFT számos intézkedése célirányosan jótékony hatást gyakorol a területhasználatra. Ugyanakkor az energetikai biomassza termelés és a nagyüzemi mezőgazdaság támogatása, valamint a termelői csoportok támogatása nagytáblás monokultúrák kialakulásához vezethet, és természet közeli területhasználati formák visszaszorulását eredményezheti. A legkritikusabb intézkedéseket, **az energetikai biomassza termelést a Balaton vízgyűjtőjében nem javasolt támogatni vagy csak a tájképi mozaikosságot kiszolgáló kompenzációs intézkedésekkel.**

A tájökölógiai stabilitást nagymértékben szolgálja, ha a beavatkozások figyelemmel vannak a térszerkezetre. Ez a törekvés a Balaton térségben megjelent ugyan (Balaton törvényben), de csak mérsékelten, pár ökológiai hálózati elem kijelölésével, mely nem volt tekintettel a nagytérségi összefüggésekre, az erdőtümbök, valamint a parti és háttérterületek összekapcsolására. A BRRFT ezen már túlmutat. A téma aktívan megjelenik a BRRFT intézkedéseiben. A kedvező térszerkezet passzív szolgálata is megjelenik a BRRFT intézkedéseiben, mert előírják az erdősitések és a belterületi zöldfelületek ökológiai hálózatba való illeszkedésének feltételét.

A jelenleg kidolgozás alatt álló Európai Táj Egyezmény várhatóan a BRRFT végrehajtási időszakában hatályba lép. Az Egyezmény legfontosabb alapelve a társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló fenntartható fejlődés elérése.

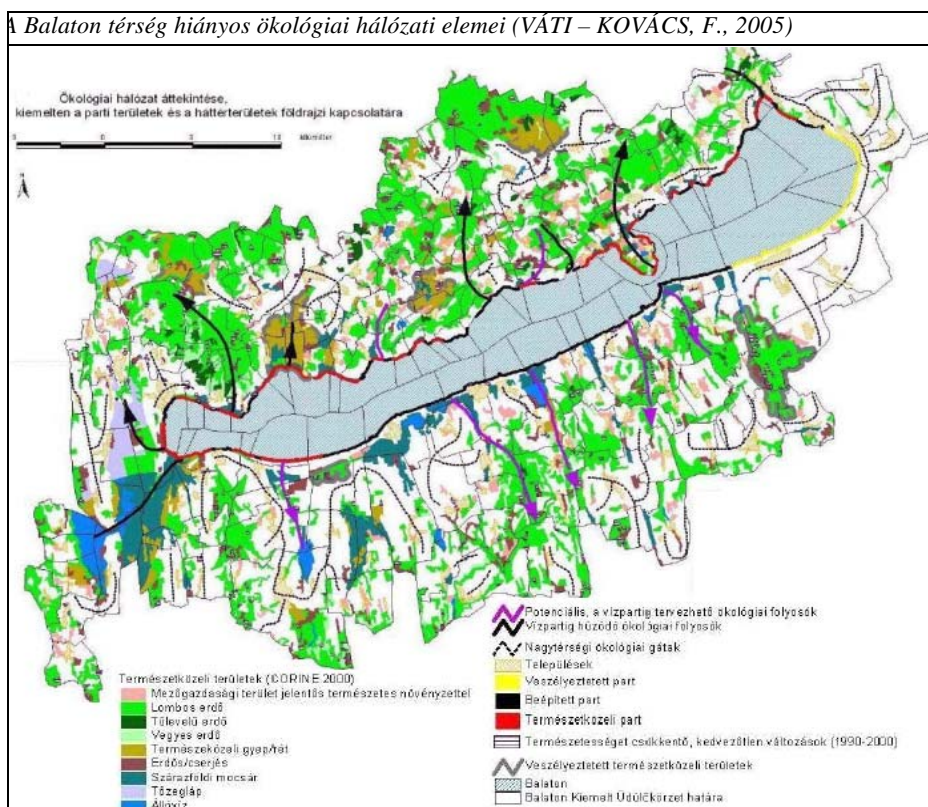
A tájgazdálkodás kialakítása lehetővé teszi a hagyományos, a táj egyedi karakterét adó vagy azt erősítő gazdálkodási formák kialakítását. A tájgazdálkodás a természeti és kulturális táji értékeket erőforrásként, fenntartható módon hasznosítja. Ebből adódóan alkalmazkodnia kell a helyi természeti feltételekhez, és azokat nem alakíthatja át, továbbá védi az erőforrásait képező értékeket, örökségeket és kibontakozásukat szolgálja. A tájgazdálkodás a tájak optimális élővilágra és a helyi társadalomra vonatkoztatott eltartóképességének megtartását szolgálja. A BRRFT összességében a nevezett táji kategóriákra kedvező hatással bír. Negatív hatásokat elsősorban a tájgazdálkodás egyes erőforrásai szenvedhetnek el, valamint a táji eltartóképesség optimumának elérését is veszélyeztethetik egyes intézkedések.

1. A tájgazdálkodás erőforrásai közül a tájképi értékeket veszélyeztethetik a nem megfelelően elhelyezett, a helyi táji karaktert nem hordozó infrastrukturális fejlesztések (utak, épületek). Félő, hogy a jelentős fejlesztési források hozzájárulnak a balatoni tájképi értékek, a táji karakter évszázados degradációjához. Szintén negatív tájképi hatással járhatnak az ültetvények (somogyi energiaültetvények). **Ezeket tájképjavító beavatkozásokkal kompenzálni kell.**

Az idegenhonos fajok megjelenése (elsősorban a parkosításban és a biomassza energetikai célú előállításában) veszélyeket rejt a táj őshonos fajai és az ezek által megjelenített erőforrások számára. **Ezért a BKÜ területén kerülni kell az idegenhonos**

fajok alkalmazását (kivételem egyes legalább 100 éve meghonosított vagy szaporodásra képtelen egzótákat a parkokban).

2. A biomassza túlhasználata hosszútávon a táj, az élővilág eltartóképességének leromlását idézi elő. Az energetikai célú biomassza célirányos termelése megfelelő hatástanulmányok hiányában kimerítheti a talaj tápanyagkészleteit. A biomassza felhasználása az alapanyagok eredetvizsgálatának és a térségi biomassza gazdálkodási keretek (helyi tervek) hiányában könnyen egyes térségek talajainak vagy erdei szervesanyag utánpótlásának kizsákmányolásához vezethet. **A biomassza termelésben javasolt átvenni a KEOP által megfogalmazott térségi megújuló energetikai elveket.**

4.3.9. Az emberi egészséget és életminőséget érintő hatások

Az emberi egészségre és életminőséget gyakorolt hatásokat közvetlenül az egészségmegőrzés és az ételbiztonság növelése kategóriában lehet értékelni (E-16), de áttételesen szinte minden értékelési kategóriában felvetődtek az életminőségre gyakorolt hatások.

Összességében a terv az emberi egészségre és életminőségre pozitív hatást gyakorol, ezt a célt a legtöbb intézkedés támogatja. A gazdaság diverzifikálását szolgáló intézkedések, az ételbiztonsági, a halászati, öko- és biogazdálkodási intézkedések, valamint a termelés biztonságát növelő és a foglalkoztatást bővítő, gazdaságfejlesztési intézkedések áttételesen segítik a lakosság életminőségének javítását. A humán erőforrás fejlesztését, a térségi tudás növelését és a lakosság megtartását célzó intézkedések, a civil mozgalom erősítése a balatoni társadalom megtartó erejére jótékonyan ható intézkedések.

A környezeti infrastruktúra javítását, a sport-infrastruktúrát támogató, a településképet javító, illetve a helyi adottságokra építkező termálturisztikai infrastruktúra fejlesztését szolgáló beavatkozások megteremtik egy tisztább és egészségesebb települési környezet alapfeltételeit. A táji kulturális örökség megóvását, a tájrehabilitációt, a tájkép védelmét, a környezetbarát közlekedési módok fejlesztését, a szelektív hulladékgyűjtést, a környezeti kockázat-megelőzést szolgáló intézkedések a lakosság komfortérzetét, életminőségét javítják.

A népesség egészségi állapota javításának ellenében ható, fejlesztési célkitűzéseket is tartalmaz a terv. A zajterhelést okozó repülőtéri fejlesztések, a régióba közúti forgalmat, ezáltal zaj és légszennyezés valamint a balesetek, haváriák kockázatát növelő intézkedések, továbbá a rendszeresen hangos rendezvények nem a térség fenntartható fejlődését szolgálják.

4.3.10. A települési környezetminőségre gyakorolt hatások (környezeti infrastruktúra)

Települési környezetminőség javítása, környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése, a környezeti értékelési mátrix E-20-as kategóriájában került értékelésre, de az épített környezeti értékek és kulturális örökség megóvása E-19-es pontban is ezt a témakört érintően vizsgálódott az értékelő szakértői csoport.

A terv külön intézkedést szentel (5.2.) a vonzó és élhető balatoni települések kialakításának és a településfejlesztésnek. Az intézkedésen belül kifejezetten pozitívan értékelhetők a településközpontok megújítását, az átmenő forgalmat lassító infrastrukturális beavatkozások, a településszerkezetet védő fejlesztési elképzelések, a belterületi zöldövezetek és a vízparti sétányok kialakítása, az omlásveszélyes magasparkok megerősítése, területhasználat változtatással.

A településeken az épített környezet minőségére pozitívan hathat a táji-természeti és kulturális örökségi vonzerőkre alapozott turisztikai hasznosítási módok preferálása, és a települések természeti, történelmi értékeinek és tájképi elemeinek megőrzését szolgáló intézkedések, valamint a környezetbarát közlekedési módokat támogató elképzelések (kisvasút, kerékpárút).

A települési környezet minőségét ugyanakkor negatívan befolyásolhatják a közúti forgalom növekedését okozó intézkedések, a túlzott és természetes eltartóképességet nem figyelembe vevő idegenforgalmi fejlesztések (pl. kalandparkok, golfpályák), amelyek területigénye nagyon jelentős és egyben a táji értékekhez való szabad hozzáférést gátolják, csakúgy mint a parti területek elkerítését, beépítését elősegítő intézkedések

56. javaslat	<i>Törekedni kell a kis helyigényű, barnamezős területeket hasznosító, vagy okszerű és környezetkímélő területhasználat váltással megoldható települési fejlesztések preferálására, valamint az indokolatlan mértékű beépítés és a természeti értékeket romboló, vagy épp elzáró fejlesztések elkerülésére.</i>
---------------------	---

4.4. Az intézkedések átfogó hatásai, a BRRFT várható környezeti következményeinek értékelése

A BRRFT végrehajtásának eredményeként a Balaton és régiója - mind az állandó lakosok számára, mind a turisták számára - egy magasabb életminőséget nyújtó, az „olcsó tömegturizmust” igényesebb, sokszínűbb és „szelídebb” turizmussal felváltó, és továbbra is egyedi (táji, életviteli, stb.) jellegű, vonzó lakó-, üdülő- és munkakörnyezetté válhat. Ennek persze feltételei vannak, részben a Tervben foglalt, környezeti szempontból pozitív, néha példaértékű feltételek, ösztönzők valóságban történő tényleges megvalósulása, illetve részben a jelen SKV megelőző, csökkentő és javító szándékú javaslatainak beépítése (pl. a korábbi „olcsó tömegturizmus” jelleg ne csússzon át aquaparkok, szórakoztatóközpontok és hasonló „mega-fejlesztések” által dominált, egyébként „gagyis és drága” kategóriájába).

Összességében a BRRFT végrehajtása több területen inkább pozitív hatással lesz a tág értelemben vett környezetre, mint ahol negatív hatásokat gyakorolna. A „tág környezet” az értékelés során vizsgált 21 értékelési kategória nem csak a klasszikusnak tekinthető környezeti elemeket és rendszereket tartalmazza, hanem olyan „struktúrákat” vagy „mechanizmusokat” is, amelyek a környezet és a természet jó állapotának fenntartásához nélkülözhetetlenek.

A Terv leginkább pozitív hatásai a következő területeken várhatók, azaz ezek azok a területek, ahol a Terv „erősnek” mondható:

- települési környezetminőség javítása, környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése
- szélsőséges éghajlati helyzetek és természeti csapások (viharok, árvíz, jégverés stb.) következményei elleni védelem
- fenntartható térségi gazdálkodási, komplex környezetgazdálkodási rendszerek kialakítása, az ökológiai gazdálkodás elterjesztése
- épített környezeti értékek és kulturális örökség megóvása
- a lakosság és a vendégek környezettudatosságának növelése és a szelíd turizmus elterjesztése
- egészségmegőrzés és élelmiszerbiztonság növelése
- Balatoni környezettudományi és egyéb régió-specifikus kutatások ösztönzése, fenntartása

Semleges vagy esetleg kisebb mértékben pozitív hatás várható a következő területeken:

- környezetbarát közlekedési formák terjedése
- megújuló energiaforrások használatának növelése
- élőhelyek kémiai és biológiai kockázatának mérséklése, halfauna védelme
- kockázat mérséklése; ipari, mezőgazdasági, szállítási szennyezési vészhelyzetek megelőzése, havária helyzetek elkerülése

- anyag- és energiatakarékosság növelése, hulladék keletkezésének megelőzése és minimalizálása
- természeti környezetet károsító kártevők elleni védekezés természetbarát formái
- erdők természetvédelme: természetközeli faösszetételű erdők megtartása
- tájkép megóvása, táji értékek optimális hasznosítása, tájrehabilitáció
- Natura 2000 és érzékeny természeti területek védelme, fenntartható hasznosítása, biológiai sokféleség megóvása
- felszín alatti vizek védelme, sérülékeny vízbázisok védelme

Néhány területen kisebb mértékű **negatív hatások vetíthetők** előre:

- talaj és földtani értékek védelme
- lokális jelentőségű légszennyezés és zajkibocsátás
- globális légszennyező hatás, ÜHG kibocsátás
- felszíni vizek védelme

A fentiekből lesűrhető egyik tendencia, hogy a Terv főként a különböző mechanizmusok és struktúrák tekintetében fejt ki pozitív hatásokat, míg inkább egyes környezeti elemek azok, ahol inkább valószínűsíthető negatív környezeti hatás.

4.5. Valószínűsíthető környezeti konfliktusok a BRRFT végrehajtásának elmaradása esetén

A Balaton – ezzel együtt a Balaton Régió - három megye (Veszprém, Somogy, Zala) és három NUTS-2 régió (Dél-, Közép-, és Nyugat-Dunántúl) területén fekszik. Egy összehangolt, a teljes térségre kiterjedő, horizontális elvekkel - ezen belül is különösen a környezeti és fenntarthatósági szempontokkal - „átítatott” terv végrehajtása nélkül, az „ad hoc” fejlesztések, mint a korábbi évtizedekben ez jellemző is volt, inkább a problémák kiinduló okaivá válnak, amelyek aztán különböző formákban jelennek meg: környezeti, gazdasági, társadalmi problémaként, amelyek valójában már az okozatok.

A fentiekhez kapcsolódóan, abból levezethető egyik ilyen példa **„az egységes balatoni közösségi közlekedési rendszer kialakítása, szervezése speciális balatoni szempontok alapján”** (Terv 4.4 intézkedése). Ezt az érintett megyék vagy régiók önmagukban nem vagy kevésbé hatékony módon tudnák csak megoldani, miközben a közlekedés, pontosabban a közösségi és környezetbarát közlekedési módok helyett az egyéni, autós közlekedés az egyik legjelentősebb és igen szerteágazó problémaforrás a régióban.

Összességében a Terv végrehajtásának elmaradása nem is igazából a környezeti elemeken, azok minőségén keresztül jelentkezne, mert „nagy átlagban” azokra semlegeshez közel álló hatásokkal járna, hanem pozitív hatásokat főként egyes, környezethez, fenntarthatósághoz kapcsolódó, azokon alapuló *„struktúrákra és mechanizmusokra”*²³

²³ Környezeti értékelő mátrixban E9-től E-21-ig terjedő értékelési kategóriák.

gyakorol pozitív hatásokat. Ezek akár kifejezetten jelentős mértékű változásokat idézhetnek elő a környezeti elemek és rendszerek állapotában.

A környezeti értékelések alapján a Terv végrehajtása - a javasolt intézkedések mellett - egyik legkedvezőbb hatást **a települési környezetminőség javítására, környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztésére, településkép javítására** fejtené ki. Ennek elmaradása a helyi lakosság és a turisták életminőségében is egy elszalasztott javítási lehetőséget jelentene.

A Terv megvalósítása szintén igen előnyösen befolyásolná **a fenntartható térségi gazdálkodást, az ökológiai gazdálkodás elterjesztését**. Ennek elmaradása is sokszínű problémákhoz vezetne: intenzív, erősen vegyszerező mezőgazdasági művelési formák, vizek diffúz szennyezésének fennmaradása, stb., amely például a Víz Keretirányelv vagy a Nitrát Irányelv céljainak megvalósítását is veszélyeztetné (amelyek egyébként különösen fontosak ebben a régióban).

A Terv szintén pozitív hatást gyakorolhatna **a lakosság és a vendégek környezettudatosságának növelése, és a szelíd turizmus elterjesztésére**. A jelenlegi problémák egy jelentős részének oka, a korábban évtizedekig folyó tömegetturizmus, amelynek fenntartása sem környezeti, sem gazdasági szempontból nem lenne már kívánatos, továbbra is azon állapotokat tartaná fenn, amelyekkel most, mint problémákkal kell megküzdeni.

Több intézkedésnél található szándék a **Balaton-specifikus kutatások, Balatonhoz kapcsolódó környezettudományi kutatások** elősegítésére, ebben is tehát „erős a Terv”. Elmaradásával csökken az esély, hogy a régió önmaga, saját erejére, ismereteire támaszkodva oldja meg problémáit, önmaga jövőképét megalkotva végezze el fejlesztéseit.

5. JAVASOLT KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ INTÉZKEDÉSEK

5.1. A BRFS és a BRRFT fenntarthatóbbá tételét szolgáló javaslatok (új intézkedések)

<p>5. javaslat</p>	<p>(1) Javasoljuk, hogy a BFS-BRRFT és a Balaton tv. kölcsönösen hasson egymás fejlődésére, eközben alakítsák ki a BKP-ban, BRFS-ben rögzített balatoni térhasználati elvek jogszabályi, pályázati rendszeri alapjait; Szigorodjon a Balaton tv. betartatása, ösztönzők is segítsék ezt, és csak egyes parttól távoli területeken enyhülhessen a törvényi előírás; Készüljön Balaton térségi fenntarthatósági keretstratégia.</p> <p>(2) Javasoljuk az SCD befektetői csoport nagy volumenű fejlesztéseinek SKV vizsgálat alá vonását, a fenntartható térségfejlődés hosszú távú fennmaradásának biztosítása, és a térségi örökségértékek védelme érdekében.</p> <p>(3) Javasoljuk, hogy a Balaton térségében a jövőben tervezett nagyobb turisztikai beruházások esetében előfeltétel legyen a szigorú környezeti hatásvizsgálat készítése és elfogadtatása, valamint a BRRFT-hez való illeszkedés bemutatása is</p>
<p>6. javaslat</p>	<p>1.) A VKI sikeres végrehajtása sokszereplős együttműködést kíván. Ezért az 1.9.3 „Balaton régió honlapja” intézkedésen belül a honlap önálló tartalmaként megjelenhetnének – közérthető formában – olyan információk, amelyek a VKI célkitűzéseinek megvalósulását segíthetnék (pl. háztartásoknak, mg-i gazdálkodóknak, ipari cégeknek, oktatási intézményeknek, stb.) Ugyanitt kaphatnának helyet a jó mezőgazdasági gyakorlatról szóló információk, amelyek a vizek nitrát szennyezésével szemben lehetnek hatásosak (lásd: következő alfejezetben).</p> <p>2.) A „3. Humánerőforrás fejlesztés” intézkedéscsoporton belül is, az egyes felnőttképzéseknél (pl. Régióspecifikus elemeket tartalmazó tananyagfejlesztés) megjelenhetnének környezetvédelmi ismeretek, ezen belül is a Balatoni régió sajátosságából következően a vízvédelemhez kapcsolódó ismeretek.</p>
<p>8. javaslat</p>	<p>1.) Javasoljuk, hogy a tervezés során a B12 szempont (Minőségi termékek, innováció) a lehetőségeket figyelembe véve elsősorban a Turizmus fejlesztése prioritásaiban is jelenjenek meg.</p> <p>2.) Meglátásunk szerint a 3. (Humánerőforrás fejlesztés) és 5. fejezetben (Táji és települési környezet fejlesztése) fontos szempontként jelenhet meg az újrahasznosítás, ezért javasoljuk a prioritások módosítását, mely szerint a B8 szempont (Újrahasznosítás) is beépítésre kerül.</p> <p>3.) A B9 szempont (Értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal) beépítését javasoljuk a 2.2.a (Turisztikai szolgáltatások fejlesztése); 3.1 (Képzési programok) és a 3.3.a (Helyi társadalom megújítása) prioritások újragondolásával.</p>
<p>9. javaslat</p>	<p>A B3 (Szennyezés megelőzés, minimalizálás az ipari és lakossági szektorban) és B7 (Dematerializáció) fenntarthatósági szempontok negatív értékelését javíthatja a 1.2. (Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése); 2.1.a; (Turisztikai vonzerők fejlesztése: szórakoztató projektek), 4.1.a (Közút és repülőtér fejlesztése); és a 4.2.a (Régión belüli közútfejlesztés) prioritások megvalósítását szolgáló intézkedésekben a fenti kritériumok figyelembe vétele.</p>

10. javaslat	Nem támogathatók azok az erdő- és mezőgazdasági vállalkozások, melyek tevékenységük során a területük indokolatlan bekerítésével nem teszik lehetővé a közkincset képező kulturális és természeti értékekhez való hozzáférhetőséget.
15. javaslat	A prioritások céljainak megfogalmazásánál figyelembe kell venni, hogy a helyi érdekérvényesítés eszközei (pl. Balatoni Gazdasági Fórum) segítsék elő minél szélesebb körben, a gazdasági és helyi döntéshozók közötti párbeszédet.
16. javaslat	A vállalkozások és az informatikai infrastrukturális fejlesztések segítsék elő a környezetkímélő, ökológiai gazdálkodás elterjedését.
19. javaslat	A minősítési rendszer egyik szempontja lehet a szállítási útvonalak és a szállítási út hosszának csökkentése, racionalizálása.
21. javaslat	1.) A képzési programokban kapjon helyet a hagyományos helyi értékeken alapuló gazdálkodási formák ismereteinek átadása. 2.) A képzési programok kidolgozásánál a képzési tematikába integrálódjanak a környezetvédelmi és a sajátos „balatoni„ ismeretek.
22. javaslat	A képzési programok összeállításánál vegyék figyelembe a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatását és életminőségét javító oktatási programelemek beépítését.
25. javaslat	Szükségesnek tartjuk egy térségi fenntarthatósági stratégia kidolgozását, melyben rögzítésre kerül, hogy a parti területek terhelésének csökkentését célzó fejlesztések nem növelhetik a háttérterületek terhelésének növelését
26. javaslat	Javasoljuk, hogy a Tervben a fejlesztések és beruházások támogatásánál kizáró okként jelenjen meg, hogy a fejlesztések nem korlátozhatják a közkincset képező területekhez való hozzáférést.
27. javaslat	Javasoljuk, hogy a Stratégiában elsősorban a turisztikai prioritásokban az akadálymentesítés önálló tevékenységként jelenjen meg.
32. javaslat	Az 1.1/a és 1.1/d (Terv számozása szerint 1.1.1, 1.1.2, 1.1.6) intézkedéseknél egyes helyeken szerepel már energiahatékony és alternatív energia alkalmazási módok preferálása, de ezeket hangsúlyosabban (akár előnyben részesítés helyett feltételként) kell megjeleníteni, mind gépbeszerzéseknél, mind létesítmények építésénél, technológiák modernizációjánál
33. javaslat	A (Terv számozása szerint 1.1.) intézkedésnél a szaktanácsadó szolgáltatás (és hálózat) körébe feltétlenül kerüljön be: a Natura2000 területeken folytatandó gazdálkodás témaköre, komplex térségi gazdálkodás ismeretei, megújuló energiaforrások használatának ismeretei, környezeti kihatású haváriahelyzetek megelőzése Ez a javaslat az 1.4 „Humán erőforrás fejlesztésnél” is helytálló.
34. javaslat	Az 1.2/a (Terv számozása szerint 1.2.2) intézkedések körében támogatást kell biztosítani az erdei rovar kártevők (pl. gyapjaslepke, aknázómoly) elleni védelemre.
35. javaslat	A Terv számozása szerinti 1.2.2 intézkedések közül legyen kivéve az „energiaerdő telepítés”, mert ez nem illik a fenntartható erdőgazdálkodás intézkedései közé; más intézkedésnél önállóan legyen szerepeltetve, amennyiben szükség van rá.

39. javaslat	Az 1.9.3 intézkedésnél, a Balaton régió honlapjára, potenciális „felhasználói” csoportok szerint (pl. turisták, helyi lakosok, mezőgazdasági gazdálkodók, ipari vállalkozások) célszerű felvenni környezetvédelmi, fenntarthatósági témákat. Például: kerékpárutak a Balaton környezetében (térképpel), közösségi közlekedés és átszállási lehetőségek, ökológiai gazdálkodás (benne „elrejtve a Nitrát Irányelv követelményei), vízvédelem (benne elrejtve a Víz Keretirányelv követelményei) stb.
40. javaslat	A 2.2.2.1 intézkedéshez (szálloda, termálhotel építés, stb.) javasolt előnyként - vagy akár feltételként - megjelölni, hogy előnyt élveznek azok a szállodák, amelyek 0,5-1,5 éven belül (építéstől vagy átalakítástól számítva) vállalják, hogy működésre valamilyen környezeti tanúsítványt, védjegyet szereznek. Ilyen tanúsítási rendszerek jelenleg is léteznek a vendéglátás területére: - Magyar Szálloda Szövetség minősítő védjegye a „zöld szálloda” - Környezetbarát Termék Kht. „környezetbarát termék” védjegye - szóba jöhet még az EU hivatalos védjegye a „Virág”, Európai Ökocímke
42. javaslat	A 2.2.3.4 intézkedésekhez a Balaton egészére vonatkozó szabályozási tervben vagy más dokumentumban rögzíteni célszerű, hogy legfeljebb két aqua- és kalandpark épülhet a Balaton körül, egymástól jelentősebb távolságra, pl. egy a déli partra és egy az északi partra. A limitált számú aqua- és kalandpark megvalósítását tervező beruházók számára pedig szigorú környezetvédelmi követelményeket kell megfogalmazni, még a tervezés előtti fázisban: - lehetőleg minél kisebb területfoglalás - kifejezetten jó tömegközlekedési lehetőség mellé történő település (pl. vasútállomás közelsége) - energia- és víztakarékos megoldások - kötelező szelektív hulladékgyűjtés és kezelés megvalósítása a létesítményen belül
43. javaslat	A 2.2/a és 2.2/b (azaz termálfürdő, szálloda, konferenciaközpont stb. építése) intézkedéseknél rögzíteni kell, hogy az épületek energetikai minőségének meg kell felelnie az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról szóló 7/2006. (V. 24.) TNM rendeletnek. Ugyanezen jogszabály alapján a tervezésnél vizsgálni kell – nagyobb épületeknél - az alternatív energiaellátási módok megvalósíthatóságát.
44. javaslat	A 2.3.1 intézkedéshez javasolt előírni, hogy az új és felújításra kerülő kempingekben – legalább a minimális mértékű, három frakciós (papír, üveg, aludoboz) – szelektív hulladékgyűjtési és -kezelési lehetőség megoldott legyen. Ugyanez feltételként megfogalmazandó a szállodaépítésekre, különösen a magas minőségű szállodák esetében.
45. javaslat	A 3.4/a (Terv számozása szerint 3.4.1; 3.4.3; 3.4.4) intézkedéseket ki kell egészíteni azzal, hogy a kerékpáros megközelíthetőség megkönnyítését feltétlenül szem előtt kell tartani a tervezésnél, illetve a könnyű és biztonságos kerékpártárolást a létesítményeknél.
46. javaslat	A 3.4/b (Terv számozása szerint 3.4 mindegyik komponensében található valamilyen szinten képzés, tudatformálás, de főként a 3.4.4 esetében hasznos), az óvodai és alapfokú oktatási intézmények programjának megújításánál szerepel ugyan a „környezettudatos gondolkodási képesség” kialakítása, de ide célzottan javasolt felvenni a témák közé: - az energiatudatosságot (energiatakarékosság és hatékony használat), valamint - a hulladékkezelés és minimalizálás lehetőségeit, valamint - a tudatos vásárlói szokások kialakításának képességét.

47. javaslat	Az 5.1/a ivóvíz minőség javítása (Tervben 5.1.1) intézkedéshez javasolt felvenni az ivóvíz felhasználás mennyiségére vonatkozó tájékoztatási tevékenységeket a lakosság felé, konkrét víztakarékosságot célzó példák megadásával, pl. - víztakarékos csapok, kifolyók, - víztakarékos WC-öblítő tartályok, - esővíz hasznosítás (pl. autómosáshoz, WC öblítéshez).
52. javaslat	Az 5.5/c (Tervben 5.5) intézkedések közé javasoljuk felvenni az energiahatékonyságról és - takarékoságról szóló, már létező jogszabályi követelményekről való lakossági tájékoztatást. Az épületek energetikai követelményértékeiről szóló (7/2006. (V.24.) TNM rendelet) már több mint egy éves, ismertsége mégis meglehetősen csekély, jelentősége viszont nagy. Valamint a közeljövőben kormányrendeletként megjelenő, az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról szóló tervezet követelményeiről. A fentieket az épületek energiateljesítményéről szóló 2002/91/EK irányelv teszi kötelezővé.
53. javaslat	Javasoljuk a Balaton Régióra kiterjesztett komplex tájgazdálkodási koncepció kidolgozását, a BRFS-ben és BRRFT-ben szereplő térségi fenntarthatósági keretstratégiával összhangban.
54. javaslat	Javasoljuk a körzeti erdőtervek, üzemtervek, erdősítési tervek és a települési és területrendezési tervek összehangolását, továbbá - elsősorban a közútépítési fejlesztések esetében - vizsgálatokat kell végezni a táj terhelhetőségére vonatkozólag.

5.2. A fellépő hatások mérséklését célzó "kompenzáló" intézkedések (javító intézkedések)

1. javaslat	A Nemzeti Környezetvédelmi Program végrehajtása keretében – a természeti erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodás érdekében – élvezzenek előnyt azok a fejlesztések, ahol a termálvíz újrahasonosítás szerves részét képezi a beruházási tervnek. Kiemelkedő fontossággal bír az egységes Hévízi-tó védelméhez kapcsolódó projektek vizsgálata, különös tekintettel az Átfogó Tóvédelmi Program szempontjaira
2. javaslat	A multifunkcionális szórakoztató központok (kalandpark, aquapark) létrehozása számottevő potenciális környezetterheléssel járhat (pl. légszennyezés, talajterhelés, területhasználat). A beruházások támogatásánál kiemelt szempontként jelenjen meg a környezetkímélő, energiatakarékos megoldások alkalmazása.
3.javaslat	A mezőgazdasági termelői csoportok támogatásánál valamint a specifikus élelmiszeripari „Balaton Termék” előállítóknál előnyt élvezzenek azok a vállalkozások, melyek a biológiai úton lebomló hulladékokat a talajba közvetlenül visszaforgatják vagy komposztálják.
4. javaslat	Előnyt élvezzenek azok a beruházók – elsősorban a falusi turizmus és a parttól távolabbi településeken működő kisebb fogadóhelyek - amelyek a működésük során a keletkező hulladékok szelektív gyűjtését vállalják.

7. javaslat	<p>1.) Azoknál az intézkedéscsoportoknál, ahol ez értelmezhető (pl. „1.2. Alkalmazkodó földhasználati rendszerek”) fontos lenne már a Fejlesztési Tervbe, de a kiírásra kerülő pályázatokba feltétlenül beépíteni, hogy a „helyes mezőgazdasági” gyakorlat teljes körűen és szigorúan megkövetelt az érintett gazdálkodóktól.</p> <p>2.) Hasonlóan figyelmet kell fordítani a közeljövőben FVM rendeletként megjelenő nitrátszennyezésre vonatkozó második cselekvési tervre, és ezt szintén beépíteni.</p>
11. javaslat	Előnyben kell részesíteni azokat a vállalkozásokat, melyek tevékenységük során más vállalkozásokkal együttműködve elősegítik a parti települések és a parttól távolabbi területek közötti különbségek csökkentését.
12. javaslat	Előnyben kell részesíteni azokat a vállalkozásokat, melyek tevékenységük során vállalják a mezőgazdasági melléktermékek újrahasznosítását.
13. javaslat	Azok a vállalkozások, melyek a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatását vállalják, előnyt élvezzenek a támogatások megítélésénél.
14. javaslat	Előnyt élvezzenek az alacsony környezetterhelési iparágak, melyek a felhasznált nyersanyagok és energiahordozók, valamint a raktározási és szállítási igények minimalizálására törekcsenek.
17. javaslat	<p>1.) A megújuló erőforrások kímélése érdekében élvezzenek előnyt azok a vállalkozások, melyek a termálvíz újrahasznosítását (pl. kertészet) beépítik tevékenységi stratégiájukba.</p> <p>2.) Vizsgálni kell az egységes Hévízi-tó védelmet és a termálvíz hasznosításának módjait.</p>
18. javaslat	A gyógy és termálfürdők fejlesztésénél élvezzenek előnyt a megújuló energiahordozók hasznosítását (napkollektor) alkalmazó vállalkozások.
20. javaslat	A minősítési rendszer kialakításánál vegyék figyelembe a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok érdekeinek érvényesülését.
23. javaslat	A közlekedés fejlesztésénél elsősorban a tömegközlekedést szolgáló fejlesztések és beruházások kerüljenek előtérbe.
24. javaslat	Javasoljuk olyan intézkedések kidolgozását, melyeknél a turisztikai fejlesztések, beruházások barnamezős területeken valósulnak meg.
28. javaslat	A környezetkímélő közösségi és egyéni közlekedési módok támogatása élvezzen előnyt a többi közlekedési fejlesztéshez képest.
29. javaslat	A BRRFT turisztikai prioritásaiban jelenjen meg, hogy a fejlesztések nem bátoríthatják a közutakon kívüli gépjármű használatot, egyéni motoros vízi jármű használatot.
30. javaslat	Jelentős előnyben kell részesíteni a már meglévő telephelyek, technológiák modernizálását, felújítását az új, zöld mezős beruházások és új technológiai kapacitások kiépítésével szemben.
31. javaslat	Az 1.1/a (Terv számozása szerint 1.1.6) intézkedéseknél a belterületi vízrendezéssel összehangolt külterületi vízrendezésre van szükség, azaz „belvízgazdálkodást” kell megvalósítani

36. javaslat	<p>Az 1.4/a (Terv számozása szerint 1.4.1) intézkedések között a szakismeretek, tudatformálás témái közé (természetesen azon célcsoportok esetében, ahol ez releváns!) legyen explicit módon felvéve a régióra különösen fontosnak tekinthető témakörök:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gazdálkodás a Natura2000 területeken; támogatási lehetőségek - helyes mezőgazdasági gyakorlat (a Nitrát Irányelv elvárásai szerint), - vízminőségvédelmi ismeretek (a Víz Keretirányelv és Balatoni vízgyűjtő-gazdálkodási terv szerint) - energiahatékony megoldások és megújuló energiaforrások használata, kapcsolódó támogatások, pályázatok
37. javaslat	<p>A KKV-k és mikroállalkozások esetében a környezetvédelmi jogszabályoknak való megfelelés segítése és az önkéntes alapú környezetirányítási eszközök alkalmazása érdekében útmutatók terjesztése és/vagy tanácsadói szolgáltatások igénybevételeinek támogatása (amely az 1.6.1, 1.6.2 és 1.6.4 intézkedésekhez is kapcsolható; de külön szerepel hasonló az 1.7.1 intézkedésen belül is: „környezetvédelmi követelményekről való tájékoztatás nyújtása”).</p>
38. javaslat	<p>Az 1.7.1 tevékenységeknél, az előnybe részesítési szempontok közé célszerű felvenni az „energiatakarékos épületek, energiahatékony technológiák, technikák” alkalmazását.</p> <p>Az 1.7.2 tevékenységnél a preferált, támogatásra javasolt tudományterületek között a már ott szereplő geotermikus energia felhasználásához kapcsolódó kutatások mellé javasolt a szélenergia felvétele is.</p>
41. javaslat	<p>Első sorban a 2.2.4.1 intézkedéshez javasolt, de a 2.2 csoport többi intézkedéséhez is megfontolandó: azon rendezvények, attrakciók előnybe részesítése, amelyek időben és térben „kitoltak”, hogy a ne csak a nyár közepi kb. 4-6 hétre összezsugorodott szezorra essenek rendezvények (különösen pl. Balaton Fesztivál) és ezzel együtt a terhelés térbeli szétterítése is hasznos lehet (parttól távolabbi települések bevonása).</p>
48. javaslat	<p>Az 5.1/b szennyvíztisztítás (Tervben 5.1.2) intézkedéshez javasolt felvenni az „iszapkezelő létesítmények építése” mellé a biogáz termelő és hasznosító berendezések telepítésének vizsgálatát.</p>
49. javaslat	<p>Az 5.1/c hulladékgazdálkodás (Tervben 5.1.3) intézkedésnél, a célok között szerepel a „hulladék keletkezésének megelőzése és minimalizálása”, de a konkrét tevékenységek között ez már nem jelenik meg. Javasolt a tevékenységek között a hulladék keletkezésének megelőzését és mennyiségének minimalizálását hangsúlyosan megjeleníteni.</p>
50. javaslat	<p>(1) Az 5.2/a (Tervben 5.2.1) intézkedésen belül a zöldfelület fejlesztéshez javasolt explicit módon felvenni, hogy elsősorban őshonos, tájba illeszkedő fajokkal történhet a növénytelepítés, és ezek tervezése folyamán az ökológiai folyosókhoz való illeszkedést – ha csak lehetséges – meg kell oldani. Külön figyelmet kell fordítani az elöregedett vagy rossz állapotú fasorok cseréjére.</p> <p>(2) Az önkormányzatok számára forrásokat kell biztosítani a közérdekű tájvédelmi intézkedések biztosításához (pl. földkábel alkalmazása légvezeték helyett, véderdő telepítés)</p>

51. javaslat	Az 5.2/a (Tervben 5.2.1) intézkedésen belül a reklámtáblák, óriásposzterek szabályozását javasoljuk részletesebben, hangsúlyosan megjelölni. A szabályozás keretében: <ul style="list-style-type: none"> - egyrészt a jelenleginél alacsonyabb számban (felületben) kellene maximalizálni a reklámtáblákat, - másrészt elhelyezésüket tekintve kifejezetten kerülni kellene a tájképet vagy műemlékeket zavaró helyszíneken történő elhelyezést.
55. javaslat	Javasoljuk a nagyobb turisztikai beruházások (szállodaépítés, kalandpark, aquapark stb.) támogatása előtt a megvalósulás helyszínének és a fejlesztések – a Balaton Régióra összesített – számának szigorú meghatározását.
56. javaslat	Törekedni kell a kis helyigényű, barnamezős területeket hasznosító, vagy okszerű és környezetkímélő területhasználat váltással megoldható települési fejlesztések preferálására, valamint az indokolatlan mértékű beépítés és a természeti értékeket romboló, vagy épp elzáró fejlesztések elkerülésére.

6. MONITOROZÁS ÉS INDIKÁTOROK MEGHATÁROZÁSA

6.1. A BFRRT érvényesítése során fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan indikátorok meghatározása, monitorozási javaslatok értékelése

Alapvetően hiányos a BRRFT indikátorkészlete. A terv nem tartalmazza azokat az indikátorokat, amelyekkel hosszú távon mérni, monitorozni lehet a fejlesztések környezeti hatásait. A dokumentum csak input és output indikátorokat határoz meg és nem jeleníti meg az eredmény és hatásindikátorokat. Erre a terv készítői a következő magyarázatot adják:

A Részletes Terv nem határoz meg külön teljes indikátorrendszert csak input és output indikátorokat ad részletesen. Az indikátorrendszer többi fő eleme a Komplex Programban, illetve a kiegészülő Balaton Stratégában található.

Mindezek miatt javasolt a Balaton Komplex programban már meghatározott és részletes indikátortípusok alkalmazását, amelyek a fejlesztések környezeti, fenntarthatósági hatásait szakszerűen mérni tudják. Tehát a **Tervnek fel kell vállalnia ezeknek az indikátoroknak az alkalmazását (gyűjtését, előállítását, felhasználását), nem csak megemlíteni, hogy ezeket milyen más dokumentumok tartalmazzák!**

Az indikátorok meghatározása és gyűjtése a Balaton térségre vonatkozóan sokkal nagyobb kihívást jelent, mint más hazai területi stratégiák esetében. Mindez hatással bír a monitoring és értékelési munkák költségeire (emeli), valamint várható pontosságára is (csökkenti).

Ennek okai:

- A monitorozás területe (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet - BKÜ) ugyanis nem áll összefüggésben a statisztikai adatok területi gyűjtésének egységeivel (kistérség, megye, régió). Ugyan a BKÜ-re is létezik külön statisztikai adatgyűjtés, ez azonban alig mutat túl néhány idegenforgalmi adaton.
- A nagyon erős térbeli és térségi szemlélet miatt a folyamatok monitorozásának területiségére is figyelni kell, különböző felosztásban (pl. parti és háttérterületek, régió egésze és egyes alrégiók, egyéb).
- Következményei:
- A statisztikára támaszkodó hatás és eredményindikátorok esetében települési szintű adatok folyamatos aggregálása szükséges.
- Bizonyos, más területeken viszonylag könnyen elérhető adatokat (pl. GDP, ágazatok teljesítményeinek adatai) még így sem lehet meghatározni, ezáltal csak mélyebb elemzésekkel nyerhetők ki, vagy egyes indokolt esetekben a régiót érintő kistérségi és megyei adatok felhasználása célszerű.

7. KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Ezt a munkarészt csak az SKV folyamat végén, a szakmai-társadalmi egyeztetés lezárását követően véglegesített javaslatok ismeretében lehet elkészíteni.

1.melléklet: BRFS fenntarthatósági értékelő mátrix

Stratégiai fejlesztési irányok (prioritások)	A térségi fenntarthatóság átfogó és általános szempontjai															
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14	A15	A16
	KÖRNYEZETKIMÉLO TÉRSÉGFEJLESZTÉS	DIVERZIFIKÁLT ADOTTSÁGOK KITEJESÍTÉSE	FENNTARTHATÓ TÉRSÉGFEJLŐDÉS, VONZÓ ESÉLYÉGYNELŐSÉG A HOZZÁFÉRÉSSEN	KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGRE ALAPOZOTT FEJLESZTÉSEK	A MUNKAERŐ TERSEGEN BELÜL TARTÁSA: *DOLGOZÓ	JÖVEDELMEK TERSEGEN BELÜL TARTÁSA	TUDÁS TERSEGEN BELÜL TARTÁSA, TUDÁS ALAPÚ TERÜLETKÖZELÍTÉS A TÉRSÉGEN BELÜL	ANYAGÁRAMOK TERSEGEN BELÜL TARTÁSA: *TERMELJ	VERSBNYKÉPES ÉS TERMESZETKIMÉLO	GONDOS ÉS ÖNZETLEN FEJLŐDÉS A TERSEGEN	INTEGRÁLT BALATON VIDÉKFEJLESZTÉS	TÁRSADALMI KOHÉZIÓ	TERSEGI KOMPETENCIAKES ERDEKERVENYESÍTÉS	A HELYI ÉRTEK TUDATOSÍTÁSA		
1. A Balatoni gazdaság diverzifikálása	0,0	1,5	0,8	-1,0	1,5	1,5	1,3	1,3	0,8	2,0	0,7	-1,0	1,5	1,0	-1,0	1,5
1.1a. Vállalkozások modernizációja: versenyképesség	0	2	1	-1	NR	2	2	1	1	2	NR	NR	1	NR	NR	NR
1.1b. Vállalkozások modernizációja: „Balaton termék”	1	2	2	NR	2	2	2	1	1	2	1	NR	2	1	NR	2
1.2. Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	-1	1	-1	NR	NR	1	0	1	0	?	0	-1	NR	NR	-1	NR
1.3. Információs társadalomhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése	NR	1	1	NR	1	1	1	2	1	NR	1	NR	NR	1	?	1
2. Turizmus fejlesztése	-1,3	0,5	0,7	-0,2	0,7	0,3	0,3	1,3	0,5	0,5	0,5	-0,6	1,3	0,7	1,0	1,0
2.1a. Turisztikai vonzerők fejlesztése: szórakoztató projektek, vízi sportok, kikötők, golfpálya	-2	0	-1	-2	NR	-1	-2	NR	-2	NR	-1	-2	NR	-1	NR	-1
2.1b. Turisztikai vonzerők fejlesztése: gyógyítás, vízes rekreáció: gyógy- és termálfürdők fejlesztése	-1	1	1	-1	?	-1	0	NR	0	0	0	-1	NR	0	1	1
2.1c. Turisztikai vonzerők fejlesztése: aktív pihenés, kerékpárút, kulturális turizmus, természetjárás, horgászturizmus, falusi	-1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	0	1	2	NR	2
2.2a. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	-1	-1	0	-1	-1	0	0	NR	1	NR	1	-1	NR	0	NR	1
2.2b. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése: minősítés	NR	1	1	1	NR	1	1	1	1	?	1	NR	2	2	NR	1
2.3. Turizmus menedzsment rendszerének megújítása	NR	1	1	1	1	2	2	2	2	NR	1	1	1	1	1	2

Stratégiai fejlesztési irányok (prioritások)	Környezeti, természeti és társadalmi-gazdasági szempontok, kritériumok																	
	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	B9	B10	B11	B12	B13	B14	B15	B16	B17	B18
	GLOBALIS FENNTARTHATÓSÁG	TERMÉSZETMEGŐRZŐ MEZŐ-ÉS ERDŐGAZDASÁG	SZENYVEZÉS MEGELŐZÉS, MINIMALIZÁLÁS AZ IPARI ÉS FENNTARTHATÓ KÖZLEKÉDÉS	AKTÍV TÁJKEPVEDELEM "BARNA MEZŐS"	TOVAGYJÁRÓ HATÁSOK MINIMALIZÁLÁSA	DEMATERIALIZÁCIÓ	ÚJRAHASZNOSÍTÁS	ÉRTEKVEDŐ GAZDALKODÁSA MEGÚJULÓ	PROSPEKTÁLÓ ÉS DECENTRALIZÁLT BALATONI GONDOS ÉS ÖNZETLEN FEJLŐDÉS A TÉRSÉGEK MINŐSÉGI TERMÉNEK, INNOVÁCIÓ	FELELŐS MŰGAJTARTÁS ÉS KÖRNYEZETTUDATOS	TÁRSADALMI MÉLTÁNYOSSÁG	HELYI ÖKOSZOCIÁLIS ÉRDEKELTSÉG ÉS NEMZEDÉKEK KÖZÖTTI IGAZSÁGOS SÁG	TÁRSADALMI PARTICIPÁCIÓ	AMEGÚJULÁS KÉPESSÉGEK				
1. A Balatoni gazdaság diverzifikálása	0,0	1,0	0,5	-0,3	1,0	-0,5	-0,7	0,0	0,5	1,3	0,0	1,7	0,8	0,0	1,0	0,7	0,5	0,8
1.1.a. Vállalkozások modernizációja: versenyképesség	0	0	NR	-1	NR	0	-1	-1	1	2	?	2	0	-1	NR	0	NR	1
1.1.b. Vállalkozások modernizációja: „Balaton termék”	1	2	NR	0	NR	NR	1	0	NR	1	1	NR	1	1	1	2	NR	0
1.2. Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	-1	NR	0	-1	1	-1	-2	1	0	1	-1	2	1	-1	NR	0	0	1
1.3. Információs társadalomhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése	NR	NR	1	1	NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	1	1	1	NR	NR	1	1
2. Turizmus fejlesztése	-0,4	1,0	-0,6	-0,3	-0,5	-0,5	-1,0	1,0	1,0	0,7	-0,4	2,0	0,0	0,3	0,3	-0,8	0,2	0,7
2.1.a. Turisztikai vonzerők fejlesztése: szórakoztató projektek, vízi sportok, kikötők, golfpálya	-2	NR	-2	-2	-2	-1	-2	NR	NR	0	-1	NR	-1	-2	-2	-2	-1	NR
2.1.b. Turisztikai vonzerők fejlesztése: gyógyítás, vízes rekreáció: gyógy- és termálfürdők fejlesztése	-1	NR	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	0	0	NR	?	1	0	-1	-1	NR
2.1.c. Turisztikai vonzerők fejlesztése: aktív pihenés, kerékpárút, kulturális turizmus, természetjárás, horgászturizmus, falusi	1	1	0	1	1	0	0	NR	NR	1	1	NR	1	1	1	1	1	NR
2.2.a. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	-1	NR	-1	-1	0	0	-1	NR	NR	1	NR	NR	-1	?	0	-1	NR	0
2.2.b. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése: minősítés	1	1	1	1	NR	NR	NR	NR	1	1	-1	2	1	?	1	NR	1	1
2.3. Turizmus menedzsment rendszerének megújítása	NR	NR	?	0	NR	NR	NR	NR	NR	1	-1	NR	NR	1	2	NR	1	1

2. melléklet: BRRFT környezeti teljesítmény értékelő mátrix

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
1. A Balatoni gazdaság diverzifikálása		-0,2	-0,1	0,5	0,5	-0,2	0,5	0,4	1,0	1,3	1,0	0,8	1,0	0,6	0,4	0,8	1,2	1,0	0,0	0,4	1,2	1,5
1.1. Mezőgazdasági vállalkozások modernizációja																						
1.1/a Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése, gépszerelés, kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések a mezőgazdaságban és az erdőszelvényben.(1.1.1; 1.1.2; 1.1.6)		-1	-1	0	0	-1	-1	0	?	1	-1	0	NR	-1	-1	1	1	NR	NR	0	NR	NR
1.1/b Termelési csoportok létrehozása, együttműködés új termékek kialakítására, együttes marketing, tanácsadói szolgáltatás kialakítása, (1.1.3; 1.1.4; 1.1.5; 1.1.7)		NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	1	1	1	NR	1	NR	1	NR	NR	NR	NR	NR
1.1/c Kiváló minőségű, táj jellemző egyedi élelmiszer és nem élelmiszer kisléptékű előállítása és feldolgozása (1.1.5)		0	0	1	NR	1	1	2	2	NR	2	NR	NR	NR	1	1	1	1	NR	NR	NR	NR
1.1/d Technológiai korszerűsítés, szerkezet átalakítás, környezetterhelés csökkentését szolgáló beruházások, termékek érték növelése (1.1.2),		2	1	2	2	1	1	NR	NR	NR	1	1	NR	?	2	1	1	NR	NR	NR	1	NR

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																					
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21	
1.2. Alkalmazkodó földhasználati rendszerek támogatása																							
1.2/a Mezőgazdasági és erdészeti területek fenntartható használata, multifunkcionális tájhasználat (1.2.1; 1.2.2.)		1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	?	NR	1	2	1	1	NR	1	NR	NR	
1.2/b Energiaölelvények telepítése (1.2.2.)		-1	1	1	0	-1	-2	-1	-1	?	-1	NR	NR	2	-1	-1	NR	-1	NR	-1	NR	NR	
1.3. A vidéki gazdaság diverzifikálása																							
1.3/a "Balatoni termék" turisztikai igényekre építő tanyasi termékek kialakítása, "Eredeti Balatoni Szolgáltató", közös marketing, minőségbiztosítás (1.3.1)		NR	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	1	NR	NR	NR	1	NR	2	2	NR	1	NR	NR	
1.3/b Raktárak, üzletek, piacok stb. kialakítása, eszköz és gépbeszerzés, kiegészítő infrastruktúra kiépítése (1.3.1)		0	0	NR	NR	-1	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	0	NR	1	1	NR	1	2	NR	
1.4. Vidéki humánerőforrás fejlesztés																							
1.4/a Szaktanácsadás, ismeretterjesztés, tudatformálás, továbbképzés (1.4.1)		NR	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	2	NR	1	2	1	NR	2	2	NR	1	NR	1	
1.4/b Infrastrukturális fejlesztés, falusi fogadóhelyek kialakítása (1.4.1)																							
1.5 Halászat																							
1.5/a Halászati vállalkozások fejlesztése: haltermelő rendszerek építése, korszerűsítése, eszközbeszerzés,		-1	0	2	1	1	1	1	1	1	2	NR	NR	1	NR	2	1	1	NR	1	NR	NR	
1.5/b Halfeldolgozó üzemek építés, felújítás		-1	-1	-2	0	-1	NR	-1	NR	NR	1	NR	NR	NR	-1	0	1	1	NR	0	1	NR	

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
1.5/c Természetes vízi halászat		0	-1	-1	NR	NR	0	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	NR	2	2	1	NR	NR	NR	NR
1.5/d Halászati termelői szervezetek együttműködése, értékesítési hálózatok támogatása		NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	1	1	1	NR	1	NR	1	NR	NR	NR	NR	NR
1.6 Vállalkozások modernizációja a gazdaság diverzifikálása érdekében																						
1.6/a Telephely, üzem, műhely építés, gépbeszerzés, eszközbeszerzés (1.6.1; 1.6.2; 1.6.3)		-1	-1	0	0	-1	NR	-1	NR	NR	?	1	NR	-1	0	-1	NR	NR	0	-1	?	NR
1.6/b Képzés, tanácsadás, tanulmányok, stratégiák kidolgozása, audit, együttműködés kialakítása, K+F (1.6.1; 1.6.2; 1.6.3; 1.6.4)		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	1	1	NR	1	NR	NR	NR	2
1.7 Vállalkozói és intézményi infrastruktúra fejlesztése a táji adottságokhoz igazodva																						
1.7/a Meglévő telephelyek, ingatlanok rekonstrukciója, innvációs park létesítése, infrastruktúra kiépítése, gépbeszerzés (1.7.1; 1.7.2)		-1	-1	0	0	-1	NR	0	NR	NR	0	0	NR	0	0	NR	NR	NR	-1	0	1	NR
1.7/b Tanulmányok kidolgozása, képzés, tanácsadás, új tevékenységek létrehozására irányuló K+F támogatása (1.7.1; 1.7.2)		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	1	-1	1	1	NR	NR	1	NR	2
1.8 Balatoni gazdaságfejlesztés intézményrendszerének fejlesztése																						
1.8 Gazdasági szervezetek közötti együttműködés, Balaton Fórum, szervezet fejlesztés, közös szervezés, PR, képzés, tanácsadás (1.8.1; 1.8.2; 1.8.3)		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	2	NR	NR	NR	1	NR	1	1	NR	NR	1	NR

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
1.9 e Balaton - információs társadalom kifejllesztése																						
Szélesávú informatikai hálózat kialakítása, internet elérhetőség, online ügyintézés kiterjesztése, e-Magyarország végpontok kialakítása, Balaton Régió honlap (1.9.1; 1.9.2; 1.9.3; 1.9.4)		1	0	NR	NR	-1	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	0	NR	NR	1	1	1	NR	1
2. Turizmus: a Balatoni turizmus újjászületése, minőségi		-0,4	-0,9	-0,7	-0,7	-1,0	0,0	0,0	0,0	NR	0,7	-1,0	NR	0,2	-0,6	-0,4	0,9	0,5	0,1	0,9	1,2	1,7
2.1 A turizmus menedzsment rendszerének megújítása																						
2.1/a Együttműködés kialakítása, szervezés, képzés, tanácsadás, marketing, tanulmányok, stratégiák, tervek készítése, fórumok, szakmai napok szervezése, informatikai gépbeszerzés, TDM (2.1.1; 2.1.2; 2.1.3)		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	2	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	1	1	NR	1
2.2 Turisztikai termékek fejlesztése																						
2.2/a Új termálforrások kiépítése, meglévők fejlesztése, termál klaszter (2.2.1.1)		-1	-1	?	-1	-1	NR	1	NR	NR	?	NR	NR	1	-1	-1	2	0	-1	1	1	NR
2.2/b Szállodák építése, fejlesztése, szálláshelyek kialakítása-fejlesztése, múzeumok fejlesztése, konferenciaközpontok építése, (2.2.2.1; 2.2.3.1; 2.2.4.1; 2.2.4.2; 2.2.4.3;)		-1	-1	-1	0	-1	NR	-1	NR	NR	-1	NR	NR	-1	-2	-1	1	-1	-1	1	1	NR
2.2/ c Sportcsarnok, sportpályák, Zánkai Diák Olimpiai központ létrehozása (2.2.2.2; 2.3.4; 2.2.4.4)		NR	NR	NR	NR	-1	NR	0	NR	NR	NR	NR	NR	-1	0	NR	2	1	1	1	1	NR

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
2.2/d Védett területek bemutatóhelyek kialakítása, túraútvonalak kiépítése, borítványok, kerékpárútfelújítás, lovasútvonalak, táborok és erdei iskolák építése, kulturális esemény turizmus (2.2.3.2; 2.2.3.3; 2.2.3.4; 2.2.4.4.)		1	1	0	NR	-1	1	1	1	NR	1	NR	NR	NR	1	0	1	2	2	1	1	NR
2.2/e Strandok kiépítésére és karbantartására célmunkagépek beszerzése, játszólécek, strand infrastruktúra (csúszda), kikötő építés-fejlesztés (2.2.2.2)		0	-1	-1	NR	-1	-1	0	NR	NR	?	-1	NR	NR	-1	-1	0	0	-1	0	1	NR
2.2/f Rendezvény szervezés, vitorlásverseny, fesztiválok szervezése, kongresszus szervezés, sportversenyek megrendezése (2.2.2.1; 2.2.2.3; 2.2.3.1; 2.2.3.3; 2.2.3.4; 2.2.4.1; 2.2.4.3; 2.2.4.4.)		-1	-1	-1	NR	-1	NR	?	NR	NR	NR	-1	NR	NR	-2	-1	0	0	0	1	NR	NR
2.2/g Kalandparkok létesítése, aqua- és csúszdapark kialakítása, multifunkcionális szórakoztató központ, golfpályák, uszoda (2.2.3.4; 2.2.4.2)		-1	-2	-1	-1	-2	NR	-1	-1	NR	-1	-1	NR	-1	-2	-1	0	-2	-2	NR	1	NR
2.2/h Marketing, képzés, minőségbiztosítási rendszerek bevezetése, együttműködés (2.2.1.1; 2.2.2.3; 2.2.3.1; 2.2.3.3; 2.2.3.4; 2.2.4.1; 2.2.4.3; 2.2.4.4.)		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	2	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	2	NR	NR	NR
2.3 Korszerűsítés, turisztikai szálláshelyek, kiegészítő szolgáltatások színvonalának javítása																						
2.3/a Új szálláshelyek és kempingek építése, a meglévők korszerűsítése, köztisztasági létesítmények (WC) építése, (2.3.1; 2.3.3)		0	-1	0	NR	0	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	2	1	1	1	1	0	1	2	NR

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																					
	Millió Ft																					
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21	
2.3/b Rendezvényszervezés, képzés, minőségbiztosítási rendszerek elterjesztése, fogyasztóvédelem erősítése, minőségi monitoring alkalmazása, kiadványok, program és akció szervezés, környezetkultúra javítása, kutatás (2.3.1; 2.3.2- 2.3.3)	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	1	1	2	NR	NR	2	2
2.3/c Informatikai eszközbeszerzés, polgársághoz kapcsolódó eszközbeszerzés (lérforgó kamerák), közszolgáltatások színvonalának emelése (2.3.1- 2.3.3)	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	1	1	NR
3. Humán erőforrás fejlesztés	-1,0	-0,5	-1,0	NR	-1,0	NR	0,0	NR	NR	1,4	1,0	1,0	NR	0,5	0,7	1,3	1,3	NR	1,3	1,5	2,0	
3.1 Képzési programok																						
3.1/a Szakképzés, adatbázisok létrehozása-aktualizálása, oktatás, tananyag kidolgozása, tanácsadás, tananyag módszertanának kifejlesztése, fórumok szervezése, továbbképzés, egyműködési kapcsolatok kialakítása, konferencia, kiadvány, rendezvényszervezés, sz	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	2	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	2	NR	1	NR	NR
3.1/b Szakképzési infrastruktúra fejlesztés, eszközbeszerzés, bértakás felújítás, (3.1.3; 3.1.4;)	NR	0	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	0	NR	1	NR	NR	NR	1	NR	NR
3.2 Hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának és társadalmi beilleszkedésének elősegítése																						

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
3.2 Foglalkoztatási programok, paktumok kialakítása, tanácsadás, továbbképzés, konferenciák, tanulmányok, tanulmányutak, honlap, kiadványok (3.2.1; 3.2.2)		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	2	NR	NR	NR	1	NR	NR	1	NR	NR	NR	NR
3.3 Helyi társadalom megújítása/ A Balaton mint vezető hazai civil bázis megerősítése																						
3.3 Balatoni Civil Alap felállítás/ A "Balaton tudat" erősítése		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	1	1	1	2	NR	2	1	2
3.4 Speciális humán szolgáltatások fejlesztése többcélú kistérségi társulások keretében																						
3.4/a Egészségügyi és szociális ellátás barnamezős infrastrukturális fejlesztése, informatikai és orvosi eszközbeszerzés, szociális intézmények rekonstrukciója, akadálymentesítés, könyvtárak, művelődési házak fejlesztése, sportlétesítmények modernizációja		-1	-1	-1	NR	-1	NR	0	NR	NR	1	NR	NR	NR	0	0	2	1	NR	1	2	NR
3.4/b Szevezési feladatok, együttműködés megszervezése, oktatás, képzés, oktatási programok kidolgozása (3.4.1; 3.4.2; 3.4.3; 3.4.4.)		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	NR	NR
3.5 Regionális társadalmi gazdasági tudományos tevékenységek támogatása																						
3.5 Regionális tudásház kialakítása		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	1	1	NR	NR	1	NR	1	NR	NR	NR	2
3.6 A Régió önállósodását szolgáló intézményfejlesztés																						

BRRFT INTEZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
3.6 Intézmények közötti együttműködésének kialakítása, szervezet fejlesztés, fórumok, tanácskozások		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	2	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR
4. Közlekedés		0,0	-0,3	-0,4	-0,7	-0,9	-0,4	-0,3	-0,8	NR	0,8	-0,3	NR	-1,0	-0,2	-1,2	0,0	0,3	0,6	0,4	0,9	NR
4.1 A régió közlekedési elérhetőségének javítása																						
4.1/a Repülőtér fejlesztése (nemzetközi elérhetőség)		-2	-2	NR	-1	-1	-2	-1	-1	NR	-1	-2	NR	-1	-2	NR	-1	-2	-2	NR	NR	NR
4.1/b Közúti fejlesztés		-2	-2	-1	-1	-2	-1	-2	-2	NR	-1	-1	NR	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-1	-1	NR
4.1/c Vasúti közlekedés fejlesztése		1	0	0	-1	-1	-1	0	0	NR	1	1	NR	-1	0	-1	0	1	2	0	1	NR
4.2 A régió belüli közlekedés fejlesztése																						
4.2/a A régió belső közúthálózatának fejlesztése		-1	-1	-1	-1	-2	-1	-2	-2	NR	0	-1	NR	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-1	0	NR
4.2/b Vasúti közlekedés fejlesztése		1	0	0	-1	-1	-1	0	0	NR	2	NR	NR	-1	0	-1	0	2	2	1	1	NR
4.2/c Kerékpáros közlekedés		2	2	0	NR	0	1	0	NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	2	2	2	2	1	2	NR
4.3 Balatoni hajózás fejlesztése																						
4.3/a Kompikötők, kapcsolódó infrastruktúra kiépítése (4.3.1)		-1	-1	-1	NR	-1	0	0	NR	NR	1	0	NR	NR	-1	-1	NR	NR	1	NR	NR	NR
4.3/b Gépbeszerzés: kompok, gyorsjáratú hajók (4.3.1; 4.3.2)		-1	-1	-2	NR	NR	0	1	NR	NR	1	-1	NR	NR	1	-2	NR	1	1	1	1	NR
4.4 Egységes balatoni közösségi közlekedési rendszer kialakítása,																						
4.4/a Kisvasút építés, infrastruktúra fejlesztés, akadálymentesítés, kerékpárszállítás infrastruktúrájának fejlesztése, várótermek, állomások kiépítése		1	1	0	NR	-1	0	1	0	NR	2	NR	NR	-1	-1	NR	1	2	2	2	2	NR

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
4.4/b Eszközállomány (vasúti kocsik) megújítása, forgalomtechnikai berendezések beszerzése, térinformatikai eszközök fejlesztése		1	NR	1	1	1	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	1	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR
4.4/c Balatoni Regionális Közlekedési Szövetség megalapítása, közlekedési kapcsolatok összehangolása		1	1	NR	NR	NR	1	NR	NR	NR	2	1	NR	NR	1	NR	NR	1	2	NR	1	NR
5. Táji és települési környezet fejlesztése		0,3	0,3	1,4	1,3	1,2	1,3	0,9	1,0	1,8	1,1	1,1	0,7	1,8	0,8	1,4	1,0	1,3	1,5	1,0	1,5	2,0
5.1 Környezeti állapot javítása a környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése																						
5.1/a Az ivóvíz minőségének javítása: új kutak létesítése, vízkezelési technológiák bevezetése, hálózati konstrukciók, sérülékeny vízbázisok védelme		NR	NR	0	2	1	NR	NR	NR	NR	1	1	NR	NR	NR	NR	2	NR	NR	NR	2	NR
5.1/b Szennyvízkezelés és tisztítás: új szennyvíztisztító telep, szennyvízgyűjtő rendszer építés, fejlesztés, iszapkezelés, új technológiák bevezetése		-1	-1	2	2	1	1	0	NR	NR	1	1	NR	1	1	2	1	1	NR	NR	2	NR
5.1/c Hulladékgyűjtés: hulladéklerakók fejlesztése, szelektív hulladékgyűjtés, hulladékszállítás korszerűsítése, illegális lerakók feltérképezése		1	1	1	2	2	1	0	1	NR	1	2	NR	?	1	1	1	2	NR	NR	2	NR
5.1/d Felszíni és felszín alatti vizek védelme, vízrendezés: élőhely védelem, Kis-Balaton vízvédelmi rendszerének fejlesztése, csanádóvíz-átvezetés kiépítése		NR	NR	2	2	2	2	2	1	2	1	1	-1	NR	NR	1	1	1	NR	1	1	NR

BRRFT INTÉZKEDÉSEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
5.2 Vonzó és élhető baltoni települések kialakítása-településfejlesztés																						
5.2/a Településközpontok megújítása, forgalom lassító infrastr. Telepítése, belterületi zöldövezetek kialakítása, védendő településszerkezet, vízparti sétányok kialakítása (5.2.1; 5.2.2;)		1	0	1	NR	1	1	2	1	NR	1	NR	?	NR	NR	1	1	1	2	2	2	NR
5.2/b Épületek bontása, művelési ág váltás, magasparkok omlásveszélyének megakadályozása (5.2.3)		-1	0	1	1	2	NR	0	1	1	NR	2	NR	NR	NR	1	1	1	NR	0	1	NR
5.2/c Tájrehabilitációs tőkealap felállítása és működtetése		1	1	1	1	1	1	2	1	NR	1	NR	NR	NR	NR	1	1	1	1	2	2	NR
5.3 Baltoni táji értékek helyreállítása																						
5.3/a Településszerkezet védelme, táj menedzsment támogatása, vidéki örökség bemutatása, hagyományápolás (5.3.1) Tájképi értékek védelme, védett területek kiterjesztése, fásítás, erdei faj váltás, vizes élőhelyek kialakítása, tájrehabilitáció, (5.3.2)		1	1	2	1	2	2	2	2	NR	2	1	NR	NR	NR	2	1	2	NR	2	2	NR
5.3/c Kockázatvédelem, veszélyeztetek megelőzése kórokozók irtása, kármegelőzés, környezetvédelmi balaszok megelőzése (5.3.5)		NR	NR	2	1	1	1	NR	2	2	1	2	2	NR	NR	2	2	1	NR	NR	1	2

BRRFT INTÉZKEDESEK környezeti teljesítmény értékelő mátrix	Millió Ft	Környezeti teljesítmény értékelés szempontrendszere																				
		E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10	E11	E12	E13	E14	E15	E16	E17	E18	E19	E20	E21
5.4 Balaton környéki környezetmenedzsment																						
5.4 Térségi fenntarthatósági keretstratégia elkészítése, szervezeti fejlesztés, térségi vízminőséggel, vízgazdálkodással, környezeti állapottal kapcsolatos kutatások támogatása (5.4.1; 5.4.3) Környezeti monitoring megfigyelőrendszer készítése, működeltése /		1	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1	1	NR	1	2	1	1	NR	NR	1	2
5.5 Megújuló energiaforrások hasznosítása																						
5.5/a Megújuló energia hasznosítás, biomassza (Bioetanol üzem építése, gépbeszerzés, közösségi szintű beruházások távfűtési rendszerek kialakítása)		-1	-1	NR	-1	-1	NR	-1	-1	NR	0	-1	NR	2	-1	NR	-1	0	NR	-1	1	NR
5.5/c Megújuló energia hasznosítás, kivéve biomassza hasznosítás		1	1	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	2	1	NR	1	2	NR	NR	1	NR
5.5/b Tudatformálás, alternatív energiaforrások népszerűsítése, energiahatékonysági tervek, stb		NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	NR	1	NR	NR	2	2	NR	NR	2	NR	NR	NR	NR